

ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
ที่มีต่อความเป็นผู้นำ ของนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1
โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ

สารนิพนธ์
ของ
เรือตรีหญิง สุขวสา จันทรอินทร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
มีนาคม 2542
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
ที่มีต่อความเป็นผู้นำ ของนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1
โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ

บทคัดย่อ
ของ
เรือตรีหญิง สุขวสา จันทร์อินทร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
มีนาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

158-43

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซนไทล์ที่ 25 ลงมา ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร จำนวน 15 คน และได้รับฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การทดสอบ $t - test$

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EFFECT OF TRANSACTIONAL ANALYSIS TRAINING ON LEADERSHIP
OF FIRST - YEAR STUDENTS OF ROYAL THAI NAVAL ACADEMY
IN CHANGWAT SAMUTPRAKARN

AN ABSTRACT
BY
SUB LT. SUKVASA CHAN-IN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
March 1999

The purpose of this experimental research was to study the effect of Transactional Analysis training on the leadership of first- year students of the Royal Thai Naval Academy in Changwat Samutprakarn in the academic year 1998. The subjects of fifteen students were randomly selected from the students whose leadership were lower than twenty- fifth percentile. The subjects were then exposed to the Transactional Analysis training program. The data were analyzed by t-test for dependent samples.

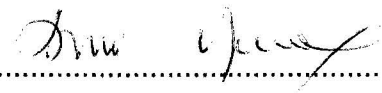
The research result indicated that the leadership of the students exposed to the Transactional Analysis training program significantly increased at .05 level.

สารนิพนธ์
เรื่อง

ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำของ
นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ

ของ
เรือตรีหญิง สุขสา จันทร์อินทร์

ได้รับอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก จิตวิทยาการแนะแนว
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นิตศุภกุล)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรจิตวิทยาการแนะแนว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นิตศุภกุล)
หัวหน้าภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

วันที่ 12 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2544

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ วงศ์ประยูร)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเรียบร้อย โดยได้รับความกรุณาจาก ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ พงศ์ประยูร ที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านทั้งสองเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ พลเรือโท วิโรจน์ ยუნางกูร ผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรือ นาวาเอก วรวิทย์ รังสรรค์สวัสดิ์ ผู้บังคับการกรมนักเรียนนายเรือรักษาพระองค์และคณะครูโรงเรียนนายเรือทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาให้ใช้สถานที่และให้นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 เข้าร่วมกลุ่มทดลองในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกพาณิชยนาวี และขอขอบคุณ คณะครูและนักเรียนนายเรือพาณิชยชั้นปีที่ 1 ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยได้เครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนนายเรือกลุ่มตัวอย่างในการทดลองในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณแม่คำบุญ สีดาทอง คุณขจรศักดิ์ และ เด็กหญิง กุลปรียา จันทรอินทร์ ที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมาจนสารนิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่ผู้อ่านได้รับจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่ดวงวิญญาณของ พันตำรวจโท ทองอินทร์ สีดาทอง รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

สุขวสา จันทรอินทร์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	★ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	6
	★ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	6
	★ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	6
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	6
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
	★ สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	12
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
	การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล.....	13
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
	งานวิจัยในประเทศ.....	39
	งานวิจัยต่างประเทศ.....	40
	★ ความเป็นผู้นำ.....	42
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
	งานวิจัยในประเทศ.....	50
	งานวิจัยต่างประเทศ.....	51
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	53
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	53
	★ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	54
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60

สารบัญ

บทที่	หน้า	
4		สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 60
		ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 60
★ 5		สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 65
		สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.... 65
		สรุปผลการศึกษาค้นคว้า..... 67
		อภิปรายผล..... 67
		ข้อเสนอแนะ..... 69
		บรรณานุกรม.....70
		ภาคผนวก.....77
		ประวัติย่อผู้วิจัย.....146

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ลักษณะความเป็นผู้นำด้านต่างๆ ของนักเรียนนายเรือ ที่ต้องการพัฒนา.....	4
2 แบบแผนการทดลอง One Group Pretest-Posttest Design	58
3 แสดงคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึก การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล.....	61
4 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล.....	62
5 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำรายด้าน ของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	63
6 แสดงค่าอำนาจการจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ.....	145

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โครงสร้างบุคลิกภาพ.....	18
2 แผนภูมิแท่งแสดงบุคลิกภาพรูประฆังคว่ำ.....	20
3 สัญลักษณ์การติดต่อสัมพันธ์ระดับสังคมและระดับจิตใจ.....	22
4 การติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย.....	23
5 การติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย (แบบคู่ขนาน) ทั้งสองฝ่ายใช้ภาวะตัวตนแบบเดียวกัน.....	25
6 การติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยที่ทั้งสองฝ่าย ใช้ภาวะตัวตนต่างกัน.....	25
7 การติดต่อสัมพันธ์แบบขัดแย้งกัน.....	26
8 การติดต่อสัมพันธ์แบบเคลือบแฝง.....	27
9 รูปสามเหลี่ยมของเกม.....	33

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากคำขวัญของนักเรียนนายเรือที่กล่าวว่า “สุภาพบุรุษแห่งราชนาวิ มีความรู้ เชิดชูสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เกรงครัตวินัย จิตใจมีคุณธรรม เป็นผู้นำทหาร” จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนายเรือเป็นสถาบันวิชาการระดับอุดมศึกษาของกองทัพเรือ ที่มีการฝึกในการผลิตนายทหารชั้นสัญญาบัตร ให้เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ทางวิทยาการระดับอุดมศึกษาทั่วไปและวิชาชีพทหารเรือ ให้มีความสามารถและประสบการณ์ที่เหมาะสมในฐานะนายทหารสัญญาบัตร สามารถปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายและความต้องการของกองทัพเรือ ด้วยระเบียบวินัย ความรับผิดชอบและความ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม เป็นผู้สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของทหารเรือไทย (ขนิษนาฏ รัตนพฤษ. 2541: 64)

นักเรียนนายเรือในฐานะนายทหารเรือไทย และเป็นผู้ที่จะก้าวไปสู่ภาวะผู้นำทางทหารและเป็นผู้กำหนดอนาคตของกองทัพเรือว่าจะไปในทิศทางใดในอนาคต ในการที่จะก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น นักเรียนนายเรือจะต้องผ่านกระบวนการการพัฒนาที่สำคัญ 3 ประการ คือ การพัฒนาความรู้ การพัฒนาจิตใจและการพัฒนามาร่างกาย สำหรับผู้นำทหารจะต้องได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องต่อเนื่องกันทั้ง 3 ด้าน ดังนั้นในการพัฒนานักเรียนนายเรือจึงต้องประสานเป็นแนวเดียวกัน นั่นคือ ต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการสร้างผู้นำทหารเป็นหลัก (ฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือ.2540:1)

ความเป็นผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับนักเรียนนายเรือ ซึ่งสุกานดา ดปนิยางกูร (2526:109) กล่าวว่า ผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามพัฒนา ค้นหาผู้ที่ มีประสิทธิภาพมาเป็นตัวจักรสำคัญในองค์กรของตน และผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตผู้นำที่มีคุณภาพเหล่านี้เห็นจะได้แก่ สถาบันทางการศึกษาทั้งหลายนั่นเอง

กรมยุทธศึกษาทหารเรือ (2530 :24) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ควรมี มี 14 ประการคือ

- 1.ความซื่อสัตย์ (Integrity)
- 2.ความรู้ (Knowledge)

- 3.ความกล้าหาญ (Courage)
- 4.ความเด็ดขาด (Decisiveness)
- 5.ความเชื่อถือได้ (Dependability)
- 6.ความริเริ่ม (Initiative)
- 7.กาละเทศะหรือความแนบเนียน (Tact)
- 8.ความยุติธรรม (Justice)
- 9.ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)
- 10.ลักษณะท่าทาง (Bearing)
- 11.ความอดทน (Endurance)
- 12.ความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness)
- 13.ความภักดี (Loyalty)
- 14.ดุลยพินิจ (Judgement)

ฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือ (2540 :4) กล่าวว่าผู้นำทางทหาร ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1.มีลักษณะท่าทางองอาจสมเป็นทหาร มีความเข้มแข็ง อดทนทั้งร่างกายและจิตใจ

- 2.มีระเบียบวินัย
- 3.มีความสำนึกในหน้าที่ กล้าตัดสินใจและกล้ารับผิดชอบ
- 4.มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 5.มีจิตใจแน่วแน่ไม่ท้อถอย
- 6.มีความอดทนพากเพียรและกระตือรือร้น
- 7.มีความริเริ่ม
- 8.มีความเป็นธรรม
- 9.มีไหวพริบ

กิติ ดยัคคานนท์ (2533 : 30-39) กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่จะเป็นผู้นำที่ดี ดังนี้

1. มีสภาพร่างกาย บุคลิกภาพ ทักษะคิดและพฤติกรรมความเป็นผู้นำสูง
2. มีความปรารถนาและความสามารถที่จะเป็นผู้นำ รู้จักการตัดสินใจ
สื่อความหมายที่ดี ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละและมีความจงรักภักดีต่อองค์กร
3. รู้เรา หมายถึง รู้จักตนเอง เช่น รู้ถึงนิสัยและความต้องการของตนเอง
พร้อมที่จะปรับความคิดตามสถานการณ์ ไม่มีนิสัยแบบด้นทุรัง

4. รู้หลักจิตวิทยาและพฤติกรรมมนุษย์ รู้เขา หมายถึง รู้ถึงจิตใจผู้อื่น มีบทบาทและอิทธิพลต่อบุคคลในองค์กร

5. มีวิจารณ์ญาณ สามัญสำนึก ปรีชาญาณและชั้นเชิง ในการมองและแก้ปัญหา จากคุณลักษณะของความเป็นผู้นำดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะต่างๆดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ อันจะทำให้การปฏิบัติภารกิจสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นายทหารปกครอง ของนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 5 คน นายทหารปกครองให้ความคิดเห็นว่า นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ควรได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับ ลักษณะท่าทางที่แสดงออกอย่างองอาจ ฝึบผาย มีความมั่นใจในตนเอง การกล้าแสดงออก การกล้าแสดงความคิดเห็น การทักทายกับผู้อื่นก่อนหรือการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการทักทายผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 131 คน ต้องการพัฒนา โดยใช้คำถามปลายเปิดว่า “เมื่อท่านเข้ามาเป็นนักเรียนนายเรือ ท่านต้องการพัฒนาในด้านใดบ้าง” ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 61.65 ต้องการพัฒนาความเป็นผู้นำให้เพิ่มขึ้น ส่วนนักเรียนนายเรืออีกร้อยละ 26.25 ต้องการพัฒนาในด้านการเรียน และร้อยละ 12.10 ต้องการพัฒนาในด้านการกีฬา จากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 เพิ่มเติม เกี่ยวกับความเป็นผู้นำด้านต่างๆ ที่นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ต้องการพัฒนา ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงลักษณะความเป็นผู้นำด้านต่างๆ ที่นักเรียนนายเรือต้องการพัฒนา

ความเป็นผู้นำ	คิดเป็นร้อยละ
1. ด้านความมีเหตุผล	19.08
2. ด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	9.16
3. ด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	13.74
4. ด้านการปฏิบัติตนเพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น	22.14
5. ด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น	7.63
6. ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	6.88
7. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	8.40
8. ด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น	7.63
9. ด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และด้านบุคลิกภาพ	5.34

จากตาราง 1 พบว่าความเป็นผู้นำที่นักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1 ต้องการพัฒนา ได้แก่ ความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ร้อยละ 22.14 ด้านความมีเหตุผลร้อยละ 19.08 ด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ร้อยละ 13.74 ด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร้อยละ 9.16 ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ร้อยละ 8.40 ด้านความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ร้อยละ 7.63 ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ร้อยละ 7.63 ด้านการแสดง ความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น ร้อยละ 6.88 และด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเองและด้านบุคลิกภาพ ร้อยละ 5.34 ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่ นักเรียนนายเรือ ซึ่งความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ ความมีเหตุผล ความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การปฏิบัติตนเพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น การแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการแสดง ความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น

ในการพัฒนาความเป็นผู้นำมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การให้คำปรึกษา (Corey.1991) การใช้ชุดฝึกอบรม (กิตติ ตยัคคานนท์.2530) การใช้กลุ่มสัมพันธ์ (เยาเวพา เดชะคุปต์.2522) เป็นต้น สำหรับผู้วิจัยสนใจที่จะใช้วิธีการฝึกการวิเคราะห์ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มาใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ เพราะการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น อาภา จันทรสกุล (2535:161) กล่าวว่า เป็นวิธีการทางจิตวิทยาที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองสามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองได้อย่างมีเหตุผล ทำให้มีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร กับบุคคลอื่นเป็นไปในแง่ที่ก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ บรูโน (ภิญญา ศักดิ์ศรี. 2534 : 505 ; อ้างอิงจาก Bruno.1980) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางจิตวิทยา ซึ่งจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาพบกัน ทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปในทางสร้างสรรค์และพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

พยอม วงศ์สารศรี (2532 : 58) กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Transactional Analysis) หรือ TA เป็นทฤษฎีการติดต่อถ่ายทอดระหว่างบุคคลและกลุ่มคน บุคคลและกลุ่มคนเป็นองค์ประกอบ 2 ประการที่มีความสำคัญยิ่งในทฤษฎี TA กล่าวคือ ประการแรก สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มคน เป็นจุดแรกในการตรวจสอบและแก้ปัญหาส่วนบุคคล ประการที่สอง บุคคลแต่ละคนจะพัฒนา สัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้ดีถ้าเขาได้รับการช่วยเหลือให้เข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ที่ได้แสดงออกมาในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ จำเนียร ช่างโชติ (2524 : 75) ที่กล่าวว่า TA เป็นการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน ในปัจจุบัน TA ไม่เพียงแต่ถูกนำมาใช้เพื่อจิตบำบัดเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้ศึกษารู้จักบุคลิกภาพของตนเอง เข้าใจพฤติกรรมของตนเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และ ยังเสนอแนะวิธีการต่างๆ ในการเสริมสร้าง ศึกษา ปรับปรุงการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะส่งผลในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างสร้างสรรค์และเจริญงอกงาม TA สามารถศึกษา และทำความเข้าใจเร็วและเมื่อศึกษาเข้าใจแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทันที จะใช้ในครอบครัวหรือใช้ปฏิบัติงานก็ได้ ทั้งนี้เพราะแนวคิดของ TA เกิดขึ้นจากการศึกษาความเป็นจริงเกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพและพฤติกรรม หรือการกระทำของคนในสังคมที่ติดต่อสัมพันธ์กัน

สรุปได้ว่า การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นวิธีการที่ตั้งอยู่บนรากฐานทางจิตวิทยาที่ช่วยให้ผู้ศึกษาได้รู้จักบุคลิกภาพของตนเอง เข้าใจ

พฤติกรรมของตนเองในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วย และยังสามารถพัฒนาปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองได้อย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปในทางสร้างสรรค์และพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มาใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่นักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะช่วยให้ทราบถึงผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ และเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียนนายเรือ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนายเรือ หากได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก่อนที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่นักเรียนนายเรือให้เป็นนายทหารสัญญาบัตรที่มีคุณภาพของกองทัพเรือต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 32 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสอบถามความสมัครใจของนักเรียนนายเรือในการเข้าร่วมการทดลอง หลังจากนั้นจึง

ส้อมอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งจากประชากรมา จำนวน 15 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการพัฒนาความเป็นผู้นำ ได้แก่ การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความเป็นผู้นำ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง วิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนนายเรือได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง ในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นผู้นำ โดยมีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ (Structural Analysis) เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและการกระทำของบุคคลในภาวะตัวตนต่างๆ ได้แก่ ภาวะความเป็นพ่อแม่ (P-Parent) ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (A-Adult) และภาวะความเป็นเด็ก (C-Child) ที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผลและความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังรายละเอียดดังนี้

1.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวนำถึงการวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ

1.2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและการกระทำของบุคคลในภาวะต่างๆ ตามลำดับดังนี้

1.2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือตอบแบบประเมินบุคลิกภาพ

1.2.2 ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพทั้ง 3 ภาวะ ได้แก่ ภาวะความเป็นพ่อแม่ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ และภาวะความเป็นเด็ก

1.2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือจำแนกความแตกต่างระหว่างภาวะทั้ง 3 ภาวะตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง

1.2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายภาวะตัวตนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้นำ

1.2.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแต่ละคนประเมินบุคลิกภาพของตนเอง โดยให้นักเรียนนายเรือเขียนวงกลมโครงสร้างบุคลิกภาพ 3 วง วงกลมแต่ละวงจะแทนภาวะตัวตนของบุคลิกภาพ เพื่อให้นักเรียนนายเรือนำมาเปรียบเทียบกับผลจากการตอบแบบประเมินบุคลิกภาพในข้อ 1.2.1

1.2.6 ผู้วิจัยตรวจแบบประเมินบุคลิกภาพและแจ้งผลการตอบแบบประเมินบุคลิกภาพดังกล่าวให้นักเรียนนายเรือทราบ แล้วให้นักเรียนนายเรือแต่ละคนพิจารณาว่า นักเรียนนายเรือควรจะเพิ่มหรือลดภาวะตัวตนใดบ้าง แล้วนำมาเขียนแผนภูมิ

1.2.7 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายแนวทางปฏิบัติในการเพิ่มหรือลดภาวะตัวตนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผลและความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปเกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผลและความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Transactional Analysis) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนนายเรือได้รู้จักและเข้าใจรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือด้านความเป็นตัวของตัวเอง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพและกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยอธิบายรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามหลักการของทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2.2 ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ ได้แก่ การติดต่อสื่อสารที่รับกัน (Complementary Transaction) การติดต่อสื่อสารที่ขัดแย้งกัน (Crossed Transaction) และการติดต่อสื่อสารที่แฝงความรู้สึกที่แท้จริง (Utterior Transaction)

2.2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกวิเคราะห์รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยใช้บทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาทตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

2.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวเอง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา (Game Analysis) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนนายเรือได้เรียนรู้ว่าในความเป็นผู้นำนั้น การนำเกมทางจิตวิทยาไปใช้ จะช่วยให้นักเรียนนายเรือได้เข้าใจความคิด ความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองและของผู้อื่น การใช้เกมทางจิตวิทยาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ ด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา

3.2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับความหมายและลักษณะของเกมทางจิตวิทยา ได้แก่ การเลียงหนี (Withdraw) พิธีการ (Ritual) กิจกรรม (Activity) การพุดคุยสนทนา (Pastimes) เกม (Games) และความใกล้ชิด (Intimacy)

3.2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยาที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นผู้นำ ทั้งจากประสบการณ์และบทบาทสมมติจากสถานการณ์ที่นักเรียนนายเรือร่วมกันคิดขึ้น

3.2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์ของเกมทางจิตวิทยาและการนำไปใช้กับความเป็นผู้นำ

3.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปการวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต (Life Position Analysis) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนนายเรือได้รู้จักและเข้าใจในเรื่องของทัศนะชีวิต ทั้งของตนเองและผู้อื่น เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ดังมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา และกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต

4.2 ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของทัศนคติชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย

4.2.1.1 ฉันดี เธอก็ดี (I'm OK, You're OK.)

4.2.1.2 ฉันดี แต่เธอไม่ดี (I'm OK, You're not OK.)

4.2.1.3 ฉันไม่ดี แต่เธอดี (I'm not OK, You're OK.)

4.2.1.4 ฉันไม่ดี เธอก็ไม่ดี (I'm not OK, You're not OK.)

4.2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติตาม สถานการณ์ที่เกี่ยวกับทัศนคติชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกวิเคราะห์ทัศนคติชีวิต ตาม สถานการณ์ในข้อ 4.2.2 และให้นักเรียนนายเรือยกตัวอย่างจากประสบการณ์ที่เคย ประสบและแนวทางการแก้ไข

4.2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันแสดงความคิด ความรู้สึก เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้เกี่ยวกับทัศนคติชีวิต แล้วร่วมกันอภิปรายว่า ทัศนคติชีวิตแต่ละลักษณะเกี่ยวข้องข้อและส่งผลต่อความเป็นผู้นำอย่างไร

4. 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปเกี่ยวกับทัศนคติชีวิต เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์บทชีวิต (Life Script) เป็นวิธีการช่วยให้นักเรียน นายเรือได้รู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้นว่า การที่นักเรียนนายเรือจะมีความ เป็นผู้นำนั้น นักเรียนนายเรือจะต้องแสดงบทบาทของผู้กล่าวหา บทบาทของผู้ช่วยเหลือ หรือบทบาทของเหยื่อ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยมี รายละเอียดดังนี้

5.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวบทบทวนการวิเคราะห์ทัศนคติชีวิต และกล่าวนำ เข้าสู่การวิเคราะห์บทชีวิต

5.2 ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

5.2.1 ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของบทชีวิต ได้แก่ บทชีวิตของผู้กล่าวหา (Persecutor) บทชีวิตของผู้ช่วยเหลือ (Rescuer) และบทชีวิตของเหยื่อ (Victim)

5.2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือช่วยกันวิเคราะห์บทชีวิตตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้

5.2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับบทชีวิต ในชีวิตประจำวันหรือจากประสบการณ์

5.2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายบทชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

5.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทชีวิต เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์การใส่ใจ (Stroke) เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนนายเรือได้แสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่นอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการแสดงการสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์บทชีวิต และกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์การใส่ใจ

6.2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

6.2.1 ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับความหมายและรูปแบบการใส่ใจ ได้แก่ การใส่ใจทางบวก (Positive Stroke) การใส่ใจทางลบ (Negative Stroke) และการใส่ใจแบบคละ (Mixed Stroke)

6.2.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกการปฏิบัติการใส่ใจบุคคลอื่นตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์บทบาทที่แสดงการใส่ใจ

6.2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองในการแสดงความใส่ใจต่อผู้อื่น

6.2.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายถึง การใส่ใจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

6.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการวิเคราะห์การใส่ใจ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการแสดงการสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

สำหรับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ

การแสดงบทบาทสมมติ การให้คำแนะนำ การให้ข้อมูลย้อนกลับและการเสริมแรงทางบวก

2. ความเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนนายเรือที่แสดงออกทางด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำในด้านการมีเหตุผล มีความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มีการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น การแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและแสดงความสนใจ ใส่ใจ และให้กำลังใจผู้อื่น

3. นักเรียนนายเรือ หมายถึง นักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือจังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้ คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.1 ~~ความ~~ ความหมายของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

(Transactional Analysis - TA)

ระวีวรรณ เสวตามร (2532 : 28) ได้ให้ความหมายของ TA ว่าเป็น การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาพบกัน โดยจุดประสงค์ของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็คือ การที่จะให้บุคคลเข้าใจความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นดีขึ้น เพื่อเขาจะได้พัฒนาการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ให้ดีขึ้น

เจียรนัย ทรงชัยกุล (2533 : 75) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวิเคราะห์ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์หรือการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกระหว่างบุคคล โดยใช้คำพูดและหรือท่าทางในการติดต่อสื่อสาร ส่วนคำว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ในที่นี้หมายถึง การพิจารณาตีความและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับปรุงทักษะการติดต่อสัมพันธ์ เพื่อให้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเกิดผลในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

พิชิต สุวรรณประกร (2534 : 1) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ว่า เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปพบกันโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือทั้งสองต่างรับรู้ว่ามีอีกคนหนึ่งอยู่ในสถานทีนั้นด้วย ลักษณะนี้เรียกว่า Transactional Stimulus และเมื่อบุคคลหนึ่งพูดหรือทักทายหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่ง การแสดงออกเช่นนี้เรียกว่า Transactional Response และในระหว่างการติดต่อสัมพันธ์กันนั้น

ก็จะมีการแสดงออกทั้งด้านภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง

ซึ่งจะนำไปสู่คำว่า

Transactional Analysis

เบิร์น (อัจฉนา ศรีสุพล.2535: 8. อ้างอิงมาจาก Berne. 1977) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าเป็นทฤษฎีของบุคลิกภาพและความสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งเป็นวิธีการทางคลินิกในการบำบัดรักษาทางจิตที่อาศัยพื้นฐานการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ของภาวะตัวตนระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป

กิติกร มีทรัพย์ (2535 : 43) กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ TA เป็นเครื่องมืออันหนึ่งเพื่อเข้าใจตนเอง รู้วิธีการติดต่อกับบุคคลอื่นและรู้ว่าชีวิตต้องการอะไร นอกจากนั้นยังทำให้รู้โครงสร้างบุคลิกภาพทั้งหมดของสภาพจิตใจ การเข้าใจสภาพจิตใจของตน สามารถจำแนกความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมได้

จากความหมายของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล โดยวิธีการทางจิตวิทยาที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองและบุคคลอื่น ทั้งด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรม ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปในทางสร้างสรรค์และพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

1.2 ทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 99) กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นเรื่องของชีวิต หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิต และพรรณราย ทรัพย์ะประภา (2532 : 9) กล่าวว่า ทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ซึ่งเน้นว่าพฤติกรรมทุกชนิดเป็นสิ่งที่สามารถวิเคราะห์ได้ พฤติกรรมต่างๆ ที่เรากระทำหรือไม่กระทำในปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากประสบการณ์ในวัยเด็กที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมในปัจจุบันของเรา ซึ่งสอดคล้องกับ วัชร ทรัพย์มี (2533 : 127) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เชื่อว่า บุคลิกภาพเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู พ่อ แม่ มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นที่มีต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อมของลูกมีผลต่อการกระทำของลูก

ธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น เชื่อว่า บุคคลแต่ละคนต่างเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพต่างๆ

ของตนเองเพื่อความก้าวหน้าของตนเองในสังคม แต่ละบุคคลต่างมีความสนุกสนานกับชีวิต ปรากฏจากความบกพร่องทางจิต (ผ่องพรรณ กิตพิทักษ์, 2531 : 99) และเจียร์นีย์ ทรงชัยกุล (2533 : 76) กล่าวว่า บุคคลมีคุณค่าและมีหน้าที่รับผิดชอบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในชีวิตของตนเอง แม้ว่าบุคลิกภาพจะได้รับอิทธิพลมาจากการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์จากวัยเด็ก แต่ถ้าบุคคลมีความประสงค์ที่จะปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตน เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุขยิ่งขึ้น โดยไม่ยอมตกเป็นทาสของอดีต เขาย่อมจะเป็นตัวของตัวเองได้ สามารถที่จะตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับตนเองได้ ทั้งนี้โดยการสำรวจและทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองอย่างมีเหตุผล กล้าที่จะปรับเปลี่ยนตำแหน่งชีวิตและรูปแบบการใช้เวลาของตนเพื่อการมีชีวิตที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และวางแผนเพื่อการนำไปสู่เป้าหมายที่สร้างสรรค์และพึงปรารถนาสำหรับอนาคต

ทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้ เป็นวิธีการที่สามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้ง่าย และเมื่อศึกษาแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทันที จะใช้ในครอบครัว หรือใช้ในการปฏิบัติงาน หรือใช้ในชั้นเรียนก็ได้ ทั้งนี้เพราะแนวคิดของทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เกิดขึ้นจากการศึกษาความเป็นจริงเกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพ พฤติกรรมหรือการกระทำของคนในสังคมที่ติดต่อสื่อสารกัน โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า บุคคลใดก็ตามสามารถที่จะไว้วางใจตัวเขาเองได้ คิดเพื่อตนเองได้ ตัดสินใจได้ และแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาได้ (จำเนียร ช่างโชติ, 2524:75)

จากแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา และเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่สามารถวิเคราะห์ได้ และได้รับอิทธิพลมาจากการประสบการณ์ในวัยเด็ก การแก้ไขพฤติกรรมจึงมุ่งเน้นพฤติกรรมในปัจจุบัน ให้บุคคลเป็นตัวของตัวเองไม่ตกเป็นทาสของอดีต เป็นวิธีการที่สามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้ง่าย ใช้ได้กับบุคคลทั่วไปและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

อาภา จันทรสกุล (2535 : 127) กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีขั้นตอนในการศึกษาวิเคราะห์ตามลำดับ ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้าง

บุคลิกภาพ (Structural Analysis) การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคล (Transactional Analysis) การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา (Games Analysis)
การวิเคราะห์ทัศนคติ (Analysis of life Position) และการใส่ใจ (Stroke)

1.3.1 การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ (Structural Analysis)

โครงสร้างบุคลิกภาพซึ่งเบิร์น ใช้คำว่า ภาวะตัวตนหรือภาวะอัตตา (Ego State) ซึ่งในตัวบุคคลแต่ละคนจะต้องประกอบด้วย บุคลิกภาพ 3 ส่วน ด้วยกัน คือ ส่วนที่มีลักษณะคล้ายพ่อ-แม่ เรียกว่า ภาวะความเป็นพ่อ-แม่ (Parent Ego State) ใช้อักษรย่อ “ P ” ส่วนที่มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ เรียกว่า ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (Adult Ego State) ใช้อักษรย่อ “ A ” และส่วนที่มีลักษณะเป็นเด็ก เรียกว่า ภาวะความเป็นเด็ก (Child Ego State) ใช้อักษรย่อ “ C ” และแม้ว่าทุกคนจะต้องมีบุคลิกภาพทั้ง 3 ส่วนนี้ รวมกัน แต่มีส่วใดมาอย่างน้อยแ่ไหน หรือจะแสดงออกมาในภาวะใด ๆ นั้น ย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล นอกจากนี้เบิร์นได้อธิบายเกี่ยวกับ ภาวะตัวตน หรือภาวะอัตตา นี้ว่า หมายถึงภาวะต่าง ๆ ของจิตใจ (Mind) ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบแผนต่างๆ ของพฤติกรรม

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 101) และเจียรนัย ทรงชัยกุล (2533:76) ได้กล่าวถึง โครงสร้างบุคลิกภาพของบุคลิกภาพตามแนวคิดของเบิร์น ซึ่งเบิร์นได้แบ่ง โครงสร้างบุคลิกภาพออกเป็น 3 ส่วน คือ ภาวะความเป็นพ่อแม่ (Parent Ego State) ภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ (Adult Ego State) และภาวะของความเป็นเด็ก (Child Ego State) ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็จะมีภาวะของบุคลิกภาพ (Ego State) ซึ่งทั้ง 3 ส่วนประกอบกัน แต่จะมีลักษณะเด่นต่างกัน บุคคลจะแสดงภาวะของ บุคลิกภาพที่ตนมีอยู่ออกมา โดยการพูดและแสดงออกปฏิกิริยาท่าทาง ซึ่งสามารถสังเกต และวิเคราะห์ได้ ภาวะของบุคลิกภาพทั้ง 3 ส่วนของแต่ละบุคคล หรือเรียกย่อๆ ว่า P - A - C

ภาวะของบุคลิกภาพทั้ง 3 ส่วนของแต่ละบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

(ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ .2531 : 101-102; เจียรนัย ทรงชัยกุล. 2533 : 76 -78)

1. ภาวะความเป็นพ่อแม่ (P) ของแต่ละบุคคล เป็นลักษณะบุคลิกภาพที่พ่อ แม่ผู้เลี้ยงดู หรือบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลในชีวิตถ่ายทอดให้กับบุคคล ได้แก่ทัศนคติ ค่านิยม กฎเกณฑ์ต่างๆ รวมทั้งกิจวัตร บุคลิกภาพ ในส่วนที่เป็นพ่อนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ภาวะความเป็นพ่อแม่ที่ขอบวิจารณ์ (Prejudical or Critical or Controlling Parent) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า CP เป็นภาวะที่บุคคลมีพฤติกรรมเสมือนเป็นพ่อแม่ที่แสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่ใช้เหตุผล มีอคติ วิวาทษ์วิจารณ์ ตีเตียน บังคับควบคุมผู้อื่น มีท่าทางและวาจาที่แสดงออกให้เห็นถึงความรู้สึกขี้รำคาญ จู้จี้ วางอำนาจ ใช้วิธีการลงโทษ ไม่ค่อยพอใจในการเปลี่ยนแปลงหรือความคิดใหม่ๆ ติดอยู่กับแบบแผนเก่าๆ ที่ตนเองเคยชิน กล้าเรียกร้องและกล้าแสดงความคิดเห็นเป็นต้น

ภาวะความเป็นพ่อแม่ที่ขอบวิจารณ์นี้ เมื่อพิจารณาความรู้สึกว่าเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ไม่มีค่า เพราะเป็นบุคลิกภาพที่ใช้ข้อมูลที่เคยมีมาในอดีต แต่ถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่งจะพบว่าภาวะความเป็นพ่อ-แม่ที่ขอบวิจารณ์นี้มีประโยชน์ เนื่องจากในภาวะที่มีหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม และช่วยให้บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นไปโดยอัตโนมัติตามความเคยชิน ไม่ต้องเสียเวลาไตร่ตรองไปเสียทุกเรื่อง ค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังก็ถ่ายทอดและเก็บไว้ด้วยลักษณะบุคลิกภาพส่วนนี้

1.2 ภาวะความเป็นพ่อ-แม่ที่มีความเมตตากรุณา (Nurturing Parent) ซึ่งเรียกย่อๆว่า NP เป็นภาวะของบุคคลที่มีพฤติกรรมเสมือนเป็นพ่อแม่ที่มีความเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือ มีลักษณะโอบอ้อมอารี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีท่าทางและวาจาที่แสดงออกให้เห็นถึงความอบอุ่น คอยไต่ถามทุกข์สุขช่วยดูแลความสละสลวยต่างๆ คอยปลอบโยนและเป็นกำลังใจให้ผู้อื่น มีไมตรีจิตและเข้าใจผู้อื่น เป็นที่พึ่งพาของผู้อื่นเป็นต้น

2. ภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ (A) เป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่ทำงานโดยใช้หลักแห่งเหตุผล ใช้สติปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ พิจารณาตามสภาพความเป็นจริง โดยไม่มีอารมณ์และความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนของภาวะที่เป็นผู้ใหญ่จะพิจารณา โดยใช้เหตุผลและข้อมูลต่างๆ ในการพยายามปรับภาวะความเป็นเด็กและภาวะความเป็นพ่อแม่ที่บุคคลมีอยู่ในตัวให้เหมาะสม ถูกต้องตามเหตุการณ์และอยู่ในสภาพที่สมดุลย์เพื่อให้บุคคลปรับตัวได้ นอกจากนี้แต่ละบุคคลจะใช้ภาวะความเป็นผู้ใหญ่เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนความจริง ถามคำถามแก้ ปัญหา และอภิปรายสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล

3. ภาวะความเป็นเด็ก (C) เป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่แสดงถึงความเป็นธรรมชาติเป็นความต้องการที่แท้จริง อาจเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ยังไม่ได้ขัดเกลา ภาวะความเป็นเด็กนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

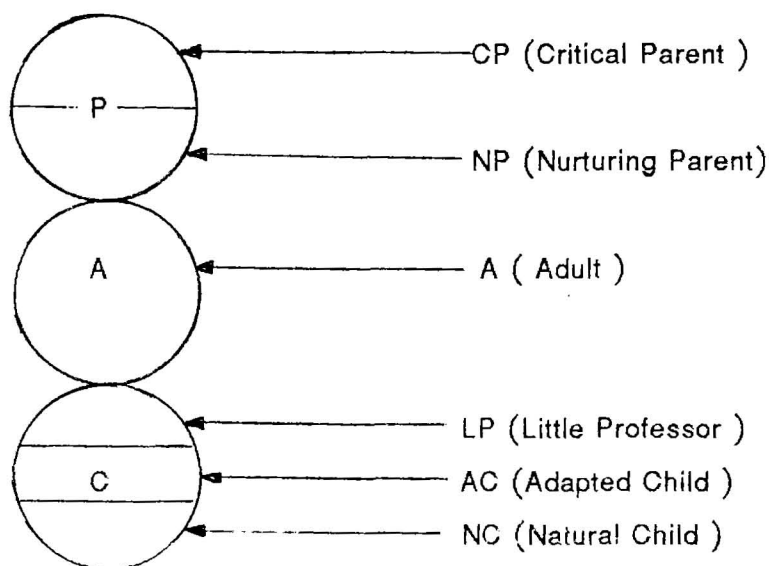
3.1 ภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ (Natural Child) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า NC เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ยังไม่ได้รับการขัดเกลา จึงเป็นส่วนที่แสดงออกถึงอารมณ์

และความต้องการที่แท้จริงออกมาอย่างโจ่งแจ้ง เช่น อารมณ์สนุกสนาน กระโดดโลดเต้น ขี้อาย กลัว ฯลฯ บุคคลที่มีภาวะของความเป็นเด็กตามธรรมชาติอย่างเด่นชัด มักมีลักษณะที่มีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น และยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

3.2 ภาวะของความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา (Adapted Child) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า AC เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่พัฒนาขึ้นมา เพราะเด็กมีสัมพันธภาพกับพ่อแม่หรือผู้อบรมเลี้ยงดูได้รับการสั่งสอน ควบคุม ขัดเกลาจากพ่อแม่และบุคคลต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อตัวเด็ก ทำให้บุคคลพัฒนาบุคลิกภาพในส่วนของการเชื่อฟัง ยอมทำตาม อาจเป็นผู้ที่เข้าสังคมได้ดี มีกิจกรรมเหมาะสมกับกาลเทศะ หรือในทางตรงข้าม อาจไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจไม่ค่อยเป็น และชอบพึ่งพาผู้อื่น

3.3 ภาวะของเด็กที่มีความคิด (Little Professor) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า LP เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่แสดงออกถึงลักษณะบางส่วนของความเป็นผู้ใหญ่ รู้จักใช้ความคิด เหตุผล พิจารณาสິงต่างๆ เป็นส่วนของความสามารถทางสติปัญญา แสดงออกถึงความเฉลียวฉลาดและเป็นส่วนของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

โครงสร้างของบุคลิกภาพทั้ง 3 ภาวะของแต่ละบุคคลสามารถแสดงด้วยแผนผังเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนี้ (เจียรนัย ทรงชัยกุล. 2533 : 78)

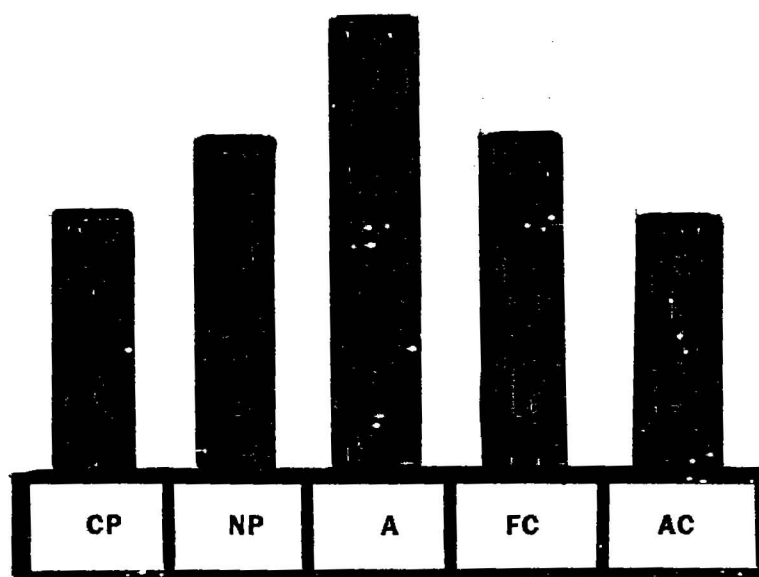

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างของบุคลิกภาพ

จากข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ สรุปได้ว่า บุคลิกภาพประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ภาวะความเป็นพ่อ-แม่ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ และ ภาวะความเป็นเด็ก ซึ่งบุคลิกภาพทั้ง 3 ส่วนของแต่ละบุคคล หากสามารถวิเคราะห์ โครงสร้างบุคลิกภาพของผู้อื่นได้จะช่วยให้เข้าใจบุคคลนั้นดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ โครงสร้างบุคลิกภาพสามารถแสดงได้โดยใช้แผนภูมิแสดง บุคลิกภาพ (Egograms) ซึ่งแผนภูมิแสดงบุคลิกภาพนี้เป็นเครื่องมือสำหรับแสดง หน้าที่และจำนวนพลังงานของภาวะตัวตน (Ego State) กราฟแท่งแต่ละแท่งของ แผนภูมิบุคลิกภาพจะแสดงถึงระดับความมากน้อยของพลังงานของภาวะตัวตน แต่ละ ภาวะของบุคคลแต่ละคนซึ่ง Egogram นี้ ดูเชย์ (พรรณราย ทรัพย์ะประภา. 2533 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Dusay. 1977: 38-62) ได้พัฒนามาจากโครงสร้างบุคลิกภาพของ เบิร์น (Berne) ดังนั้น ในกราฟแต่ละแท่งจะใช้สัญลักษณ์เหมือนกับโครงสร้าง บุคลิกภาพ คือ CP แทน ภาวะความเป็นพ่อ-แม่ที่ชอบวิจารณ์ NP แทน ภาวะความเป็น พ่อ-แม่ที่ทะนุถนอม A แทน ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ FC แทน ภาวะความเป็นเด็กตาม ธรรมชาติ AC แทน ภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา พลังที่มีอยู่ในแต่ละภาวะ ตัวตนเหล่านี้สามารถถ่ายเทไปมาสู่กันได้ แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพมีได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ดังที่ ดูเชย์ (พรรณราย ทรัพย์ะประภา. 2533: 41 ; อ้างอิงมาจาก Dusay. 1977 : 38 -62) กล่าวว่า แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพ นั้น เปรียบเทียบได้กับนิ้วมือของคนแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกันเลยแม้แต่คนเดียว แม้ว่าบางคน อาจมีลักษณะอะไรบางอย่างที่คล้ายกันกับผู้อื่นก็ตาม ดังที่กล่าวมา ยังไม่มีผู้ใดสรุปได้ว่า แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพแบบไหนดีหรือเลวกว่ากัน แต่แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพของ คนที่มีบุคลิกภาพดี คือ คนที่มีสุขภาพจิตดี ีความเป็นผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ดี และ มีการปรับตัวที่ดี ควรมีความสมดุลย์ของแต่ละภาวะตัวตน คือ มีลักษณะของแผนภูมิ แสดงบุคลิกภาพรูประฆังคว่ำ (Bell-Shaped Egogram) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึง บุคลิกภาพที่มีความสมดุลย์ของการกระจายของระบบพลังงานทางจิตวิทยา

(Psychological Energy) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแท่งแสดงบุคลิกภาพรูปร่างคว่ำ

แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลได้ ดังที่ ดูเชย์ (พรรณราย ทริพย์ประภา. 2533 : 42 ; อ้างอิงมาจาก Dusay. 1997 : 38-62) กล่าวว่า เราควรใช้แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพนี้เป็นเครื่องมือในการที่จะพยายามเข้าใจตนเอง หรือผู้อื่นให้ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญงอกงามในตัวเองหรือผู้อื่น โดยบุคคลหนึ่งจะแสดงออกทางวาจา ซึ่งวาจาหรือท่าทีนั้นจะส่งมาจากภาวะตัวตนของบุคคล

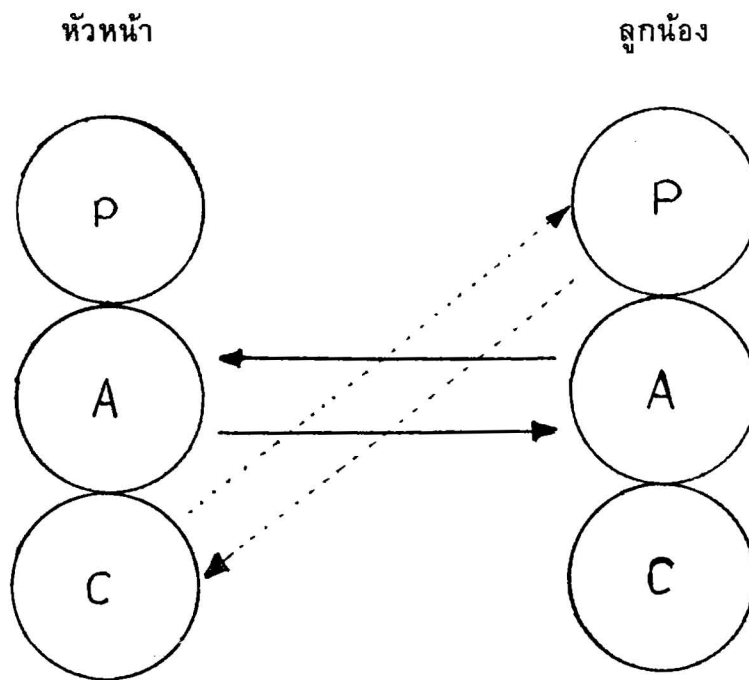
1.3.2 การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Transactional Analysis)

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 104 - 105) กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นวิธีการที่อธิบายถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่ง โดยบุคคลหนึ่งจะแสดงออกทางวาจา ซึ่งวาจาหรือท่าทีทางนั้นจะส่งมาจากภาวะตัวตนของบุคคลหนึ่งเพื่อสื่อไปยังภาวะตัวตนของอีกบุคคลหนึ่ง สำหรับการติดต่อสัมพันธ์นี้ สามารถอธิบายได้ในรูปของสิ่งไว้และการตอบสนอง เช่น บุคคลหนึ่งจะ

สื่อสัมพันธ์จากภาวะความเป็นผู้ใหญ่ของตนไปยังภาวะความเป็นผู้ใหญ่ของอีกบุคคลหนึ่ง หรือจากภาวะความเป็นเด็กของบุคคลหนึ่ง ส่งไปยังภาวะความเป็นผู้ใหญ่ของอีกบุคคลหนึ่ง เป็นต้น

โวลแลมส์ และ บราวน์ (บัญญัติ ยงย่วน. 2530 : 27 ; อ้างอิงมาจาก Woollams and Brown. 1979 : 65-70) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่า หมายถึง การวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร หรือความเอาใจใส่ระหว่างบุคคลสองคน โดยมีการเฝ้าและการตอบสนองจากภาวะบุคลิกภาพหนึ่งไปยังบุคลิกภาพหนึ่ง หรืออาจจะยุ่งยากซับซ้อนกว่านั้น คือ สื่อสารกันจากภาวะบุคลิกภาพมากกว่า 2 บุคลิกภาพ

ธีระ ประพฤติกิจ (2531 : 387) กล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาพบกัน ดังนั้น ถ้าบุคคล 2 คนคุยกันจึงหมายความว่าภาวะตัวตนปะทะสัมพันธ์กันถึง 6 ภาวะ คือ คนละ 3 ภาวะ การปฏิสัมพันธ์กันตามทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็หมายถึง การสื่อสารที่มีสิ่งเร้าและการตอบสนองระหว่างบุคคลที่มีภาวะตัวตน คนละ 3 ลักษณะ ในการสื่อสารหรือปฏิสัมพันธ์ ดังกล่าว จะมีระดับเกิดขึ้น 2 ระดับ คือ ระดับสังคม (Social Level) และระดับจิตวิทยา (Psychological Level) ในระดับสังคมเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่เปิดเผยมองเห็นได้จากพฤติกรรมภายนอก และระดับจิตวิทยาเป็นการปฏิสัมพันธ์ของความรู้สึกหรือสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจ ลักษณะการปฏิสัมพันธ์ 2 ระดับสามารถแสดงให้เห็นภาพได้ โดยให้ลูกศรเส้นทึบแทนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคม เส้นไขว่ปลาแทนการปฏิสัมพันธ์ระดับจิตวิทยา ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงสัญลักษณ์การติดต่อสัมพันธ์ระดับสังคมและระดับจิตใจ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 104 - 105) กล่าวว่า การติดต่อ หรือ การสื่อสารสัมพันธ์ทางสังคม หรือการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 การติดต่อสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Transaction) เป็นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน จากภาวะตัวตนของบุคคลหนึ่งไปสู่ภาวะตัวตนของอีกบุคคลหนึ่ง แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1.1 การติดต่อสัมพันธ์ที่รับกัน (Complementary Transaction)

1.2 การติดต่อสัมพันธ์ที่สวนทางกัน (Crossed Transaction)

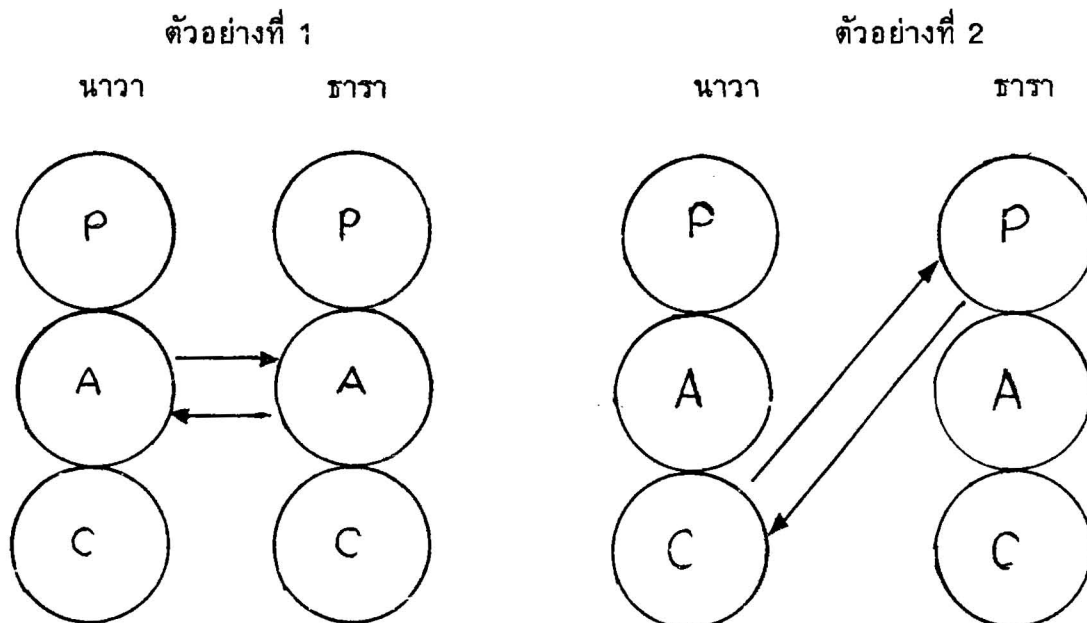
ประเภทที่ 2 การติดต่อสัมพันธ์ที่แฝงความต้องการที่แท้จริง (Ulterior Transaction) เป็นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผู้สื่อใช้วาทะ หรือมีพฤติกรรม อย่างหนึ่งแต่ความมุ่งหวังที่แท้จริงของบุคคลนั้น ต้องตีความจากความหมายที่แฝงไว้ แต่ไม่ได้แสดงออกมา เพราะผู้สื่อทราบว่า วาทะหรือพฤติกรรม ที่เขาแสดงออกมามีสิ่งที่สังคมยอมรับ แต่พฤติกรรมที่เขาซ่อนไว้เป็นความต้องการที่แท้จริงของเขาที่เขาแสวงหา

หลุยส์ จาปาเทศ (2533: 109 - 111) กล่าวว่า การสื่อสารมี 3 แบบ คือ

การสื่อสารที่สอดคล้องกัน (Complementary Transaction) การสื่อสารที่ขัดแย้งกัน (Crossed Transaction) และการสื่อสารที่มีความซับซ้อนแอบแฝง หรือซ่อนเร้น (Ulterior Transaction)

เจียร์นีย์ ทรวงชัยกุล (2533 : 81 - 84) ได้กล่าวถึง รูปแบบของ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้งที่ใช้คำพูดและอากัปกิริยาท่าทางในการติดต่อสัมพันธ์กันนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ สัมพันธภาพแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย (Complementary Transaction) สัมพันธภาพแบบขัดแย้ง (Crossed Transaction) และสัมพันธภาพที่เคลือบแฝง (Ulterior Transaction)

รูปแบบที่ 1 สัมพันธภาพแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย (Complementary Transaction) เป็นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันฉันมิตร มีลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันและดำเนินไปอย่างราบรื่นปราศจากข้อขัดแย้ง เพราะผู้มาติดต่อได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้งสองจึงเป็นไปในเชิงบวก เช่น มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน ไว้วางใจ และเข้าใจกัน ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างทั้งสองฝ่ายก็จะดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ อย่างราบรื่น ถ้าวิเคราะห์จากทิศทางของการสื่อสาร ลูกศรจะไม่พันกัน ลูกศรจะขนานกัน ดังแสดงในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงการติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย

ตัวอย่างคำสนทนา ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย

ตัวอย่างที่ 1

นาวา : ฉันใช้เวลาดูหนังสือสอบวิชาคณิตศาสตร์อยู่ 1 สัปดาห์

แล้วเธอล่ะธารา (A)

ธารา : ฉันไม่ได้อ่านวิชานี้เลย (A)

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงให้เห็นว่าทั้ง นาวา และ ธารา ติดต่อสัมพันธ์กัน โดยทั้งสองฝ่ายใช้ภาวะตัวตนแบบเดียวกัน คือ แบบผู้ใหญ่ (A)

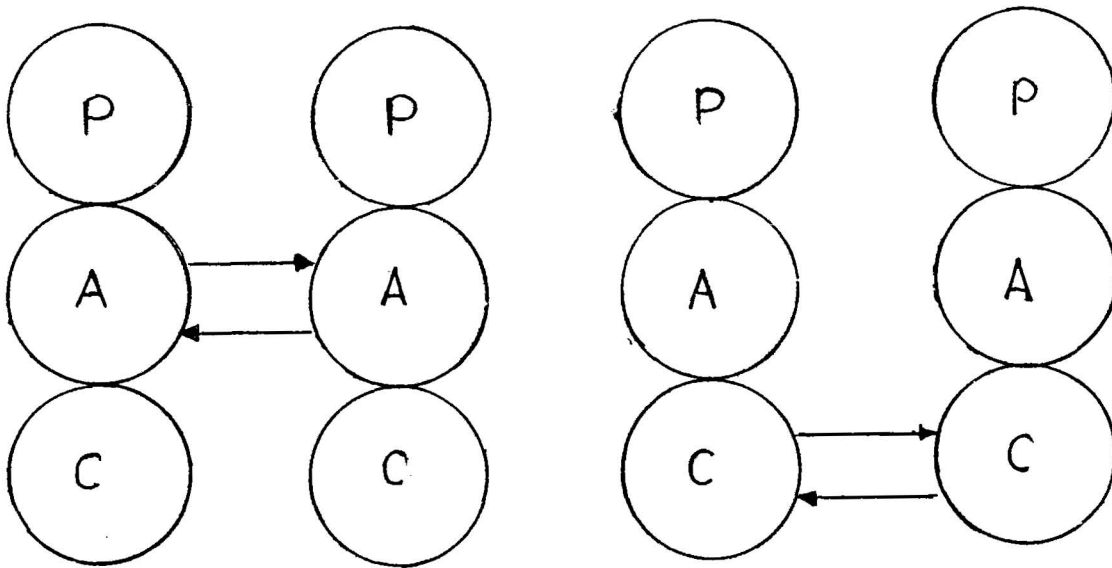
ตัวอย่างที่ 2

นาวา : เบื่อจังเลย ฉันไม่อยากดูหนังสือเลยช่วงนี้ (C)

ธารา : อดทนอีกนิดเถอะน่า พอสอบเสร็จแล้วจะพาไปเที่ยว (P)

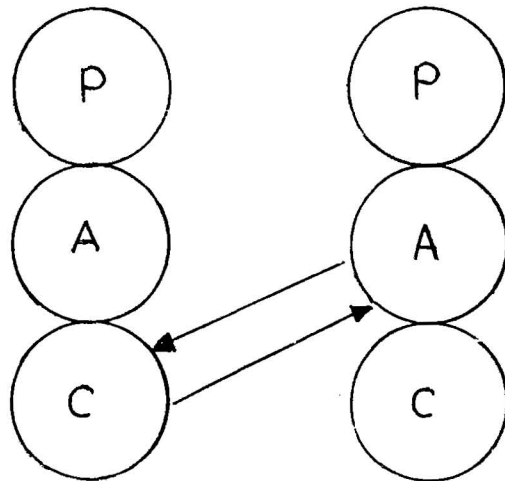
จากตัวอย่างที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นาวา และ ธารา ติดต่อสัมพันธ์กันโดยที่แต่ละฝ่ายใช้ภาวะตัวตนต่างแบบกัน กล่าวคือ นาวาใช้บุคลิกภาพแบบเด็กตามธรรมชาติ (NC) ในการติดต่อสัมพันธ์กับธารา ในขณะที่ธาราใช้บุคลิกภาพแบบพ่อแม่ที่ทนุถนอม (NP) ในการโต้ตอบกับนาวา

เนื่องจากสัมพันธ์ภาพแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยนี้ มีทิศทางติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นลักษณะคู่ขนานกัน ดังนั้นจึงมีชื่อเรียกว่า สัมพันธภาพแบบคู่ขนาน (Parallel Transactional) สัมพันธภาพแบบคู่ขนานเกิดขึ้นได้ในการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งทั้งสองฝ่ายใช้ภาวะตัวตนแบบเดียวกัน แสดงดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงการติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย
(แบบคู่ขนาน) ทั้งสองฝ่ายใช้ภาวะตัวตนแบบเดียวกัน

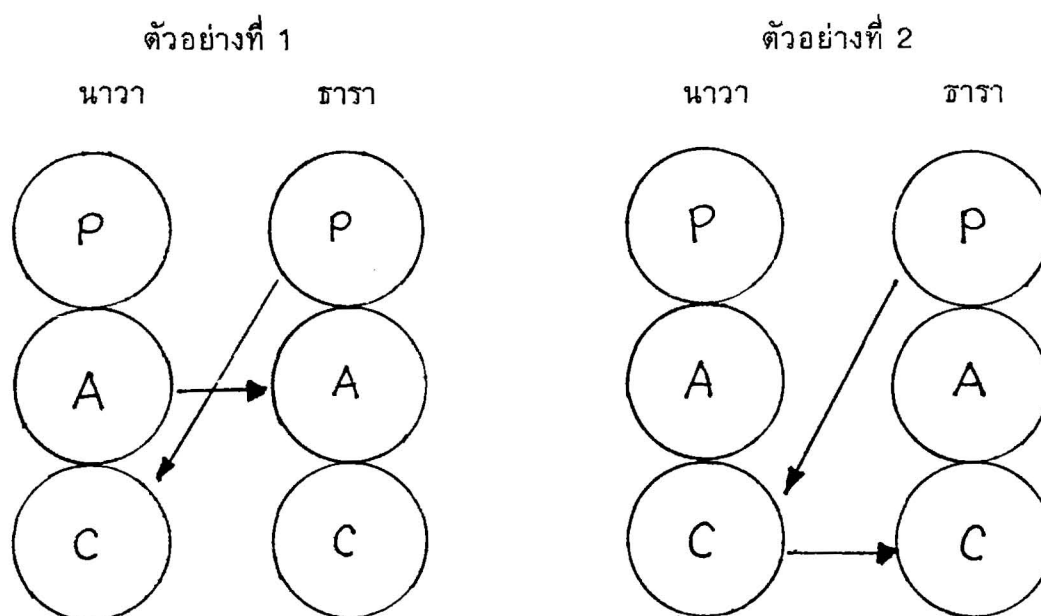
นอกจากนี้ สัมพันธภาพแบบคู่ขนานยังเกิดขึ้นได้ในการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งทั้งสองฝ่ายใช้ภาวะตัวตนต่างแบบกัน ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงการติดต่อสัมพันธ์แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย
ทั้งสองฝ่ายใช้ภาวะตัวตนต่างกัน

รูปแบบที่ 2 สัมพันธภาพแบบขัดแย้งกัน (Crossed Transaction)
 เป็นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้
 จึงทำให้เกิดสัมพันธภาพในเชิงลบ เช่น มีข้อขัดแย้งกัน ไม่ร่วมมือกัน หรือเกิดความ
 เข้าใจผิดกัน ดังนั้น เมื่อมีสัมพันธภาพแบบขัดแย้งกันเกิดขึ้น มักจะทำให้การติดต่อ
 สัมพันธ์หยุดซงก หรือดำเนินต่อไปได้อีกเพียงช่วงสั้นๆ เท่านั้น

การติดต่อสัมพันธ์แบบขัดแย้งกัน มีหลายลักษณะ ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงการติดต่อสัมพันธ์แบบขัดแย้งกัน

ตัวอย่างที่ 1

นาวา : วันเสาร์หน้าหลังจากสอบเสร็จแล้ว เราไปเที่ยวด้วยกันนะ

ชารา : เธอไม่ควรมานึกถึงเรื่องเที่ยวในขณะนี้ แต่น่าจะเอาใจใส่เรื่องการ
 เตรียมตัวสอบเสียก่อน

จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นได้ว่าทิศทางซึ่งแสดงการติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง นาวา
 และ ชารามีลักษณะที่ตรงข้ามกัน ซึ่งมักจะทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่าย
 ดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น

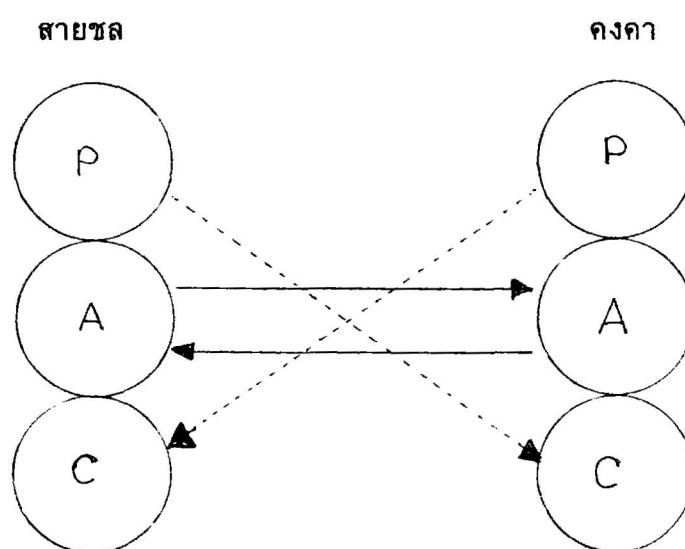
ตัวอย่างที่ 2

นาวา : ไปเที่ยวกันเถอะ ชารา

ชารา : เป็นความคิดที่ไม่เหมาะสมเลยนะ นาวา เธอต้องเตรียมตัวสอบ
ในสัปดาห์หน้า จำได้ไหม

จากตัวอย่างที่ 2 ทิศทาง (ลูกศร) ไม่ได้ตัดข้ามกันแต่เป็นการติดต่อสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลซึ่งฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ จึงเป็นลักษณะคล้ายๆ
กับ “ถามอย่างตอบอย่าง” หรือ “พูดกันไม่รู้เรื่อง” ซึ่งสัมพันธ์ภาพดังกล่าวนี้ มักจะ
นำไปสู่ความขัดแย้งกัน

รูปแบบที่ 3 สัมพันธภาพแบบเคลือบแฝง (Ulterior Transaction) เป็นการ
ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งผู้ติดต่อแสดงพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างหนึ่ง แต่มี
ความต้องการที่แท้จริงซึ่งเคลือบแฝง หรือซ่อนเร้นไว้ภายในเป็นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะ
คล้ายๆ กับ “ปากอย่างใจอย่าง” หรือ “วาจาขัดแย้งกับท่าทาง” สัมพันธภาพแบบ
เคลือบแฝงนั้น จำเป็นต้องใช้อยู่บ้างในสังคม เพราะมีความต้องการที่แท้จริงหลายลักษณะ
ที่บุคคลไม่สามารถนำมาเปิดเผย หรือพูดกันอย่างตรงไปตรงมาได้ ทั้งนี้เพื่อรักษามารยาท
อย่างไรก็ตาม การติดต่อสัมพันธ์แบบเคลือบแฝง จะนำไปสู่ความรู้สึกที่ไม่จริงใจต่อกัน
หรือไม่ไว้วางใจกันระหว่างทั้งสองฝ่าย แสดงได้ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 แสดงการติดต่อสัมพันธ์แบบเคลือบแฝง

การติดต่อสัมพันธ์ซึ่งมีสิ่งทีเคลื่อนแฝงอยู่ในจิตใจ แสดงให้เห็นภาพได้โดย
ลูกศรประ (---->) จากภาพอธิบายเป็นบทสนทนาได้ดังนี้

สายชล : ดีใจด้วยนะ คงคาที่เธอสอบผ่านหมดทุกวิชา
(ໄ໓ ลอกเพื่อนตลอด ถึงได้สอบผ่าน)

คงคา : ขอบใจมาก สายชล
(ก็พูดไปอย่างนั้นเอง คงอิจฉานะซี)

ตามแนวคิดจากทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การติดต่อสัมพันธ์จะประสบผลสำเร็จได้ถ้าหากบุคคลรู้ถึงภาวะตัวตนของตนเอง และรู้ว่าผู้ที่มาติดต่อด้วยมีภาวะตัวตนแบบใด แล้วพยายามปรับตัวเข้าหากัน เพื่อให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์แบบคล้อยตามกันไม่ขัดแย้งกัน หรือถ้อยทีถ้อยอาศัยก็จะทำให้การติดต่อสัมพันธ์เป็นไปในแง่ที่ดี เกิดความพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย

1.3.3 การวิเคราะห์รูปแบบของการใช้เวลา (Time Structuring Analysis)

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 106) และอาภา จันทรสกุล (2535 : 185-189) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการใช้เวลาไว้ดังนี้

นักจิตวิทยาตามแนวทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เชื่อว่า ความต้องการด้านจิตใจของคนเรา แสดงออกมาในรูปของความต้องการการยอมรับและการเอาใจใส่ ดังนั้นบุคคลจึงมีรูปแบบของการใช้เวลาแตกต่างกันออกไป โดยมีแรงจูงใจคือการแสวงหาการยอมรับและการเอาใจใส่ ซึ่งจะได้อาโดยการสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ฉะนั้นบุคคลที่กล่าวการสื่อสารสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบุคคลอื่นก็ย่อมมีโอกาสได้รู้จักบุคคลอื่นอย่างลึกซึ้งซึ่งมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เมื่อไม่สามารถใกล้ชิดกับใครได้ การจะได้รับการยอมรับและการเอาใจใส่ย่อมมีน้อย และตามความเชื่อของ TA แล้ว การได้รับการเอาใจใส่ทางลบก็ยิ่งดีกว่าการไม่ได้รับการยอมรับและการเอาใจใส่ใดๆเลย ฉะนั้นบุคคลจะมีโอกาสได้รับการเอาใจใส่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับรูปแบบการใช้เวลาของเขา

รูปแบบของการใช้เวลาตามความเชื่อของ TA แบ่งออกได้เป็น 6 แบบ เรียงจากที่ผู้ใช้เลือกจากระดับที่เสี่ยงน้อยที่สุด หรือได้รับการยอมรับและการเอาใจใส่น้อยที่สุด ไปหาแบบที่ได้รับการเอาใจใส่มากที่สุด ดังนี้

1) การหลีกเลี่ยงหรือการเลี่ยงหนี (Withdrawal) การใช้ในรูปแบบนี้เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลไม่ต้องการสื่อสารสัมพันธ์กับใคร ก็อาจจะใช้การเลี่ยงหนี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร บางคนใช้วิธีการเลี่ยงหนีโดยปรากฏอยู่แต่ไม่รับรู้ไม่สนใจต่อสภาพแวดล้อม ถ้าบุคคลเลือกรูปแบบการใช้เวลาแบบนี้มากในชีวิตประจำวัน เขาก็จะได้รับการเอาใจใส่จากบุคคลอื่นน้อยที่สุด เพราะการสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแทบจะไม่มีเลย วิธีการที่เขาจะได้รับการเอาใจใส่บ้างก็โดยใช้จินตนาการ (Fantasy) หรือคุยกับตัวเอง (Self Talk) พูดเอง-ตอบเอง การแสดงออกที่ถูกต้องก่อให้เกิดสุขภาพจิตดีมีน้อยมาก ถ้าอยู่กับตัวเองมากจนสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่นไม่ได้ อาจนำไปสู่อาการของโรคประสาทโรคจิตได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ในสภาพที่เป็นจริงของชีวิต บุคคลที่มีสุขภาพจิตดี นอกจากจะสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีแล้ว ย่อมต้องการเวลาเป็นส่วนตัว ได้พักผ่อนเป็นตัวของตัวเองจริงๆ เช่น การเลี่ยงไปนั่งเงียบๆ ฟังเพลงให้จิตใจสบาย การเหม่อมองธรรมชาติ การนอนเล่นพักผ่อน เป็นต้น แม้จะจัดเป็นการใช้เวลาว่างแบบเลี่ยงหนีอยู่กับตัวเอง แต่ก็ไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ เพราะเวลาส่วนใหญ่เขายังสามารถสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้

2) พิธีการ (Rituals) เป็นรูปแบบการใช้เวลาสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างมีแบบแผนพิธีการ เช่นการทักทาย ยืมให้กันตามมารยาทของสังคม ฯลฯ รูปแบบของการใช้เวลาแบบพิธีการ เป็นการสื่อสารสัมพันธ์ที่เลี่ยงน้อยที่สุดและบุคคลก็ได้รับการเอาใจใส่บ้างแต่ไม่มากนัก เป็นลักษณะของการสื่อสารสัมพันธ์ที่ผิวเผิน แต่ก็ช่วยหล่อเลี้ยงจิตใจให้บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีชีวิต มีตัวตนในสังคม (Maintenance Stroke) การโค้งให้ การยอมให้ การจับมือทักทาย เป็นต้น ก็ถือเป็นการให้การยอมรับแบบพิธีการ

3) กิจกรรม (Activity) เป็นรูปแบบของการใช้เวลาในการดำเนินการกับความ เป็นจริงภายนอก และมักเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงาน หรือการกระทำอะไรบางอย่างให้เสร็จสิ้นไป กิจกรรมเป็นสิ่งที่คนเราอยากทำ หรือจำเป็นต้องทำจะทำคนเดียวหรือทำกับคนอื่นก็ได้ มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำ เช่น โครงการทำงาน กิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

4) การพูดคุยสนทนา (Pastimes) เป็นการติดต่อสัมพันธ์ที่บุคคลใช้เวลาพบปะกัน สนทนาแบบไม่มีจุดหมายที่จริงจังนักกับหัวข้อสนทนา เป็นการพูดคุยเพื่อเป็นการฆ่าเวลา เป็นการแลกเปลี่ยนทัศนะกันอย่างผิวเผิน เป็นการพูดคุยกันตามมารยาทสังคมและเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสัมพันธ์ที่รับกันและเป็นการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่ลึกซึ้งนัก เช่น การพูดคุยในเรื่องกีฬา ดินฟ้าอากาศ การทำงาน เป็นต้น

5) ความใกล้ชิด (Intimacy) เป็นรูปแบบการใช้เวลาสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีคุณค่า บุคคลเป็นตัวของตัวเอง กล้าเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงที่ตนมีอยู่ออกมา มีความไว้วางใจผู้ที่ตนเองสื่อสารด้วย เข้าใจและยอมรับต่อความรู้สึกของตนเอง ไม่เลียงหนี การสื่อสารสัมพันธ์แบบใกล้ชิดจะทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น แม้จะมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้านก็ตาม

6) เกม (Games) เป็นรูปแบบการใช้เวลาที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้ระบาย (Pay off) ความรู้สึกที่ตนเองมีอยู่ ส่วนมากเป็นความรู้สึกทางลบที่บุคคลเก็บสะสมไว้ เช่น ความรู้สึกริษยา โกรธ หวาดกลัว เลียงหนี เป็นต้น บุคคลใช้การเล่นเกมส์ชักนำผู้อื่นมาสื่อสารสัมพันธ์เพื่อตนเองจะได้รับการยอมรับและการเอาใจใส่แบบที่ตนเองต้องการ การสื่อสารสัมพันธ์แบบนี้บุคคลมีความใกล้ชิดกันก็จริง แต่ผลสุดท้ายการยอมรับมักเป็นไปในทางลบ ไม่ก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี

สรุปได้ว่า ในชีวิตประจำวันของการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คนเราต้องมีรูปแบบการใช้เวลาทั้ง 6 รูปแบบ รูปแบบใดมากน้อยกว่ากันก็ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้น บุคคลที่มีทัศนคติในแง่ลบกับตนเองและผู้อื่นก็มักใช้เวลาส่วนใหญ่ในรูปแบบเลียงหนีและรูปแบบพิธีการ ทำให้การได้รับการยอมรับและการเอาใจใส่จากผู้อื่นมีน้อย ในทางตรงข้ามบุคคลที่สามารถวางรูปแบบการใช้เวลาของตนเองได้อย่างเหมาะสมทั้ง 6 รูปแบบ โดยพิจารณาว่าในสภาพการณ์ใด ตนเองกำลังสื่อสารสัมพันธ์กับใคร ควรใช้เวลาแบบใดก็ทำให้เขาได้รับการยอมรับ และการเอาใจใส่อย่างเพียงพอตามที่เขาต้องการ ส่งผลให้เขารู้สึกว่าคุณปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.3.4 การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา (Games Analysis)

1.3.4.1 ความหมายของเกม

เบิร์น (ปรีญญ์ ปราชญานุพร. 2536:67 ; อ้างอิงมาจาก Berne.1964) ได้ให้ความหมายของเกมจิตวิทยาว่า เป็นการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งเกิดจากการกระทำที่ซ้ำ ๆ หรือบ่อยๆ และมองคู่มือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องสมเหตุสมผล ทว่าซ่อนเร้นไว้ด้วยแรงกระตุ้นบางอย่างภายใน ทั้งนี้เพื่อให้ความสัมพันธ์นั้นนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่บุคคลได้วางแผนและคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี

อาภา จันทรสกุล (2535 : 151 - 152) กล่าวว่า เกมทางจิตวิทยาเป็นสิ่งที่เล่นกันโดยไม่รู้สึกตัว ในการเล่นเกมส์จะมีคนเล่นอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป และมีลักษณะพื้นฐานดังนี้คือ เมื่อพิจารณาอย่างผิวเผินการสื่อสารสัมพันธ์จะเป็นในแบบที่

ไม่ขัดแย้งกัน เพราะเป็นการสื่อสารสัมพันธ์ที่สังคมยอมรับ จากการวิเคราะห์จะพบว่าการสื่อสารที่แท้จริงเป็นแบบที่มีนัยเคลือบแฝง ซึ่งเป็นความต้องการที่แท้จริงที่ซ่อนเร้นอยู่ และมีผลทางลบ เพราะการเล่นเกมนั้นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงจะเป็นความรู้สึกสะใจ ความรู้สึกชนะ ความรู้สึกที่ถูกต้อง ความรู้สึกสมน้ำหน้าตัวเอง ฯลฯ เกมเป็นสิ่งที่เล่นกันซ้ำๆ ซากๆ ถ้าสังเกตจะเห็นว่า ผู้เล่นเกมมักใช้คำพูด กิริยา ซ้ำๆ ซากๆ เปลี่ยนไปแล้วแต่สถานการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้เล่นเกมเล่นเพื่อต้องการให้ความรู้สึกซ่อนเร้นที่มีอยู่ ได้รับการยอมรับตอบสนอง จึงทำซ้ำๆ ในชีวิตประจำวันเราจะพบว่า บุคคลเล่นเกมทางจิตวิทยาด้วยระดับความรุนแรงต่างกันตามกาลเทศะ เกมบางอย่างเล่นเพื่อความสนุกสนาน ฆ่าเวลา แก้เบื่อ เช่น เล่นหุ่เล่นตาของหนุ่มสาว การทำตัวให้น่าอึดครอง ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ของหญิงสาว แต่เกมบางอย่างมีความรุนแรงมากอาจจบลงโดยการฆ่าตัวเอง การเข้าโรงพยาบาล เพราะในระหว่างการเล่นเกมจะมีการกระทำ หรือพูดจาโต้ตอบกันไปมา และบางคนใช้เวลาในการเล่นเกมนานกว่าเกมจะยุติลง ซึ่งทำให้ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างมากแต่ความเอาใจใส่ที่ได้นี้ค่อนข้างเป็นไปในทางลบเนื่องจากความรู้สึกของผู้เล่นจะเต็มไปด้วย อารมณ์โกรธ ไม่จริงใจ และไม่มีความไว้วางใจกัน

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 106) กล่าวว่า เกมเป็นรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อสัมพันธ์แบบผิวเผิน และเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ให้โอกาสคนได้พบปะสังสรรค์ ได้เล่นตามบทบาทที่ตนต้องการจะแสดง เกมทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเกมหมากรุกที่เล่นเพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อฆ่าเวลา หรือเกมทางจิตวิทยา หรือเกมชีวิต ต่างก็มีการเริ่มต้น มีกติกา มีสิ่งตอบแทนหรือรางวัล ในการเล่นคนเรามักจะคาดหวังที่จะได้รับสิ่งตอบแทน (Payoff) จากการเล่นเกม ซึ่งสิ่งตอบแทนจากการเล่นเกมไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความรู้สึกต่างๆ ที่ได้รับจากการเล่นเกม อาจจะเป็นความรู้สึกในทางบวก หรือความรู้สึกในทางลบก็ได้

1.3.4.2 การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา (Game Analysis)

พรรณราย ทรัพย์ะประภา (2537 : 93 - 94) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของคนเราในปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งเป็นการเล่นเกมชีวิตกัน ซึ่งส่วนมากเล่นโดยที่เขารู้ตัวและมักมีแนวโน้มที่จะเลือกบุคคลบางคน เช่น คู่สมรส เพื่อนและเพื่อนร่วมงาน หรือคนอื่น ๆ ที่มีบทบาทตรงข้ามกับตนมาเป็นคู่กัน เกมชีวิตหรือเกมทางจิตวิทยา มีส่วน

ประกอบพื้นฐานดังนี้ มีรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์แบบสอดคล้องกัน (ตามที่สังคมยอมรับ) เป็นเบื้องหน้ามีรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์แบบซ่อนเร้น (เป็นข่าวสารทางจิตวิทยา) ซ่อนอยู่ภายใต้ และมีผลลัพธ์เป็นทางลบ เป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของเกมนั้น เช่นความรู้สึกสากแสบน้ำหน้า เอาชนะ แก่งแก้น หรือคำว่าตนเอง บุคคลที่มีทักษะ “ I’m OK, You’re OK ” นั้นจะไม่เล่นเกมกับผู้อื่น เพราะเกมชีวิตเป็นสิ่งขัดขวางความสัมพันธ์ที่ตรงไปตรงมาใกล้ชิดและเปิดเผยในระหว่างผู้เล่น แต่คนก็ยังเล่นเกมกันอยู่เพื่อให้เป็นการฆ่าเวลาเพื่อกระตุ้นความสนใจ หรือเล่นเพื่อให้มีหนทางที่จะได้รับความรักความเอาใจใส่ หรือเพื่อสนับสนุนบทบาทของตนเอง คือบทบาทผู้กล่าวหา ผู้ช่วยเหลือ หรือเหยื่อ เกมเปรียบเสมือนละครฉากสั้นๆ ในละครชีวิตของแต่ละบุคคล คนเราอาจเล่นเกมด้วยระดับความรุนแรงแตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับที่สังคมยอมรับ ไปจนถึงระดับที่มีการก่ออาชญากรรมของการฆ่าตนเอง และการฆ่าผู้อื่น

1.3.4.3 บทบาทในการเล่นเกมน

เบิร์น (วิญญู พูลศรี. 2535 : 309-310 อ้างอิงมาจาก Berne. 1973) กล่าวว่า เมื่อบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับเกม บุคคลต้องแสดงบทบาทออกมา ซึ่งอาจรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ได้ บทบาทที่สำคัญตามทัศนะของทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 3 บทบาทดังนี้

1. บทบาทของผู้กล่าวหา (Persecutor)

เป็นบทบาทที่บุคคลสวมหน้ากาก แสดงหน้านี้ว้าวุ่นหวาด ข่มขู่ ตะคอก คำว่าด้วยน้ำเสียงอันดัง หรือแสดงท่าทางบั่นปึง ขอบจับผิดผู้อื่น กล่าวโทษ ควบคุมความประพฤติ ควบคุมผู้อื่นให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ เพื่อให้ผู้อื่นเสียหน้า อับอาย ต่ำต้อย หรือเกรงกลัว คำพูดที่ผู้กล่าวหาใช้ เช่น “ คุณทำโง่ๆ แบบนี้ได้อย่างไร ” “ คนอย่างคุณไม่มีความสามารถที่จะจัดการเรื่องนี้หรอก ”

2. บทบาทของผู้ช่วยเหลือ (Rescuer)

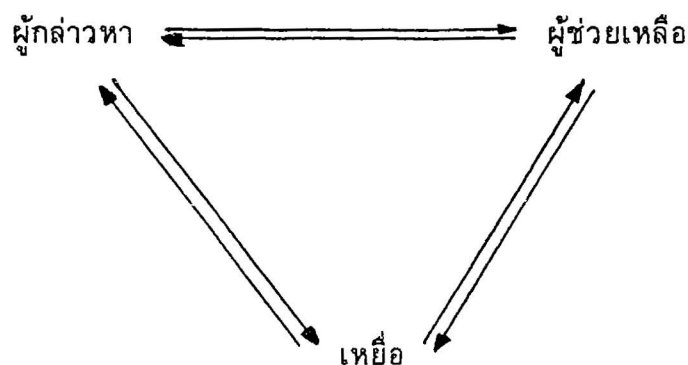
เป็นบทบาทที่บุคคลมีท่าทีชอบเสนอตนให้ความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่น ทำอะไรให้ผู้อื่น จะคอยยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือกับทุกคน หรือแม้กระทั่งกับคนที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือ หรือคนที่ไม่ยอมช่วยตนเอง บุคคลผู้ช่วยเหลือนี้นั้น ชอบที่จะสอดแทรกเข้าไปตัดสินใจให้ผู้อื่น และชอบประเมินความสามารถของผู้อื่นให้ต่ำกว่าที่เป็นจริง และมักจะมีความรู้สึกซ่อนอยู่ในส่วนลึกว่าผู้อื่นไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตัวของเขาเองได้ หรือผู้อื่นจะเจริญเติบโตพัฒนาไปได้มากนักน้อยเพียงใดยอมขึ้นอยู่กับคำแนะนำและความช่วยเหลือ ที่ผู้ช่วยเหลือจะมอบให้ ดังนั้นผู้ช่วยเหลือจึงชอบที่จะตั้ง

ผู้อื่นให้มาขึ้นอยู่กับตัวเอง ถ้าพูดที่ผู้ช่วยเหลือชอบใช้ เช่น “ มาฉันทำให้คุณเอง” หรือ “ ถ้าฉันเป็นคุณนะ ฉันจะ...” เป็นต้น

3. บทบาทของเหยื่อหรือผู้เคราะห์ร้าย (Victim)

ได้แก่ บทบาทที่เป็นความสงสารตนเอง จะแสดงออกมาให้เห็นว่าทำอะไรไม่ได้ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ทั้งๆ ที่ช่วยเหลือตนเองได้ ความทุกข์ยากของตนเกิดขึ้นเพราะตนเองโชคร้าย หรือแสดงว่าไร้ความสามารถทั้งๆ ที่จริงๆ แล้วตนเองมีความสามารถ บุคคลที่เล่นเกมบทนี้ก็เพื่อต้องการให้ผู้อื่นมาช่วยเหลือปดลอบโยน หรือแสดงความเห็นใจ ถ้าพูดที่บุคคลพวกนี้ชอบใช้ ได้แก่ “ ผมทำไม่ได้ (ความจริงทำได้)” “ ผมทนไม่ได้ (ความจริงทนได้)”

บทบาททั้งสามนี้ กล่าวคือ ผู้กล่าวหา (Persecutor) ผู้ช่วยเหลือ (Rescuer) และเหยื่อ (Victim) จะมีส่วนเกี่ยวข้องกัน เพราะในเกมหนึ่งๆ นั้นจะมีบทบาทตั้งแต่ 2 บทบาทหรือมากกว่านั้นเข้ามาเกี่ยวข้อง และผู้ที่เล่นเกมก็อาจเปลี่ยนแปลงบทบาทกลับไปกลับมาได้ ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปสามเหลี่ยมของเกม (Game Triangle) ดังภาพประกอบ 9 (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา.2525 : 156)

ภาพประกอบ 9 แสดงรูปสามเหลี่ยมของเกม

พิชิต สุวรรณประกร (2534 : 14) กล่าวว่า บทบาททั้งสามเป็นพลวัต (Dynamic) เกิดต่อเนื่องกันตลอดเวลา บุคคลควรรู้ตัวและไม่ควรยึดติดกับบทบาทใด เนื่องจากการเป็นผู้กล่าวหาทุกกรณีอาจเป็นการตีกรอบตัวเองต่อสังคม ทำให้ไม่มีใครอยากติดต่อสัมพันธ์ส่วนการเป็นเหยื่ออยู่ตลอดเวลาอาจถูกคนอื่นมองว่าเป็นคนโง่ และการเป็นผู้ช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาอาจสร้างความลำบากให้กับตนเองมากเกินไป

1.3.3.4 ระดับของการเล่นเกม

เบิร์น (อาภา จันทรสกุล. 2535 : 192 ; อ้างอิงมาจาก Berne. 1964) ได้แบ่งระดับของเกมออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การเล่นเกมระดับที่ไม่รุนแรง เป็นเกมที่สังคมยอมรับและคนทั่วไปนิยมเล่นกัน (First - Degree Game) เช่น การทำปิ่นปัก แสนงอน การเล่นหุ้นเล่นตากล้น ระหว่างหนุ่มสาว การทำตัวเป็นคนเอางานเอากการไม่มีเวลาสนุกสนาน เป็นต้น

2. การเล่นเกมระดับที่มีความรุนแรงมากขึ้น เป็นการเอาชนะทำลายซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ที่รู้สึกว่าคุณเพลี่ยงพล้ำไม่อยากจะอยู่ในสังคม (Second - Degree Game)

3. การเล่นเกมระดับที่รุนแรงมาก ผลลัพธ์ที่ได้อาจถึงแก่การทำลายชีวิต การเข้าโรงพยาบาลโรคจิต การติดคุก (Third - Degree Game)

บุคคลเล่นเกมชีวิต เนื่องมาจากการได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู จากประสบการณ์หรือจากการเรียนรู้ บุคคลบางคนชอบเล่นเกมจากบุคลิกภาพในลักษณะที่เป็นพ่อแม่ (Parent Ego State) แต่บางคนชอบเล่นเกมจากลักษณะที่เป็นผู้ใหญ่ (Adult Ego State) และบางคนชอบเล่นเกมลักษณะที่เป็นเด็ก (Child Ego State) ขึ้นอยู่กับว่า เขาได้รับโปรแกรมชีวิตมาอย่างไร แต่สำหรับบุคคลที่รู้สึกว่าคุณมีตำแหน่งชีวิตแบบ “I’m oK , You’re OK” จะไม่เล่นเกม เพราะการเล่นเกมจะไม่ก่อให้เกิดความจริงใจ ความใกล้ชิด ความรู้สึกที่ดีงามในการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการสูญเสียพลังงานและเวลาโดยเปล่าประโยชน์

1.3.3.5 การยุติเกม

เกมจะยุติได้ สิ่งสำคัญประการแรก คือ สร้างความระมัดระวังหรือการตระหนักรู้ (Awareness) ในเกมที่สร้างขึ้นมา ต่อจากนั้นสังเกตเกม กำหนดบทบาทของตนเอง หลีกเลียงเกมแล้วในที่สุดก็เลิกเกมนั้น รวมทั้งมีการให้และการรับการใส่ใจทางบวกมา แทนที่ และจัดเวลาให้เหมาะสมในสภาพ “ที่นี่และเดี๋ยวนี้” (Here and Now)

อาภา จันทรสกุล (2535 : 193 - 194) กล่าวว่า เกมจะยุติได้เมื่อฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดยุติการติดเบ็ดและเลิกเล่น และสำหรับผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ตำแหน่งชีวิต และบทบาทของตนเอง ไม่ติดอยู่กับรูปแบบชีวิตในอดีต ต้องการยุติการเล่นเกม สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้โดย

1. ไม่ดูถูกตนเองและผู้อื่น มีทัศนคติต่อตนเองและผู้อื่นแบบ I'm OK ; You're OK
2. รู้จักการยอมรับ การเอาใจใส่ทางบวกต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ และรู้จักการใส่ใจทางบวกที่ผู้อื่นให้อย่างเต็มใจ และรู้จักเลือกสะสมความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นจากประสบการณ์ในชีวิต
3. รู้จักใช้เวลาในชีวิตในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสม รับผิดชอบที่จะสื่อสารกับผู้อื่นในรูปแบบของกิจกรรม และแบบใกล้ชิดจริงใจต่อกัน
4. ไม่เล่นแบบชีวิตใดๆทั้งสิ้น ไม่ว่าบทบาทของผู้ช่วยเหลือ ผู้กล่าวหา หรือเหยื่อ ควรเป็นตัวของตัวเอง และแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา สร้างสรรค์และจริงใจได้
5. เลิกสงสารตนเอง หรือเลิกกล่าวถึงความสามารถของตนเองจนเกินเหตุ ไม่ยกตนข่มผู้อื่น และไม่ยกย่องผู้อื่นจนเกินกว่าเหตุ ทำให้ตนเองรู้สึกด้อย

1.3.4 การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต (Analysis of Life Position)

1.3.4.1 ทัศนะชีวิต (Life Position)

เจียร์นีย์ ทรงชัยกุล (2533 : 86) กล่าวว่า ทัศนะชีวิตหมายถึง เจตคติที่บุคคลมีต่อตนเองและผู้อื่นในแง่ดีหรือแย่ และมองพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531 : 103) กล่าวว่า การเลือกทัศนะชีวิต มีพื้นฐานมาจากผลของการเข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อมตั้งแต่บุคคลนั้นอยู่ในครรภ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง การรู้จักตนเอง ความรู้สึกต่อตนเองและผู้อื่น จะสะท้อนให้เห็นได้จากการเลือกทัศนะชีวิตของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ การเลือกทัศนะของชีวิต ยังเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอน และวิธีบอกกล่าวที่บิดา มารดา ใช้กับบุตร-ธิดาของตน ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะคำสั่ง วิธีการออกคำสั่ง และ

ท่าทีของบิดามารดาที่มีต่อบุตร-ธิดาหรือเกี่ยวข้องกัน การเปิดโอกาสให้บุตร-ธิดามีอิสระในการเลือก การตัดสินใจ หรือให้โอกาสในการเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับคอร์เรีย (บัญญัติ ยงยวน. 2530 : 34; อ้างอิงมาจาก Corey. 1985 : 319 - 320) ที่กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในช่วงวัยเด็ก และจะส่งผลไปถึงสัมพันธภาพที่บุคคลนั้นจะมีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด

1.3.4.2 รูปแบบของทักษะชีวิตของบุคคล แบ่งได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ (อาภา จันทรสกุล .2535 : 177 - 178)

1. ฉันดี เธอก็ดี (I'm OK - You're OK) เป็นทักษะชีวิตของผู้มีสุขภาพจิตดี บุคคลที่มีทักษะชีวิตเช่นนี้ จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า ยอมรับและเข้าใจตนเอง ในขณะเดียวกันก็รู้สึกว่าชีวิตของผู้อื่นมีค่า ยอมรับและให้เกียรติบุคคลอื่นในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง มีความจริงใจในการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อเผชิญกับปัญหา บุคคลที่มีทักษะชีวิตแบบนี้จะกล้าเผชิญกับปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีการสร้างสรรค์และใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่อย่างเต็มที่ บุคคลที่รู้สึกว่าตนเองมีทักษะชีวิตเช่นนี้ได้ต้องเริ่มพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งบุคคลที่อบรมเลี้ยงดูเด็กจะมีอิทธิพลอย่างมากที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ต้องการ โดยการให้ความเอาใจใส่ สนใจแก่เด็ก

2. ฉันดี แต่เธอไม่ดี (I'm OK - You're not OK) เป็นทักษะชีวิตของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองดีกว่าผู้อื่น ถูกเหยียดหยามว่าผู้อื่นด้อยกว่าตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่นว่ามีความสามารถ เมื่อประสบปัญหาก็มักกล่าวโทษผู้อื่นว่าทำให้ตนเองบกพร่องเป็นทักษะชีวิตของคนที่ชอบปฏิบัติเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นกับความคิดเห็นของตนเองว่าเป็นเลิศ ถ้าบุคคลที่มีทักษะชีวิตแบบนี้มีโอกาสทำหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญก็จะชอบลูกน้องที่ประจบสอพลอ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่ควรหรือไม่ควร เนื่องจากบุคคลประเภทนี้จะชอบคำเยยยอ โดยไม่คำนึงว่าจะมาจากความจริงใจหรือไม่ เพราะมีความเชื่ออยู่แล้วว่าบุคคลอื่นไม่มีใครเก่งเท่า หรือดีเท่าตัวเขา

3. ฉันไม่ดี แต่เธอดี (I'm not OK - You're OK) เป็นทักษะชีวิตของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น บุคคลอื่นเก่งและโชคดีกว่าตนไปทุกด้าน พฤติกรรมของบุคคลที่รู้สึกว่า I'm not OK - You're OK จึงไม่กล้าแสดงออกถึงความรู้สึกที่แท้จริง เก็บกดความรู้สึกเอาไว้ ขลาดกลัวที่จะยืนยันถึงสิทธิที่ตนเองมีอยู่อย่างชอบธรรม ชอบลงโทษตนเอง มีลักษณะเป็นคนอมทุกข์ เศร้าหมอง ชอบปลีกตัวอยู่ตามลำพัง เมื่อเผชิญปัญหาก็มักใช้วิธีเลี่ยงหนี ไม่พยายามหาวิธีแก้ปัญหที่ตนเองเผชิญ ไม่กล้าเสี่ยงที่จะทำอะไรใหม่ๆ บุคคลที่มีทักษะชีวิตแบบนี้ มักพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองไม่มีค่ามาตั้งแต่เด็ก

เป็นตำแหน่งที่เด็กเลือก เมื่อโดนผู้ใหญ่บังคับให้ทำสิ่งต่างๆ ตามความต้องการหรือความเห็นของผู้ใหญ่ โดยไม่ให้อิสระแก่เด็ก ไม่เคยรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่อยู่เสมอ เมื่อตนเองเติบโตขึ้นจะมีความรู้สึกยอมตาม ไม่กล้าแสดงออก บุคคลประเภทนี้จึงพยายามแสวงหาการยอมรับ การเอาใจใส่ (Stroke) ในการสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการพยายามทำตัวเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ เรื่อง พยายามเอาอกเอาใจผู้อื่น ยอมรับใช้และเสียเปรียบบุคคลอื่นอยู่เสมอ บุคคลประเภทนี้อาจจะเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพได้ หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เช่น มีผู้นำดี แต่บุคคลประเภทนี้จะไม่มีความสุขในชีวิต เพราะต้องเก็บกดความรู้สึกของตนเองต้องทำอะไรตามความพอใจของผู้อื่น

4. ฉันไม่ดี และเธอก็ไม่ดี (I'm not OK - You're not OK) เป็นทัศนคติชีวิตของบุคคลที่รู้สึกหมดกำลังใจตายอยากในชีวิต รู้สึกชีวิตนี้ไม่มีคุณค่า หดหู่ เศร้าหมองปราศจากความหวังใดๆ และรู้สึกว่าชีวิตของคนอื่นก็ไม่มีค่า ไม่มีความหมายเช่นเดียวกัน รู้สึกว่าโลกนี้โหดร้ายทารุณ ไม่น่าอยู่ ผู้ป่วยที่เป็นโรคประสาท โรคจิต มักมีทัศนคติชีวิตแบบนี้ ถ้าความรู้สึกนี้รุนแรงมาก ก็อาจทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ โดยไม่รู้สึกลึกซึ้งเพราะไม่คาดคิดว่าชีวิตมีความหวัง และมีความหมายอะไรเลย เด็กที่ได้รับความทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้เลี้ยงดู มักเลือกทัศนคติชีวิตแบบนี้ เพราะเขาไม่เคยได้รับการเอาใจใส่ การแสดงความรัก หรือผูกพันใดๆ จากพ่อแม่ ทำให้เขาพัฒนาความรู้สึก I'm not OK ขึ้นมาและเขาจะไม่รู้จักให้การเอาใจใส่ใดๆ แก่ใครด้วย เพราะรู้สึกว่าคนอื่นโหดร้ายและไม่มีน้ำใจ มองคนในแง่ " You're not OK" ด้วย

ตามแนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติของชีวิต สรุปได้ว่า บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีเป็นบุคคลที่มองตนเองและบุคคลอื่นในแง่ดี สามารถยอมรับตนเองและผู้อื่นได้ตามความเป็นจริง มีความจริงใจในการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น กล้าเผชิญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

1.3.5 การใส่ใจ (Stroke)

เบิร์น (พรรณราย ทศัพทประภา. 2532 : 53 ; อ้างอิงมาจาก Berne.1964) กล่าวว่า การใส่ใจ หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่แสดงให้เห็นความสนใจต่อการปรากฏตัวของผู้อื่น

พิชิต สุวรรณประกร และคนอื่น (2534 : 5) กล่าวว่า การใส่ใจ คือการกระทำใดๆ ซึ่งได้รับจากผู้อื่นที่ยื่นให้ เพื่อการติดต่อหรือรับการติดต่อของบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่ง คือ อาจจะออกมาในรูปการกระทำ คือพฤติกรรมภายนอก ได้แก่ การพูด การยิ้ม

การมองตา เป็นต้น หรือพฤติกรรมภายใน ซึ่งได้แก่ การคิด การฝัน การพอใจ เป็นต้น

วิญญู พูลศรี (2535 : 299) ได้กล่าวถึง ความหมายของการใส่ใจว่า คือ การกระทำใดๆ ก็ตามที่บุคคลหนึ่งกระทำต่ออีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งการกระทำดังกล่าวเมื่อมากระทบกับตัวบุคคลแล้วจะก่อให้เกิดความรู้สึกยินดีพอใจ หรือก่อให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อย น้อยใจ เสียใจ ผิดหวัง โกรธก็ได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะความต้องการการใส่ใจของบุคคลในขณะนั้น

1.3.5.1 ประเภทของการใส่ใจ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(อาภา จันทรสกุล.2535:181-185 , พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2525: 135-136)

1.การใส่ใจในแง่บวก แสดงออกในรูปของการติดต่อสัมพันธ์ที่รับกัน (Complementary Transaction) อาจเริ่มในสภาพการสื่อสารสัมพันธ์ที่ผิวเผิน เช่น “ สวัสดีค่ะ ” ไปจนถึงการสื่อสารสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความไว้วางใจ สามารถแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมาอย่างเปิดเผย การใส่ใจทางบวกช่วยให้บุคคลรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าชีวิตมีความหมาย ยอมรับบุคคลอื่น การแสดงออกอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ อันจะเป็นการพัฒนาตนเองไปสู่ตำแหน่งชีวิตที่ว่า I'm OK - You're OK การใส่ใจในแง่บวก สามารถแสดงออกได้หลายลักษณะด้วยกันกล่าวคือ การยกย่องชมเชยเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล เช่น “ คุณพิมพ์ดีดได้เร็วอย่างกับมืออาชีพ ” เป็นต้น หรือการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับบุคคลเช่น “ ข้อเสนอแนะของคุณมีประโยชน์มาก ” เป็นต้น หรือ การแสดงออกถึงความรัก เช่น “ แม่รักลูกจังเลย ” เป็นต้น

2. การใส่ใจในแง่ลบ มีผลเสียทางด้านสุขภาพจิต เนื่องจากทำให้บุคคลรู้สึกว่า “ I'm not OK ” ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่มีความสามารถพอ แต่การยอมรับและการใส่ใจในแง่ลบยังดีกว่าการไม่ได้รับการเอาใจใส่ใดๆเลย ทั้งนี้เพราะจะทำให้บุคคลรู้สึกว่าชีวิตตนเองปราศจากความหมายใดๆ บุคคลต้องการการยอมรับและการใส่ใจ ถ้าเขาไม่ได้รับการใส่ใจในแง่บวกอย่างเพียงพอ เขาก็อาจจะพยายามแสวงหาการใส่ใจในแง่ลบเพื่อเรียกร้องความสนใจ

3. การใส่ใจแบบคละ เป็นการติดต่อสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการใส่ใจทั้งแง่บวกและแง่ลบปนกัน เนื่องจากหลักเลี้ยงที่จะใช้การใส่ใจแบบคละ ข้อสังเกตของการใส่ใจแบบคละคือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติทางลบอยู่เช่น “ ดีใจจังที่เธอสอบชิงทุนได้ นี่คงฟลุคขนาดไหนนะเพราะฉันเห็นคนเก่งๆ มาสอบเยอะเชียว ” “ คุณเอนกงานนี้มีมือคุณหรือ เก่งนี้ ผมแทบไม่เชื่อเลยว่าคุณจะทำไดขนาดนี้ ”

จากแนวคิดเกี่ยวกับการใส่ใจที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะได้รับการใส่ใจจากผู้อื่นเสมอ ต้องการที่จะกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแสวงหาความใส่ใจจากผู้อื่นและให้ความสนใจผู้อื่นตลอดเวลา ความต้องการดังกล่าวนี้เป็นความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2. งานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.1 งานวิจัยในประเทศ

นฤพนธ์ สีแสง (2541 : 99) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนิสิตชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นิสิตมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สยมพร เพชรประสิทธิ์ (2540 : 119) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคล ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรีระวิทยุ จังหัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคล ด้านการแข่งขันเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมด้านการหลีกเลี่ยงลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมด้านการร่วมมือ และพฤติกรรมด้านการประนีประนอมเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พฤติกรรมด้านการยอมให้ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เปรมปรี พงษ์ประสิทธิ์ (2538 : 74) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิรังษี อำเภอกำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตนกับเพื่อนดีขึ้นหลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิสยาชล พงศ์พานานูเวช (2537 : 81) ได้ศึกษา ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการสื่อสารกับเพื่อนต่างเพศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน

มีการสื่อสารกับเพื่อนต่างเพศดีขึ้น หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อจนา ศรีสุรพล (2535 : 64) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บัญญัติ ยงยวน (2530 : 74) ได้ศึกษาโดยใช้วิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2528 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าก่อนได้รับคำปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คลาร์ก (Clark. 1982 : 886) ได้ศึกษา ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล ของผู้บริหารโรงเรียนในมลรัฐหลุยเซียน่า สหรัฐอเมริกา โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม จะได้รับการทดสอบก่อน และหลังการทดลองโดยใช้แบบสำรวจ “Interpersonal Communication Inventory” หรือ ICI ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้คะแนนการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อลวูด (Allwood. 1981 : 4978) ได้ศึกษา ผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีต่อการพัฒนาการควบคุมตนเอง อัดมโนทัศน์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาผิวดำในเขตเมืองซึ่งเป็นนักเรียนเข้าใหม่ และสอบไม่ผ่านอย่างน้อย 3 วิชา ในเทอมแรก จำนวน 57 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มพลาสซีโบ (Placebo) 1 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม การเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาแต่ละครั้งใช้เวลา 40 นาที สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ต่อเนื่องไป 12 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการพัฒนาการควบคุมตนเอง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในการเรียนสูงขึ้น ส่วนอัตรานักเรียนของกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียวกับกลุ่มควบคุมนั้น พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ถนอม อินทรกำเนต (Intarakumnerd. 1976 : 1405) ได้ศึกษา ผลของการฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาอัตรานักเรียนของนักศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยในสหรัฐมิสซิสซิปปี สหรัฐอเมริกา โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 25 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้เวลาในการฝึกครั้งละ 60-90 นาที ต่อเนื่องกัน 4 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีคะแนนอัตรานักเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วูดวาร์ด (Woodward. 1975 : 5045) ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาการปรับตัวทางสังคม อัตรานักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้น 6 ที่มีระดับสติปัญญาต่างกัน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มควบคุม 3 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบ่งเป็นกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาสูง กลางและต่ำ กลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยใช้ “TA for Kids” ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึก ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมแบบวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาสูง กลางและต่ำ มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมและอัตรานักเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีเพียงกลุ่มทดลองที่มีระดับสติปัญญาสูงและต่ำเท่านั้นที่มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล มนุษยสัมพันธ์ การควบคุมตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัวทางสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคล การเผชิญความขัดแย้ง และความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้วิจัยคาดว่า การฝึกอบรมการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำให้แก่แก่นักเรียนนายเรือ จะเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนนายเรือให้มีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

3.1.1 ความหมายของความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership)

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายความหมายดังนี้

เดวิส และนิวสตรอม (พยอม วงศ์สารศรี. 2534 : 195-196 ; อ้างอิงมาจาก Davis and Newstrom. 1985) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า เป็นกระบวนการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้อื่นให้ทำงานด้วยความกระตือรือร้น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 36) กล่าวว่า ภาวะผู้นำหมายถึงการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการ โดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2528 : 48) ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จในงานด้านต่างๆ ขององค์กร ผู้นำที่ไม่มีความสามารถย่อมจะเป็นผู้ทำลายขวัญของคณงานต่างๆ และจะเป็นผลทำให้การทำงานด้านต่างๆ ขาดประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำที่มีความสามารถอาจจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของคณงานให้กลับกลายเป็นกลุ่มที่มีความขยันขันแข็งและช่วยให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้

สุพัทธา สุภาพ (2536 : 46) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำว่า หมายถึง การใช้อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้อื่นตามสถานการณ์ต่างๆ เพื่อจะได้มีการดำเนินการไปตามเป้าหมายที่วางไว้

สมาน รังสิโยภษภู (2537 : 57) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกชัย กิสุขพันธ์ (2538 : 99) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนการจัดองค์การ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ เป็นกระบวนการส่งเสริม และช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานด้วยความกระตือรือร้น โดยใช้ความสามารถ หรือเทคนิคในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ในการวางแผน การจัดการ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การตัดสินใจและ

การจูงใจ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติงานตามที่ตนหรือหน่วยงานปรารถนา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือหน่วยงานที่ได้ตั้งไว้

✓ 3.1.2 ความสำคัญของความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความองอาจ มีอิทธิพลจนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปที่ได้พบปะสังสรรค์ด้วย มีผลทำให้บุคคลที่มีลักษณะความเป็นผู้นำนี้ สามารถรวมพลังประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตามจุดหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2525 : 20-22) กล่าวสรุปไว้ว่า ลักษณะความเป็นผู้นำจะช่วยให้ผู้นำสามารถดำเนินงาน ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี และ บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2530 : 97-98) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ความเป็นผู้นำเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้นำปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ความเป็นผู้นำยังเป็นลักษณะที่สำคัญของสมาชิกกลุ่มประชาธิปไตย หากสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงก็ย่อมจะทำให้กลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.1.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

สงวนศรี วิวัชชัย (2527 : 129-130) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความเป็นผู้นำออกเป็น 3 ทฤษฎี ประกอบด้วยทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theory) ทฤษฎีสถานการณ์ (Situational Theory) และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1.3.1. ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายไว้ว่า การที่บุคคลได้เป็นผู้นำเพราะเขามีบุคลิกลักษณะและความสามารถที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ เช่น มีรูปร่างหน้าตาดี มีสติปัญญาดี มีความสามารถเหนือผู้อื่นหลายเรื่อง มีนิสัยและความประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์ ในกลุ่มที่มีโครงสร้างและเป้าหมายแตกต่างกันลักษณะผู้นำก็แตกต่างกันออกไปตามเป้าหมายและโครงสร้างของกลุ่ม ในทฤษฎีนี้กล่าวถึงคุณลักษณะที่เด่นชัดสำหรับการเป็นผู้นำคือ

- 1) มีความรู้ความสามารถในการทำงานหรือกิจกรรมที่เป็นเป้าหมายของกลุ่ม (Task Ability)
- 2) เสนอตัว หรืออาสาเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (Assertiveness)
- 3) ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม สมาชิกกลุ่มเต็มใจร่วมงานด้วย (Social Acceptability)

นอกเหนือจากคุณลักษณะทั้ง 3 ประการดังกล่าว ยังพบว่า คุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำ เช่น สติปัญญา (Intelligence) ความสามารถในการปรับตัว (Adjustment) ความสามารถทางสังคมและการแสดงตัว (Extraversion) การมีอิทธิพลเหนือคนอื่น หรือมีความสามารถที่จะให้บุคคลอื่นคล้อยตามความคิดและการกระทำของตนเอง (Dominance) ไวต่อความรู้สึก ความคิด การกระทำที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Sensitivity)

3.1.3.2 ทฤษฎีสถานการณ์ (Situational Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ผู้นำเกิดขึ้นเพราะมีสถานการณ์บางอย่างทำให้บุคคลต้องแสดงบทบาทผู้นำหรือต้องพัฒนาความเป็นผู้นำขึ้นมา

3.1.3.3 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความเป็นผู้นำไม่ใช่สิ่งที่จะอธิบายด้วยคุณลักษณะผู้นำหรืออธิบายด้วยสถานการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ความเป็นผู้นำเป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างคุณลักษณะของผู้นำกับสถานการณ์ ก็จะต้องพิจารณาทั้งคุณสมบัติของบุคคลประกอบกับสถานการณ์ของกลุ่ม หากลักษณะทั้งสองอย่างสอดคล้องกันก็จะปรากฏผู้นำที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์นั้น แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปคุณลักษณะที่จำเป็นและให้เหมาะสมกับการเป็นผู้นำของกลุ่มที่จะเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้นในแต่ละกลุ่มอาจมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งจะมีโอกาสผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ผู้นำ หรือแสดงบทบาทผู้นำตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะไว้หลากหลายด้วยกัน เช่น รอสและเฮนดรี (สุวัฒน์ ประเสริฐสม. 2531:10 ; อ้างอิงมาจาก Rose and Hendry. 1958 : 100-107) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ ภาวะผู้นำ หรือความเป็นผู้นำไว้ 3 ประการคือ

1. ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวผู้นำแต่ละคน ซึ่งสมัยก่อนเชื่อกันว่า ความเป็นผู้นำเป็นผลมาจากพันธุกรรมหรือเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สิ่งที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำนั้นเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวของแต่ละคน

2. ลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม ลักษณะความเป็นผู้นำเป็นโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มมากกว่าลักษณะของแต่ละบุคคล แต่ละคนจะนำเอาลักษณะเฉพาะตัวทัศนคติ ความต้องการส่วนตัวติดมาด้วย เมื่อเข้ากลุ่มทุกคนจะต้องปรับตัว เพื่อที่แต่ละคนและกลุ่มได้มีวัตถุประสงค์หรือความต้องการสอดคล้องกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลตามเป้าหมาย และในขณะเดียวกันจะกลายเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้นำในกลุ่มถูกกำหนดโดยผลรวมของทัศนคติ ความต้องการของกลุ่มมากกว่า

บุคลิกภาพของบุคคลเพียงคนเดียว

3. ลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานการณ์มีบทบาทต่อความเป็นผู้นำอย่างมาก สถานการณ์ในกลุ่มที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้นก่อให้เกิดผู้นำได้ ความเป็นผู้นำจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีขององค์กรนั้นๆ

เนปีเออร์ และ เกอร์เชนเฟลด์ (วรเชษฐ สุขแสง. 2528 : 32 ; อ้างอิงมาจาก Napier and Gershenfeld. 1973. 136-151) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำไว้ 4 ประการ คือ

1. ความเป็นผู้นำเป็นลักษณะทางพันธุกรรมเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
(Leadership - as Trait)

2. ความเป็นผู้นำเกิดขึ้นได้เนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่การงาน การทำงานในตำแหน่งใดย่อมมีลักษณะความเป็นผู้นำอันเนื่องมาจากการดำรงตำแหน่งนั้นตามมา
(Leadership - as Position)

3. ความเป็นผู้นำได้มาเนื่องจากสถานการณ์ทำให้เกิดขึ้น บางสถานการณ์ต้องการคนที่มีคุณสมบัติแบบหนึ่ง หากผู้ใดมีคุณสมบัติเช่นนั้นพร้อมอยู่แล้ว ก็จะกลายเป็นผู้นำได้ (Leadership - as Situation)

4. พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดความต้องการและวัตถุประสงค์ที่จะทำให้เกิดความต้องการผู้นำแบบนั้นๆ ขึ้นมา ฉะนั้นการที่จะมีผู้นำแบบใด จึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของกลุ่มเป็นไปในลักษณะใด (Leadership - as Functional Roles of Member)

สต็อกคิลล์ (ส.สมบัติ มีสุนทร. 2533 : 14-15 ; อ้างอิงมาจาก Stogdill. 1969:91) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำไว้ดังนี้

1. Great Man Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ลักษณะความเป็นผู้นำนั้นมีมาแต่กำเนิด เหมือนกับทฤษฎีว่าด้วย Trait Theory of Leadership

2. Environment Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่าลักษณะความเป็นผู้นำเกิดจากสภาวะแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส

3. Personal - Situational Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความเป็นผู้นำนั้น นอกจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมแล้ว ความสามารถเฉพาะตัวมีส่วนประกอบด้วย ทั้งนี้ผู้นำจะต้องมีความฉลาด ความสามารถ รวมทั้งมีผู้ร่วมงานที่ดีด้วย

4. Interaction - Expectation Theory ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การกระทำ (Action) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และเจตสิก (Sentiment) โดยเชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้จะต้องมีความสามารถในการ

กระทำ มีมนุษยสัมพันธ์ และมีการควบคุมในทางที่ดีเหมาะกับสถานการณ์

5. Humanistic Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้นำนั้นต้องเป็นผู้มีความเข้าใจในลักษณะทางธรรมชาติของจิตมนุษย์ว่ามีความต้องการอะไร บุคคลแต่ละคนมีความนึกคิดและต้องการอะไร หากผู้เข้าใจและสามารถสนองความต้องการเหล่านั้นได้จะสามารถทำให้กลายเป็นผู้นำในกลุ่มอย่างแท้จริง

6. Exchange Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะคิดอยู่เสมอว่า การที่ตนให้อะไรแก่ผู้อื่นนั้น ย่อมต้องการได้สิ่งตอบแทนที่คุ้มค่ากัน หรือดีกว่า ฉะนั้นผู้ที่เป็ผู้นำจะถูกผู้ตามในกลุ่มคิดอยู่เสมอว่า ถ้าตนให้ความร่วมมือตามที่ผู้นำขอร้องแล้วผลตอบแทนควรจะคุ้มค่ากัน ถ้าผู้นำสามารถให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากันแล้วผู้นำย่อมเป็นที่ยอมรับของผู้ตามคนอื่นๆ ในกลุ่มด้วย

3.1.4 คุณลักษณะของผู้นำที่ดี

ผู้นำเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ เป็นตำแหน่งที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถทางภูมิปัญญา ความรอบรู้ในทางการบริหารอันสัมพันธ์กับความสำเร็จของหน่วยงาน รวมไปถึงบุคลิกภาพส่วนตัวอื่นๆ ของผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปอีกด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพสามารถเสริมสร้างความสำเร็จให้แก่หน่วยงานจนบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก แต่การเป็นผู้นำสามารถที่จะฝึกฝนหรือปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมได้โดยสังเกตและปฏิบัติตามคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีบางประการดังต่อไปนี้ (พลสิทธิ์ หนูชูชัย, 2527 : 4 - 5)

1. เป็นผู้มีความสามารถ กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถทั้งในด้านการงานและด้านส่วนตัว มีสติปัญญาและไหวพริบ มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างแจ่มชัด เชี่ยวชาญในกระบวนการบริหาร มีความสามารถในการตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการได้ทันที่และทันต่อสถานการณ์ทุกประเภท มีความคิดริเริ่ม รู้วิธีพิจารณาลำดับความสำคัญของงานได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการสื่อความหมายได้ดีทั้งพูดและเขียน

สำหรับในด้านส่วนตัว ผู้นำที่ดีควรมีร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ที่สมบูรณ์ มีความคล่องแคล่วว่องไว ปรับตัวให้เข้าเรื่องแจ่มใสอยู่เสมอ มีความยุติธรรม ปราศจากอคติกับผู้อื่น มีจิตใจที่ยึดมั่นในพรหมวิหาร 4 อยู่เสมอ

2. มีความรับผิดชอบ ผู้นำที่ดีควรมีความรับผิดชอบ มานะอดทนในหน้าที่การทำงานอย่างเต็มที่ สามารถแก้ไขข้อปัญหาได้ทุกรูปแบบโดยไม่บ่ายเบี่ยงหรือเกี่ยงให้ผู้อื่นทำ

หน้าที่แทน พยายามทำงานให้สำเร็จด้วยตนเองไม่จับจด พร้อมทั้งจะรับผิดชอบเมื่อทำงานผิดพลาดและหมั่นหาวิธีการปรับปรุงงานในหน่วยงานของตนให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าพูด กล้าทำ พร้อมทั้งจะตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น หนักแน่น สุขุม ไม่หุนเหิน ไม่เอาเรื่องส่วนตัวปนกับเรื่องงานไม่เห็นแก่ตัว และอามิสสินจ้าง มีนิสัยตรงไปตรงมา เปิดเผย มีน้ำใจเป็นนักกีฬาไม่ประจบสอพลอผู้มีอำนาจเหนือตนวางตัวเป็นผู้ใหญ่ มีโครงการและแผนในการดำเนินงานที่ทันสมัย

4. มีมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การมีบุคลิกลักษณะดี ยิ้มแย้ม รู้จักเอาใจใส่ดูแลและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับต่างๆ รู้ฐานะความต้องการ ตลอดจนความสนใจของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสามารถในการจูงใจคนด้วยการใช้ภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ดีทั้งในด้านการสนทนา แสดงปาฐกถา เขียนบทความ หรือข้อเขียนอื่นๆ

5. เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความสามารถ การเป็นผู้นำมิได้หมายความว่า จะเป็นผู้บริหารงานได้ถูกต้องตลอดเวลา เพราะในบางขณะผู้นำก็อาจบริหารงานผิดพลาดได้เช่นกัน จึงควรเปิดใจให้กว้างด้วยการยอมรับฟังแก้ไข และปฏิบัติตามความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเหมาะสมของผู้ร่วมงาน พร้อมยกย่องให้เกียรติผู้เสนอความคิดเห็นโดยไม่แอบอ้างเอาเป็นความคิดของตนเองแต่เพียงผู้เดียว รวมทั้งให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความสามารถของตนเองด้วยการให้ทำงานตามความสามารถและเหมาะสม อันเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอีกวิธีหนึ่ง

6. กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การที่ผู้นำประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งในด้านการงานและด้านส่วนตัว ด้วยการให้ความร่วมมือในกิจกรรมสังคมด้านต่างๆ และสามารถเข้าสังคมได้อย่างไม่เคอะเขิน มีความกระตือรือร้น เต็มใจให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ เสียสละ มีอุดมคติ อุดมการณ์ที่ดี น่านับถือเป็นแบบอย่าง ย่อมทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงใจ

7. คำนึงถึงนโยบาย วัตถุประสงค์และผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นสำคัญเสมอ การเป็นผู้นำที่ดีแม้จะมีความสามารถในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็ตาม ยังต้องเป็นผู้ยึดมั่นในนโยบาย และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานขณะเดียวกันก็คำนึงถึงผลประโยชน์ของหน่วยงานอันเป็นส่วนรวมอยู่เสมอ พยายามส่งเสริมให้หน่วยงานประสบความสำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่กำหนดไว้

สุพัทธา สุภาพ (2536 : 49-50) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ไว้ดังนี้

1. ภูมิหลังและประสบการณ์ สามารถตัดสินใจ สั่งการ วางแผน มีทักษะในการทำงานด้านต่างๆ

2. มีสุขภาพจิตดี ใช้สติปัญญาและวิจารณญาณ ในการแก้ปัญหา

3. มีเหตุผล สามารถแยกผิดถูกได้

4. มีความสามารถในการวินิจฉัย เป็นการรู้จักคิดอย่างลึกซึ้งและตัดสินใจได้

ถูกต้อง

5. มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี เพราะงานจะสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ด้วยการรู้จักเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น รวมทั้งต้องใจกว้างและไม่เข้าข้างตนเอง

6. เชื้อมั่นในตนเอง ไม่โลเล แต่ไม่ใช่ประเภทไม่ฟังความคิดเห็นของใคร

7. มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถแก้ไขปัญหาตามสภาวะและโอกาสต่างๆ อย่าง

ได้ผล

8. เป็นนักฟังที่ดี เพื่อรับข้อมูลจากผู้อื่นและทำให้ผู้พูดเกิดกำลังใจที่เรารับฟังสิ่งที่เขาพูด

9. นำเชื่อถือเลื่อมใส เป็นการเลื่อมใสศรัทธาตนเอง และให้ผู้อื่นศรัทธาเราด้วย

10. มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

11. มีแรงจูงใจ เป็นแรงจูงใจที่ค่อนข้างสูงและทำอะไรที่ดีและเป็นประโยชน์หรือประสิทธิผล

วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2537 : 13 - 16) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการเป็นผู้นำที่ดี ดังนี้คือ

1. แสดงความเป็นของแท้ (Authenticity) หมายถึง ผู้นำต้องแสดงความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่ตนยึดถือต่อค่านิยมเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง กระตุ้นและก่อให้เกิดความทะเยอทะยาน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีขององค์กรได้

2. การมีวิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง ผู้นำมีความสามารถพินิจพิจารณาภาพแวดล้อมทั้งในและนอกองค์กร ในแง่มุมของอดีตและปัจจุบัน คาดคะเนพยากรณ์ และสร้างภาพ (Image) ฉายไปในอนาคตได้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอะไร แล้วทำการสื่อสาร (Communication) ภาพดังกล่าวให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

3. กล้าตัดสินใจ (Decisiveness) คือ ต้องทำการตัดสินใจที่เหมาะสมทันเวลา และต้องตัดสินใจภายใต้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ผู้นำที่ดีต้องกล้ารับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจใดๆ ที่เกิดขึ้น

4. แสดงความใส่ใจ (Focus) ผู้นำต้องเลือกที่จะใส่ใจและสนใจในบางเรื่อง ไม่ควรใส่ใจเสียเวลาในทุกเรื่อง หรือให้ความสำคัญในบางเรื่องเท่านั้นหมด การจัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วนของงานที่กำลังมีความหมายมาก

5. สร้างความรู้สึกประทับใจเป็นส่วนตัว (Personal Touch) ผู้นำต้องสามารถสร้างศรัทธาและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักการใช้ช่องทางการสื่อสารอย่าง ไม่เป็นทางการได้อย่างถูกกาลเทศะ สอบถามทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักสร้างขวัญและกำลังใจ สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากกับการเป็นผู้นำในยุคนี้คือ การรู้จักบริหารความประทับใจ (Impression Management) รู้จักโอกาสที่จะ “ชู” ภาพพจน์ของตนเองให้สูงเด่น หรือลดบทบาทให้น้อยลงให้ถูกกาลเทศะ

6. มีความสนใจในการสื่อสารและเก่งคน (Communication and People Skill) ทักษะการพูด ฟัง เขียน อ่านของผู้นำจะสะท้อนให้เห็นความสามารถของสมอง ผู้นำไม่สามารถทำงานทุกอย่างได้ด้วยตนเองภายใต้เวลาที่จำกัด ความสามารถสื่อสารและอาศัยการเก่งคน การมีเครือข่ายมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะสามารถทำให้ผู้นำสามารถร้องขอความช่วยเหลือ กระตุ้นแรงจูงใจ และใช้ “คน” ทำงานได้สำเร็จตามที่ผู้นำต้องการ

7. การพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (Ever Forward) ผู้นำจะต้องพัฒนาทักษะการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

จากคุณลักษณะผู้นำที่ดีที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมชี้ให้เห็นว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นที่ผู้นำจะต้องมี และนอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอื่นอีกมากที่ผู้นำสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ เช่น ความมีเหตุผล ความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น การแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการแสดงความสนใจและให้กำลังใจผู้อื่น เพราะการเป็นผู้นำที่ดีนั้นเป็นการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้แก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป และยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะนำองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ไปสู่จุดหมายและความเจริญก้าวหน้า ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

3.2.1 งานวิจัยในประเทศ

อมร สุธรรมรักษ์ (2530 : 137) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพทางกายกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาระดับวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า สมรรถภาพทางกายกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนลักษณะการเป็นผู้นำของนักศึกษาชายกับหญิงไม่แตกต่างกัน

✓ สมศักดิ์ ขำอ่อน (2532 : 90-94) ได้ศึกษาเรื่องผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์พัฒนาบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิษณุโลกศึกษา ปีการศึกษา 2531 จำนวน 24 คน ผลการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่ทำกิจกรรมปกติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ญาณี ยิ้มมงคล (2536 : 102-121) ได้ศึกษาลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะการเป็นผู้นำแบบอดทนและลักษณะการเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม ตามลำดับ

2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์และแผนการเรียนศิลป์ มีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาสูงปานกลางและต่ำ มีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่บิดามารดามีการศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา มีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุจิตรา เกิดุฉิมพร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษาปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารการศึกษาปฐมวัยอยู่ในระดับที่ต้องการพัฒนาทุกด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านบริหารจัดการ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านวิชาการและด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารการศึกษา
ปฐมวัย จำแนกตามอายุ ประสบการณ์ในการสอน และระดับชั้นที่สอน อยู่ในระดับที่ต้อง
พัฒนามากไม่แตกต่างกัน

3.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โคเฮน (Cohen. 1979 : 2372-A) ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริหารของ
ผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง เพื่อศึกษาว่าบุคคลทั้ง 3
ประเภท รับรู้พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนด้วยทัศนะที่แตกต่างกันหรือไม่ใน
เรื่องของการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน ความน่าเชื่อถือ ความเอาใจใส่
การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในโรงเรียนและแบบของผู้นำ ผลการวิจัยในส่วนที่
เกี่ยวกับแบบของผู้นำ พบว่า บุคคลทั้ง 3 กลุ่มให้ทัศนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนใช้ผู้นำ
แบบมุ่งคนมากกว่ามุ่งงาน เพื่อลบล้างคำกล่าวที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ขาด
มนุษยสัมพันธ์

โคเฮน (Cohen. 1984 : 2722-A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแบบของผู้นำ
พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จต่างก็ใช้แบบของผู้นำหลายๆ แบบเพื่อนำ
ไปสู่การบริหารที่ประสบความสำเร็จ โดยไม่ได้ใช้แบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียว และจะ
พยายามสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นเพื่อให้เข้ากับบทบาทในการบริหารของตนเอง

ลูเอินเบอร์ก และโอนสไตน์ (Lunenburg and Ornstein. 1991 : 133)
ได้รวบรวมงานวิจัยของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ เกี่ยวกับการครองงานและการครองคน
(The Ohio State Studies : Initiating Structure and Consideration) โดยมีจุดมุ่งหมาย
เพื่อแสวงหาพฤติกรรมของผู้นำที่ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย งานวิจัยมุ่งตอบคำถามที่
ว่าผู้นำแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างไร และพฤติกรรมเหล่านั้นมีผลต่อการทำงาน และ
ความพอใจของกลุ่มอย่างไร งานวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมนักวิจัยจากสาขาต่างๆ เช่น ด้าน
จิตวิทยา สังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ พัฒนาและใช้เครื่องมือพฤติกรรมผู้นำ (Leader
Behavior) และสถานการณ์ต่างๆ กัน ใช้กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานรบ ทหารอากาศ
บุคลากรฝ่ายพลเรือนและผู้บริหารของทหารเรือ ผู้นำจากภาคอุตสาหกรรม ผู้นำกลุ่ม
นักศึกษา และประชาชน ครู ครูใหญ่และผู้บริหารระดับสูง การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้มี
องค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบคือ การครองงานและการครองคน

การครองงาน (Initiating Structure) หมายถึง การที่ผู้นำเน้นที่การทำงานเพื่อ
บรรลุเป้าหมายขององค์การ มีการจัดงานและกำหนดงานที่ต้องการสร้างเครือข่าย

การสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา และการประเมินผลการทำงานให้ทุกคนทำ โดยเฉพาะกำหนดมาตรฐานการทำงาน เน้นการผลิตให้ทันเวลา แนะนำให้ใช้ขั้นตอนที่คงที่ แจ้งให้ผู้ทำทราบว่าผู้นำคาดหวังอะไรจากเขา และดูว่าสมาชิกที่ทำงานได้ทำงานเต็มความสามารถแล้ว

การครองคน (Consideration) หมายถึง ผู้นำได้ให้ความไว้วางใจ ความนับถือ ความอบอุ่น ความสนับสนุน อันเกี่ยวข้องกับสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชา การเป็นเพื่อน และเข้าถึงง่าย มีการปฏิบัติต่อสมาชิกเท่าเทียมกัน ถ้าคะแนนการครองคนสูงกว่าความใกล้ชิดระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาทางเห็นกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องปฏิบัติงาน โดยมุ่งทั้งคนและผลของงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบังเกิดผลดีต่อองค์กร

ทรูอิท (Truitt .1975 :58 -A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่กับผลงานของโรงเรียนมัธยมที่มลรัฐการโรไลนาเหนือ จำนวน 21 โรงเรียน ระหว่างปีการศึกษา 1972 - 1973 โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำ LBDQ : Lead Behavior Description Questionnaire วัดพฤติกรรมผู้นำทั้งสองด้าน และใช้แบบสอบถาม The School Outcome Questionnaire วัดผลงานของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่มีความสัมพันธ์กับผลงานของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลงานของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้นำด้านสัมพันธภาพมากกว่าด้านกิจสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คุก (Cook. 1971 : 5063 - A) ที่พบว่า ผลงานที่มีปริมาณสูงสัมพันธ์อย่างสูงกับพฤติกรรมผู้นำด้านสัมพันธภาพ

จากผลงานการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จควรมีลักษณะความเป็นผู้นำหลายลักษณะ ไม่ควรมีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 32 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสอบถามความสมัครใจของนักเรียนนายเรือในการเข้าร่วมการทดลอง หลังจากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายจากประชากรมา จำนวน 15 คน เพื่อเข้าร่วมการทดลอง โดยมีขั้นตอนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 จำนวน 131 คน
ตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเป็นผู้นำมาตรวจให้คะแนนตามที่กำหนดไว้เรียงตามลำดับจากคะแนนสูงไปต่ำ แล้วคัดเลือกเฉพาะนักเรียนนายเรือที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้นักเรียนนายเรือ จำนวน 32 คน

3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียนนายเรือที่ได้จากข้อ 2 เพื่อสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลองปรากฏว่านักเรียนนายเรือทุกคนสมัครใจที่จะเข้าร่วมการทดลอง แล้วผู้วิจัยสุ่มนักเรียนนายเรือที่สมัครใจ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้นักเรียนนายเรือจำนวน 15 คนเพื่อเข้าร่วมการทดลอง

๔ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1.แบบสอบถามความเป็นผู้นำ
- 2.โปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

- 1.ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความเป็นผู้นำให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเป็นผู้นำที่สร้างขึ้นจำนวน 59 ข้อ ไปหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยให้ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ พงศ์ประยูร ตรวจสอบข้อคำถาม ทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้
4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเป็นผู้นำ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ พงศ์ประยูร จำนวน 59 ข้อ ไปทำการทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนนายเรือพาณิชย์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 88 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25 % ของกลุ่มสูง กลุ่มต่ำแล้วใช้ t - test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.2538 : 130) และพิจารณาค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปมาใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.84 - 6.42
5. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วในข้อ 4 จำนวน 40 ข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามความเป็นผู้นำ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและการกระทำด้านความเป็นผู้นำ จำแนกเป็น 3 ระดับ คือ จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง ไม่จริงเลย จำแนกเป็นความเป็นผู้นำ 8 ด้าน จำนวน 40 ข้อ ในแต่ละด้านมีทั้งข้อความทางบวกและข้อความทางลบ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การตรวจและให้คะแนนดังนี้

1. ข้อความทางบวก (Positive Statement) ให้คะแนนดังนี้

จริง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงตามข้อความนั้น ให้คะแนน 3 คะแนน

จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงบ้างไม่จริงบ้างตามข้อความนั้น ให้คะแนน 2 คะแนน

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำตามข้อความนั้นให้คะแนน 1 คะแนน

2. ข้อความทางลบ (Negative Statement) ให้คะแนนดังนี้

จริง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงตามข้อความนั้น ให้คะแนน 1 คะแนน

จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงบ้างไม่จริงบ้างตามข้อความนั้น ให้คะแนน 2 คะแนน

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำตามข้อความนั้น ให้คะแนน 3 คะแนน

ตัวอย่างแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความทีละข้อ แล้วใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

จริง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงตามข้อความนั้น

จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงบ้างไม่จริงบ้างตามข้อความนั้น

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำตามข้อความนั้น

ข้อ	ข้อความ	จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	ไม่จริง เลย
	<u>ด้านความมีเหตุผล</u>			
0.	ในการทำงาน ข้าพเจ้าจะพยายามหาวิธีการ ต่างๆ เพื่องานนั้นจะได้มีประสิทธิภาพ.....			
00.	ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรสักอย่างข้าพเจ้าจะคำนึงถึง ผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้น.....			
	<u>ด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น</u>			
0.	ข้าพเจ้าพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น.....			
00.	ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของผู้อื่น ถ้าข้อเสนอแนะนั้นมีประโยชน์กับหน่วยงาน.....			
	<u>ด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสาร</u>			
0.	ข้าพเจ้าทำตามคำขอร้องของเพื่อนๆ แม้รู้สึกว่า เป็นคำขอร้องที่ไม่สมเหตุ สมผล.....			
00.	ข้าพเจ้ากล้าวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย.....			
	<u>ด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น</u>			
0.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นคนไม่เอาไหน.....			
00.	ข้าพเจ้าจะไม่ทำร้ายจิตใจหรือความรู้สึกของคนอื่น.....			
	<u>ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น</u>			
0.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตัวเองไม่ค่อยมีคุณค่า.....			
00.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนๆ ทุกคนมีความสามารถ.....			
	<u>ด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น</u>			
0.	เมื่อข้าพเจ้าพบเพื่อน ข้าพเจ้าจะยิ้มให้เขาก่อน.....			
00.	ข้าพเจ้าปฏิบัติต่อเพื่อนในกลุ่มเท่าเทียมกันทุกคน.....			
	<u>ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น</u>			
0.	ข้าพเจ้าชอบช่วยเหลือผู้อื่นเวลาที่เขาเดือดร้อน.....			
00.	ข้าพเจ้ารู้สึกเห็นใจเพื่อนที่สอบไม่ผ่าน.....			
	<u>ด้านการแสดงความรักสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น</u>			
0.	เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจไปด้วย.....			
00.	เวลาเพื่อนไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะพูดปลอบใจเพื่อน.....			

วิธีการสร้างโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิค ขั้นตอน และหลักการเกี่ยวกับการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา และขั้นตอนการสร้างโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าและผู้ใช้รับการฝึก

2. สร้างโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยศึกษาจากรูปแบบการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และนำโปรแกรมไปให้ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ พงศ์ประยูร ตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการ

3. นำโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

4. นำโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อศึกษาข้อบกพร่องเกี่ยวกับภาษาและระยะเวลาที่ใช้ในการฝึก แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

โปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี เวลา 16.00 - 17.00 น.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึง ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกพาณิชยนาวี เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนนายเรือพาณิชยนาวี ชั้นปีที่ 1 ตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ ในการทดลองเครื่องมือ (Try Out) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ในการทำการวิจัย และขอนหนังสือถึง

ผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ขอใช้สถานที่ฝึกและขอให้นักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 1 เข้ากลุ่มทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยดำเนินการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538:60)

ตาราง 2 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T 1	X	T 2

ความหมายของสัญลักษณ์

- T 1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง
- T 2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง
- X แทน การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้นักเรียนนายเรือ จำนวน 131 คน ตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำแล้วคัดเลือกเฉพาะนักเรียนนายเรือที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้นักเรียนนายเรือ จำนวน 32 คน และถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง แล้วสุ่มนักเรียนนายเรือที่สมัครใจโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 15 คน แล้วเก็บคะแนนความเป็นผู้นำของกลุ่มตัวอย่างเป็นคะแนน Pretest

2. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตามโปรแกรมการฝึกโดยใช้เวลาในการทดลอง ทุกวันจันทร์ และวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 16.00 - 17.00 น. รวมเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ

2 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง ตั้งแต่วันที่ 17 พฤศจิกายน 2541 ถึงวันที่ 24 ธันวาคม 2541 สถานที่ฝึกคือ ห้องเรียน 2 อาคาร 10 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ

3. หลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำฉบับเดียว กับที่ใช้ก่อนการทดลองอีกครั้งหนึ่ง แล้วเก็บคะแนนที่ได้เป็นคะแนน Posttest

3.2 ผู้วิจัยนำคะแนน Pretest - Posttest ที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ความเป็นผู้นำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้คะแนนจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ความเป็นผู้นำ ของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 คะแนนเฉลี่ย (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . 2538:141)

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.2538 : 141)

2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ โดยใช้วิธีหาค่า t เป็นรายข้อตามวิธีการ t - test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ . 2538 : 130)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538:125)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบความแตกต่างของคะแนนความเป็นผู้นำก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t - test for dependent samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 165 - 166)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
D	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่าง ของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
T1	แทน	คะแนนก่อนการทดลอง
T2	แทน	คะแนนหลังการทดลอง
t	แทน	ค่าสถิติ t ที่ใช้พิจารณาใน t Distribution

ผลการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังแสดงในตาราง 3, 4 และ 5

ตาราง 3 แสดงคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

นักเรียนนายเรือคนที่	คะแนนความเป็นผู้นำ	
	ก่อนการฝึก	หลังการฝึก
1	100	104
2	95	104
3	105	105
4	108	109
5	95	101
6	100	103
7	101	103
8	98	99
9	96	102
10	96	99
11	103	105
12	98	111
13	107	109
14	107	107
15	103	106
$\bar{X}$	100.80	104.47
S.D	4.52	3.54

จากตาราง 3 พบว่า คะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเท่ากับ 100.80 และ 104.47 ตามลำดับ

ตาราง 4 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึก
การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนการทดลอง	15	100.80	45	219	4.74*
หลังการทดลอง	15	104.47			

$$t (.05 ; df 14) = 1.761$$

จากตาราง 4 พบว่า ความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แสดงว่า การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนนายเรือในกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น

ตาราง 5 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำรายด้าน ของนักเรียนนายเรือ
ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ความเป็นผู้นำ		$\bar{X}$	S.D	t
ด้านความมีเหตุผล	ก่อนการทดลอง	10.26	0.96	4.52*
	หลังการทดลอง	11.13	0.63	
ด้านความใจกว้างที่จะรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	12.20	1.32	4.04*
	หลังการทดลอง	12.90	1.38	
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	12.40	1.12	2.65*
	หลังการทดลอง	12.70	1.09	
ด้านการแสดงความคิดเห็นความรู้สึก ที่ดีต่อผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	12.80	0.91	1.47
	หลังการทดลอง	13.00	0.75	
ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	12.80	0.83	1.38
	หลังการทดลอง	13.00	0.96	
ด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับ ของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	12.13	1.18	2.09*
	หลังการทดลอง	12.46	0.99	
ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	12.80	1.47	1.47
	หลังการทดลอง	12.93	1.33	
ด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจ และให้กำลังใจผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	15.26	1.90	1.47
	หลังการทดลอง	15.53	1.68	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 เมื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำรายด้านของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่า นักเรียนนายเรือที่ได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล ด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นและด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ โดยเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 32 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2541 ที่มีความเป็นผู้นำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสอบถามความสมัครใจของนักเรียนนายเรือในการเข้าร่วมกลุ่มทดลอง หลังจากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งจากประชากรมา จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความเป็นผู้นำ
2. โปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้นักเรียนนายเรือจำนวน 131 คนตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ แล้วคัดเลือกเฉพาะนักเรียนนายเรือที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้นักเรียนนายเรือ จำนวน 32 คนและสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายมา จำนวน 15 คนเพื่อเข้าร่วมการทดลอง แล้วเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตามโปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยใช้เวลาในการฝึกทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 16.00 ถึง 17.00 น. เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 ครั้งๆ ละ 60 นาที ดังรายละเอียดดังนี้

วันอังคารที่ 17 และ 24 พฤศจิกายน 2541, วันอังคารที่ 1, 8, 15 และ 22 ธันวาคม 2541 เวลา 16.00 - 17.00 น.

วันพฤหัสบดีที่ 19 และ 26 พฤศจิกายน 2541, วันพฤหัสบดีที่ 3, 10, 17 และ 24 ธันวาคม 2541 เวลา 16.00 - 17.00 น.

สถานที่ฝึก คือ ห้องเรียน 2 อาคาร 10 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ

3. หลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง แล้วเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.2 ผู้วิจัยนำคะแนน Pretest - Posttest ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ มาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยทดสอบความแตกต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยใช้ t - test for dependent samples

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยสรุปผลได้ดังนี้ คือ นักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากการศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความเป็นผู้นำรายด้านของนักเรียนนายเรือ ก่อนและหลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่านักเรียนนายเรือมีคะแนนความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล ด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนนายเรือได้อยู่ร่วมกัน ได้ช่วยเหลือ เอื้ออาทรและปฏิบัติงานร่วมกัน ภายใต้กฎระเบียบเดียวกัน อีกทั้งนักเรียนนายเรือได้มีความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจและมีการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจซึ่งกันและกันมาก่อน เมื่อพิจารณาคะแนนความเป็นผู้นำจึงพบว่า มีคะแนนความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและ ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจนไม่เห็นความแตกต่าง จึงทำให้ความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือในด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านความเห็นอกเห็นใจและด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้นักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนนายเรือได้เรียนรู้ถึงกระบวนการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยได้

เรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพในการพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล และความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้เรียนรู้และฝึกการวิเคราะห์รูปแบบของการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ในการพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ได้ฝึกการวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยาซึ่งประกอบด้วยรูปแบบของการใช้เวลาและเกม ทำให้นักเรียนนายเรือได้พัฒนาความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและการแสดงความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ได้ฝึกการวิเคราะห์ทัศนคติชีวิต ทำให้นักเรียนนายเรือได้พัฒนาความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังได้ฝึกการวิเคราะห์บทชีวิต ทำให้นักเรียนนายเรือได้พัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตลอดทั้งได้ฝึกการวิเคราะห์การใส่ใจ ทำให้นักเรียนนายเรือได้พัฒนาความเป็นผู้นำด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจ และให้กำลังใจผู้อื่น

นอกจากนี้ในการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการต่างๆ เช่น การอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ การแสดงบทบาทสมมติ การให้ข้อมูลย้อนกลับและภายหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนนายเรือได้แสดงความคิด ความรู้สึก ตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ตลอดจนการกระทำของตนเอง ทำให้สามารถพัฒนาความเป็นผู้นำได้ดียิ่งขึ้น

จากการสังเกตของผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้แก่เรียนนายเรือ พบว่า นักเรียนนายเรือมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการฝึกอย่างดียิ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนนายเรือที่เข้ารับการฝึกในครั้งนี้เป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมการฝึกประกอบกับในระหว่างการฝึก ผู้วิจัยได้ให้ความเป็นกันเอง ให้การใส่ใจกับนักเรียนนายเรือทุกคนในกลุ่ม ให้การเสริมแรงทางบวกตลอดระยะเวลาการฝึก นักเรียนนายเรือทุกคนต่างก็มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อาจเป็นเพราะว่านักเรียนนายเรืออยู่ในวัยเดียวกัน และคุ้นเคยกันมาก่อน จึงทำให้บรรยากาศในการฝึกดำเนินไปด้วยดี นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า การฝึกในครั้งหลังๆ นักเรียนนายเรือกล้าแสดงออกมากขึ้นทั้งด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำ กล้าซักถามให้ข้อเสนอแนะ และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่มมากขึ้น ทำให้นักเรียนนายเรือมีการพัฒนาความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

เมื่อพิจารณาคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ หลังการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่า นักเรียนนายเรือมีคะแนนความเป็น

ผู้นำเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าวิธีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้นักเรียนนายเรือมีการพัฒนาความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นวิธีการที่สามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้ง่าย และเมื่อศึกษาแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทันที จะใช้ในครอบครัว การปฏิบัติงานหรือใช้ในชั้นเรียนก็ได้ ทั้งนี้เพราะแนวคิดของทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เกิดขึ้นจากการศึกษาความเป็นจริงเกี่ยวกับโครงสร้าง บุคลิกภาพ พฤติกรรม หรือการกระทำของคนในสังคมที่ติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ อาภา จันทรสกุล (2535 : 161) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นวิธีการทางจิตวิทยาที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองสามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองได้อย่างมีเหตุผล ทำให้มีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นเป็นไปในแง่ที่ก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี และสอดคล้องกับ พรรณราย ทรัชยะประภา (2532 : 8) กล่าวว่า การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นวิธีการทางเหตุผลเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมและตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าบุคคลทุกคน สามารถไว้วางใจตนเองได้ คิดเพื่อตนเองได้และแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาได้ กฎเกณฑ์ของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นสามารถนำไปประยุกต์ในสถานที่ทำงาน ในบ้าน ในชั้นเรียนหรือกับเพื่อน รวมทั้งสถานที่ต่างๆ ที่มีคนอยู่ร่วมกันและติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการติดตามผลของความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ ที่ได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 เดือน หรือ 3 เดือน เพื่อศึกษาว่าความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด

1.2 สำหรับผู้ที่จะนำไปประกอบการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปใช้เพื่อการวิจัยหรือเพื่อประโยชน์ในด้านอื่นๆ ควรได้เรียนรู้และศึกษารายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและควรได้มีการฝึกฝนหาประสบการณ์ และเตรียมตัวให้พร้อมในการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่นักเรียนของกองทัพเรือในหน่วยงานอื่นๆ เช่น วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ โรงเรียนนักเรียนจำหลัานาวิกโยธิน เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ศักดิ์ศรี. (2534). *มนุษย์สัมพันธ์ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: อักษรวิทยา.
- กรมยุทธศึกษา กองทัพเรือ. (2530). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: กองโรงพิมพ์
กรมสารบรรณทหารเรือ.
- กิติ ตยัคคานนท์. (2530). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: บัดเตอร์ฟลาย.
- กิติ ตยัคคานนท์. (2533). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: บัดเตอร์ฟลาย.
- กิติกร มีทรัพย์. (2535). *เกิดเพื่อชนะ*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ชนิษนา รัตนพฤกษ์. (2541). *นาวิกศาสตร์*. กรุงเทพฯ: กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณ
ทหารเรือ.
- เจียรนัย ทรงชัยกุล. (2533). *เทคนิคการให้คำปรึกษาเบื้องต้น*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จำเนียร ช่วงโชติ. (2524, เมษายน, 8). “TA การวิเคราะห์โครงสร้างทางบุคลิกภาพ
และการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล,” *รวมคำแห่งศาสตร์*. (1): 74-78.
- ญาณี ยิ้มมงคล. (2536). *ลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดภาคใต้*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอก
การบริหารการศึกษา) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระ ประพตกิจ. (2531). *จิตวิทยาพัฒนาตนเอง*. กรุงเทพฯ: พับบลิชิง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2528). *องค์การและการบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นฤพนธ์ สีแสง. (2541). *ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเอง ของนิสิตชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร*. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
(วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- นิสยาชล พงศ์พานานูเวช. (2537). *ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์
ระหว่างบุคคล ที่มีต่อการสื่อสารกับเพื่อนต่างเพศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*. ปรินิพนธ์
กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- ✓ บุษงา วชิระศักดิ์มงคล. (2530). *กิจกรรมในโรงเรียน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- บัญญัติ ยงยวน. (2530). *การทดลองใช้วิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลก*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร
- ปริญญา ปราษฐานุพร. (2536). *รู้ทันเกมชนะใจคน*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- เปรมปรี ประพงษ์ประสิทธิ์. (2538). *ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อน ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิรังษี อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2531). *การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของเบิร์น*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือ. (2540). *คู่มือสำหรับนักเรียนนายเรือ*. กรุงเทพฯ: กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณทหารเรือ.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2525). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ: พัทธอักษร.
- พลสิทธิ์ หนูชูชัย. (2527). “อธิการบดี : คนดีที่อยากได้,” ใน *เอกสารหมายเลข 3 กระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งอธิการบดีในสถาบันศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย*. หน้า 4-5. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ✓ พยอม วงศ์สารศรี. (2532). *มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจและสหกรณ์ คณะวิชาการจัดการ วิทยาลัยครูสวนดุสิต สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์.
- _____. (2534). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภา.
- พรรณราย ทรัพย์ะประภา. (2532). *จิตวิทยาแนว TA เพื่อความสุขในชีวิตและการทำงาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณราย ทรัพย์ะประภา. (2533,ตุลาคม-พฤศจิกายน). การวิเคราะห์บุคลิกภาพด้วย
Egogram (1). วารสารแนะแนว. 25(131): หน้า 41-48.

..... (2537). คนแต่ละคนเล่นเกมอะไร. กรุงเทพฯ: ดันหมาก.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่
6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต สุวรรณประกรและคนอื่นๆ. (2534). TA พุดจาประสาคน. กรุงเทพฯ: ประกรกิจ.

เยาวภา เตชะคุปต์. (2522). “ภาวะผู้นำ,” ใน *กลุ่มสัมพันธ์และทฤษฎี และแนวทาง
ปฏิบัติเล่ม 1. บรรณาธิการโดย ทิศนา ขัมมณี*. หน้า 129. กรุงเทพฯ: บุรพา
ศิลป์การพิมพ์.

ระวีวรรณ เสวตามร. (2532). *ยุทธวิธีเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: สายใจ.

วรเชษฐ สุขแสง. (2528). พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหาร ของโรงเรียนมัธยม
ศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาค ที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา
ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูอาจารย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา)
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2537, กันยายน - ตุลาคม). “ว่าด้วยผู้นำ” วารสารข้าราชการ.
39(5) : 93 - 18.

วิญญู พูลศรี. (2535). เทคนิค : จิตวิทยาการปรึกษา. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูเชียงใหม่.

วัชร ทรัพย์มี. (2533). *ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ภาพพิมพ์.

ส.สมบัติ มีสุนทร. (2533). การศึกษาแบบผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตาม
ความต้องการของครู อาจารย์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช.
ปริญญาโท กศ.ม. (วิชาเอกบริหารการศึกษา) สงขลา: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.

✓ สกวนศรี วิวัชชัย. (2527). จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
บริษัทศึกษาพรจำกัด.

✓ สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). *บริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สมศักดิ์ ขำอ่อน. (2532). ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำของนักเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา) พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร.
- / สมาน รังสิโยกฤษณ์. (2537). หลักการบริหารเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สวัสดิการสำนักงาน กพ.
- สยามพร เพชรประสิทธิ์. (2540). ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคล ของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ศรีวิบูลย์ จังหวัดนนทบุรี. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- / เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2525). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุกานดา ตปนียางกูร. (2526, เมษายน-กันยายน). “ทางเลือกและวิธีการพัฒนาทักษะในการเป็นผู้นำให้กับนักศึกษา,” ศึกษาสาร. 11: 3-4.
- สุจิตรา เกิดวุฒิพร. (2541). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษาปฐมวัย. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกการบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- / สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวัฒน์ ประเสริฐสม. (2531). รูปแบบพฤติกรรมผู้นำ ตามทฤษฎีสามมิติของเรดติน และแผนพัฒนาผู้นำ : ศึกษารายกรณี มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- หลุย จำปาเทศ. (2533). จิตวิทยาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉนา ศรีสุรพล. (2535). ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- อมร สุธรรมรักษ์. (2530). “ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพทางกายกับลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย,” ใน *การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เล่ม 2*. หน้า 137. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อภา จันทรสกุล. (2535). *ทฤษฎีและวิธีการให้คำปรึกษาในโรงเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). *การบริหาร : ทักษะการปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- Allwood, Lyndon Vernon. (1981,June). “The Effects of Transactional Analysis Groups on Locus of Control, Self-Concept, Academic Achievement and Attendance in An Urban High School,” *Dissertation Abstracts International*. 41: 4975 - A.
- Clark, Barbara Del” (1982, December). “The Influence of Transactional Analysis Training on Communication Skills,” *Dissertation Abstracts International*. 43(6) : 1886-A.
- Cohen, Elaine Linenberg. (1979,June). “Administrative Behavior of Principal as Viewed by Principal, Teachers, and parents,” *Dissertation Abstracts International*. 40(05) : 2372-A.
- Cook, R.P. (1971, April). “The Relationship of Principal Leader Behavior and Teacher Moral to Certain other Variables in Selected Urban Elementary School,” *Dissertation Abstracts International*. 31 : 5063-A.
- Corey, Gerald. (1991). *Theory and Practice of Counselling and Psychotherapy*. California : Brook/Cole publishing Company.
- Intarakumnerd, Tanom. (1976, September). “The Effects of Transactional Analysis on the Self-Concept of Thai Students Who are Enrolled in Mississippi University,” *Dissertation Abstracts International*. 37(3) : 1405-A.
- Lunenburg, F.C. and A.C. Ornstein. (1991). *Educational Administration*. California : A Division of Wadsworth. Inc.

- Truitt, T.E. (1975,July). "A Study of the Relationship between the Leader Behavior of Principle and Organization Output of High School," *Dissertation Abstracts International*. 36 : 85-A.
- Woodward, Roy Brown. (1975,February). "The Effects of Transactional Analysis on the Self-Concepts, Social Adjustment, and Grade Point Averages of Intellectually Advantaged, Intellectually Normal, and Intellectually Disadvantaged Sixth Grade Students," *Dissertation Abstracts International*. 38(8) : 5045-A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามความเป็นผู้นำ

แบบสอบถามความเป็นผู้นำ

ชื่อนามสกุล.....

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความที่ละข้อ แล้วใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับ
ความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

จริง หมายถึง นักเรียน มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงตามข้อความนั้นๆ

จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง นักเรียน มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริงบ้าง
ไม่จริงบ้างตามข้อความนั้นๆ

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำตามข้อความนั้นๆ

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
๐.	ข้าพเจ้าไม่ชอบทำตามผู้อื่น...../.....			
๐๐.	ข้าพเจ้าจะสนับสนุนผู้ใดบ้างคับ ปัญหาทำงานตามที่เขาถนัด...../.....			

ข้อ	ข้อความ	จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	ไม่จริง เลย
1	ในการทำงาน ข้าพเจ้าจะพยายามศึกษาหาวิธีการ ต่างๆ เพื่องานนั้นจะได้มีประสิทธิภาพ			
2	ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไร ข้าพเจ้าจะคำนึงถึงผลดีผล เสียที่จะเกิดขึ้น.....			
3	ข้าพเจ้าจะเมตตาสิทธิของผู้อื่นเป็นบางครั้ง เพื่อรักษาผล ประโยชน์ของตน.....			
4	ถ้าข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับบัญชา ข้าพเจ้าจะจัดการกับผู้ ใต้บังคับบัญชาที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ.....			
5	ข้าพเจ้าสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ว่า ความคิดเห็นนั้นไม่ค่อยถูกต้อง.....			
6	ในการทำงาน ข้าพเจ้าจะคำนึงถึงความสำคัญของ ผู้อื่น จะไม่ยึดติดกับความคิดเห็นของตนเอง.....			
7	ข้าพเจ้าพร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น....			
8	ข้าพเจ้ายินดีที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของผู้อื่น ถ้า ข้อเสนอแนะนั้นมีประโยชน์กับหน่วยงาน.....			
9	ข้าพเจ้าชอบทำงานตามความคิดเห็นของตนเอง.....			
10	ข้าพเจ้าจะพูดในเรื่องที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันมากกว่าที่ จะพูดในเรื่องที่ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นแตกต่างกัน.....			
11	ข้าพเจ้ารู้ว่าเมื่อใดควรปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้อง ของผู้อื่น.....			
12	ข้าพเจ้าจะยกย่องชมเชยสมาชิกในกลุ่ม เมื่อสมาชิกใน กลุ่มทำงานได้สำเร็จ.....			
13	ข้าพเจ้าทำตามคำขอร้องของเพื่อนๆ แม้รู้สึกว่าเป็น คำขอร้องที่ไม่สมเหตุผล.....			
14	ข้าพเจ้ากลัววิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย..			

ข้อ	ข้อความ	จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	ไม่จริง เลย
15	ใครก็ตามที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ ข้าพเจ้าจะหาทางกลั่น แกล้งเขา.....			
16	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนๆ เป็นคนไม่เอาไหน.....			
17	ถ้าข้าพเจ้าเกลียดใคร ข้าพเจ้าจะเกลียดคนอื่นๆ ที่ คนอื่นๆ นั้นสนิทสนมด้วย.....			
18	ข้าพเจ้าพยายามพูดดีๆ กับทุกๆ คน แม้ว่าข้าพเจ้าจะ ไม่ชอบเขาก็ตาม.....			
19	ข้าพเจ้าจะไม่ทำร้ายจิตใจหรือความรู้สึกของผู้อื่น.....			
20	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตัวเองไม่ค่อยมีคุณค่า.....			
21	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนๆ ทุกคนมีความสามารถ.....			
22	ข้าพเจ้าพยายามทำตัวให้มีคุณค่าแก่หน่วยงาน แม้ว่า จะไม่มีใครสนใจ.....			
23	ข้าพเจ้ารู้สึกภาคภูมิใจ ที่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ หน่วยงานของข้าพเจ้าได้.....			
24	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนๆ ในกลุ่มทุกคนเป็นคนมีคุณค่า..			
25	ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน.....			
26	ข้าพเจ้าปฏิบัติต่อเพื่อนในกลุ่มเท่าเทียมกันทุกคน.....			
27	เมื่อข้าพเจ้าพบเพื่อน ข้าพเจ้าจะยิ้มทักทายเขาก่อน...			
28	ข้าพเจ้าสามารถพูดคุยกับคนที่ข้าพเจ้าไม่ค่อยสนิท สนมได้.....			
29	ข้าพเจ้าคิดว่าการพูดคุยกับเพื่อนไม่จำเป็นต้องใช้ ถ้อยคำสุภาพเพราะสนิทสนมกันอยู่แล้ว.....			
30	ข้าพเจ้าชอบช่วยเหลือผู้อื่นเวลาที่เขาเดือดร้อน.....			
31	ข้าพเจ้าชอบแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้กับเพื่อนๆ.....			

ข้อ	ข้อความ	จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	ไม่จริง เลย
32	ข้าพเจ้ารู้สึกเห็นใจเพื่อนที่สอบไม่ผ่าน.....			
33	ในการทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้าจะถือเอาความสบายของ ตนเองเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น.....			
34	เมื่อเพื่อนบ้านได้รับความเดือดร้อน ข้าพเจ้าจะไม่ เข้าไปยุ่งด้วย.....			
35	เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจไปด้วย..			
36	เวลาเพื่อนไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะพูดปลอบใจเพื่อน....			
37	ข้าพเจ้าจะดูแลเพื่อน เมื่อเขาไม่สบาย.....			
38	ข้าพเจ้าจะพูดให้กำลังใจเพื่อน เมื่อเพื่อนรู้สึกหมด กำลังใจ.....			
39	ข้าพเจ้าจะให้ความสนใจปัญหาของเพื่อน เฉพาะใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าเท่านั้น.....			
40	ข้าพเจ้าจะสนใจในความเป็นอยู่ของเพื่อนในกลุ่ม ทุกคน.....			

ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามความเป็นผู้นำ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและการกระทำด้านความเป็นผู้นำ จำแนกเป็น 3 ระดับ คือ จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง ไม่จริงเลย ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ แบ่งเป็นข้อความทางบวกและข้อความทางลบ จำแนกเป็นความเป็นผู้นำ 8 ด้านดังนี้ คือ

1. ความมีเหตุผล
 - 1.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 1 และ 2
 - 1.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 3 และ 4
2. ความใจกว้างพร้อมที่จะรับความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 2.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 5, 6, 7 และ 8
 - 2.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 9
3. ความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
 - 3.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 10, 11, 12 และ 14
 - 3.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 13
4. การแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น
 - 4.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 18 และ 19
 - 4.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 15, 16 และ 17
5. ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
 - 5.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 21, 23 และ 24
 - 5.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 20 และ 22
6. การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น
 - 6.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 25, 26, 27 และ 28
 - 6.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 29
7. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 7.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 30, 31 และ 32
 - 7.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 33 และ 34
8. การแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น
 - 8.1 ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อที่ 35, 36, 37, 38 และ 40
 - 8.2 ข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อที่ 39

เกณฑ์การให้คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. ข้อความทางบวก

จริง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริง
ตามข้อความนั้น ให้คะแนน 3 คะแนน

จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำ
จริงบ้างไม่จริงบ้าง ตามข้อความนั้น ให้คะแนน 2 คะแนน

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำ
ตามข้อความนั้น ให้คะแนน 1 คะแนน

2. ข้อความทางลบ

จริง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำจริง
ตามข้อความนั้น ให้คะแนน 1 คะแนน

จริงบ้างไม่จริงบ้าง หมายถึง นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำ
จริงบ้างไม่จริงบ้าง ตามข้อความนั้น ให้คะแนน 2 คะแนน

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้มีความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำ
ตามข้อความนั้น ให้คะแนน 3 คะแนน

ภาคผนวก ข.

โปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์
การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

โปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนนายเรือในกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนนายเรือทราบวัตถุประสงค์ ลักษณะการฝึก บทบาท หน้าที่และประโยชน์ที่จะได้รับจากการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3. เพื่อให้นักเรียนทราบความหมายและความสำคัญของความเป็นผู้นำ 4. เพื่อให้นักเรียนนายเรือทราบระยะเวลาในการฝึก วัน เวลา จำนวนครั้งและสถานที่ฝึก	<u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง และให้นักเรียนนายเรือแต่ละคนแนะนำตนเอง เพื่อให้คุ้นเคยกัน <u>ขั้นดำเนินการ</u> 1. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือเข้าร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร” 2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ลักษณะการฝึก บทบาท หน้าที่และประโยชน์ที่จะได้รับจากการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครั้งนี้ 3. ผู้วิจัยอธิบายและซักถามนักเรียนนายเรือเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของความเป็นผู้นำ 4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนนายเรือซักถามและบอกระยะเวลาที่ใช้ในการฝึก วัน เวลา จำนวนครั้งและสถานที่ฝึก <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปบททวนอีกครั้งและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2	ความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผลโดยใช้การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ	ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 1 การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยกล่าวนำถึงโครงสร้างบุคลิกภาพ <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือตอบแบบประเมินบุคลิกภาพ 2.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพทั้ง 3 ภาวะ ได้แก่ ภาวะความเป็นพ่อแม่ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่และภาวะความเป็นเด็ก 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือจำแนกความแตกต่างระหว่างภาวะทั้ง 3 ตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายถึงภาวะต่างๆ ที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
3	ความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยใช้การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ	ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 1 การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยกล่าวทบทวนถึงโครงสร้างบุคลิกภาพ <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือประเมินบุคลิกภาพของตนเอง โดยเขียนวงกลมโครงสร้างบุคลิกภาพของตนเองตามที่นักเรียนนายเรือคิดไว้แล้วนำมา

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
4	ความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	เปรียบเทียบกับแบบประเมินบุคลิกภาพที่ทำในครั้งที่ 2 2.ผู้วิจัยแจกเอกสารวิธีเพิ่มหรือลดภาวะตัวตน 3.ผู้วิจัยอธิบายแผนภูมิภาวะตัวตนของผู้มีสุขภาพจิตดีและมีความเป็นผู้นำ 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายแนวทางปฏิบัติในการเพิ่มหรือลดภาวะตัวตนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 2 การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยทบทวนโครงสร้างบุคลิกภาพและกล่าวนำเข้าสู่รูปแบบการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยอธิบายรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและให้บอกความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้แสดง 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5-6	ความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยใช้เกมทางจิตวิทยาในเรื่องของการใช้เวลา ได้แก่ การเลียงหนี พิชัยการ กิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด	บทบาทสมมติที่ได้แสดง <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 3 การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>ขั้นตอนการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างถึงความหมายของเกมทางจิตวิทยา 2.ผู้วิจัยอธิบายความหมายและรูปแบบของการใช้เวลา ได้แก่ การเลียงหนี พิชัยการ กิจกรรม การพูดคุยสนทนา เกมและความใกล้ชิด 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา โดยร่วมกันคิดสถานการณ์และบทบาทสมมติ 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายเกมทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น จากบทบาทสมมติที่นักเรียนนายเรือร่วมกันคิด และจากประสบการณ์ของตนเอง <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
7	ความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น โดยใช้เกมทางจิตวิทยา	ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยทบทวนเกมทางจิตวิทยาและกล่าวนำเข้าสู่เกม <u>ขั้นดำเนินการ</u> 1.ผู้วิจัยอธิบายความหมายและลักษณะของเกม 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันแสดงบทบาทสมมติของเกม ตามสถานการณ์ที่กำหนด 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือวิเคราะห์และอภิปรายเกมและการนำไปใช้ดับความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยทบทวนเกมทางจิตวิทยาและกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับทัศนะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 1.1 ฉันดี เธอก็ดี 1.2 ฉันดี แต่เธอไม่ดี 1.3 ฉันไม่ดี แต่เธอดี
8	ความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น โดยใช้การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต	ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยทบทวนเกมทางจิตวิทยาและกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับทัศนะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 1.1 ฉันดี เธอก็ดี 1.2 ฉันดี แต่เธอไม่ดี 1.3 ฉันไม่ดี แต่เธอดี

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9	ความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยการวิเคราะห์บทชีวิต	1.4 ฉันไม่ดี และเธอก็ไม่ดี 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกการวิเคราะห์ทัศนะชีวิิตตามสถานการณ์ที่กำหนดให้และตามประสบการณ์ที่ประสบมา 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับและอภิปรายลักษณะที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 5 การวิเคราะห์บทชีวิต โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์ทัศนะชีวิิตและกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์บทชีวิต <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างลักษณะบทชีวิต ได้แก่ บทของผู้กล่าวหา บทของผู้ช่วยเหลือและบทของเหยื่อ 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิดความรู้สึกเกี่ยวกับบทชีวิตในชีวิตประจำวันหรือจากประสบการณ์ 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปราย

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
10	ความเป็นผู้นำ ด้านการแสดง ความสนใจ ใส่ใจและให้ กำลังใจผู้อื่น	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ ด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น โดยการวิเคราะห์การ ใส่ใจ	บทชีวิตที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำ <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือ ร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ การใส่ใจ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์บท ชีวิตและกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์ การใส่ใจ <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยอธิบายความหมายและรูปแบบ การใส่ใจ ได้แก่ 1.1 การใส่ใจทางบวก 1.2 การใส่ใจทางลบ 1.3 การใส่ใจแบบคละ 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกปฏิบัติ การใส่ใจต่อเพื่อนตามสถานการณ์ที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกัน วิเคราะห์บทบาทที่เพื่อนแสดงและให้ แสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการ แสดงของตนเองในการใส่ใจต่อผู้อื่น 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกัน อภิปรายถึงการใส่ใจและการนำไปใช้ที่ ส่งผลต่อความเป็นผู้นำ <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วม กันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
11	ความเป็นผู้นำ	เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือด้านความมีเหตุผล ด้านความใจกว้างพร้อมที่จะรับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ด้านการแสดงความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการแสดงความสนใจใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น	ผู้วิจัยดำเนินการสรุปการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยสรุปการวิเคราะห์การใส่ใจ และทบทวนทุกขั้นตอนที่ได้ฝึกมา <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนด 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ โดยวิเคราะห์ทุกขั้นตอนของการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปความเป็นผู้นำ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
12	ปัจฉิมนิเทศ	เพื่อสรุปผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	<u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนนายเรือในกลุ่ม <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือสรุปเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ หลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			2.ผู้วิจัยให้ยักเรียนนายเรือสรุปถึงประโยชน์ที่ได้รับ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และกล่าวปิดการทดลอง

หมายเหตุ การฝึกแต่ละครั้ง ใช้เวลา 60 นาที

โปรแกรมการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ครั้งที่ 1

เรื่อง การปฐมนิเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนนายเรือในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มนักเรียนนายเรือด้วยกัน
2. เพื่อให้นักเรียนนายเรือทราบวัตถุประสงค์ ลักษณะการฝึก บทบาท หน้าที่ของนักเรียนนายเรือและประโยชน์ที่จะได้รับจากการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
3. เพื่อให้นักเรียนนายเรือทราบความหมายและความสำคัญของความเป็นผู้นำ
4. เพื่อให้นักเรียนนายเรือทราบระยะเวลาที่ใช้ในการฝึก วัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ฝึก

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษเปล่า จำนวน 15 แผ่น
2. ดินสอ จำนวน 15 แท่ง
3. เข็มกลัด จำนวน 15 เล่ม
4. ตารางการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
5. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องความเป็นผู้นำ

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนนายเรือแต่ละคนแนะนำตนเอง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกัน

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือเข้าร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร”

1.1 ผู้วิจัยและสมาชิกในกลุ่มแนะนำตนเอง

1.2 ผู้วิจัยแจกกระดาษ ดินสอและเข็มกลัดให้นักเรียนนายเรือทุกคน

คนละ 1 ชุด

1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือเขียนข้อความเกี่ยวกับตนเองที่เป็นส่วนดี 5 ข้อลงในกระดาษที่แจกให้ ให้เขียนให้ชัดเจนและอ่านง่าย บนหัวกระดาษเขียนคำว่า “ฉันคือใคร” ภายในเวลา 10 นาที

1.4 เมื่อครบ 10 นาที ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือใช้เข็มกลัด กลัดกระดาษติดไว้ที่หน้าอกเสื้อของตนเอง

1.5 ให้นักเรียนนายเรือแต่ละคนเดินไปรอบๆ เพื่อทำความรู้จักกับคนอื่นๆ โดยการอ่านข้อความในกระดาษที่อกเสื้อ โดยไม่ต้องพูดกันและให้เปลี่ยนคนเข้าไปทำความรู้จักด้วยทุกๆ 2 นาที

1.6 เมื่อทุกคนทำความรู้จักกันได้ทั่วถึงแล้ว ให้นักเรียนทุกคนกลับไปหาคนที่ตนเองสนใจเป็นพิเศษ แล้วคุยกัน อาจจะเป็นกลุ่มที่มากกว่า 2 คนก็ได้

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

3. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และลักษณะการฝึก รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของนักเรียนนายเรือที่จะต้องปฏิบัติในกลุ่มตลอดจนบอกถึงประโยชน์ที่จะได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครั้งนี้

4. ผู้วิจัยอธิบายและซักถามเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของความเป็นผู้นำ

5. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนนายเรือซักถาม แล้วบอกถึงวัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ ที่จะใช้ในการฝึก

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปบททวนอีกครั้ง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตั้งใจฟัง และซักถามข้อสงสัยต่างๆ ของนักเรียนนายเรือ
2. สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม “ฉันคือใคร”
3. สังเกตจากการสรุปผลที่ได้จากกิจกรรม

เอกสารประกอบการบรรยาย ความหมายและความสำคัญของความเป็นผู้นำ

กิติ ดยัคคานนท์ (2530: 13) ได้ให้ความหมายของความเป็นผู้นำว่า ความเป็นผู้นำ เป็นศิลปะหรือความสามารถของบุคคล เพื่อที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ซึ่งเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการหรืออำนาจ การ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อซึ่งกันและกัน ให้ร่วมใจดำเนินการ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

สวรงค์ จันทน์ธอม (2529 : 63) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคนหนึ่งกับสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความร่วมมือและสนใจร่วมกัน มีพฤติกรรมของคนในกลุ่มขึ้นมาเองและมีความมุ่งหมายเดียวกัน

สรุป

ความเป็นผู้นำหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคนหนึ่งกับสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งบุคคลคนนั้นใช้ความสามารถ อิทธิพล หรือศิลปะของตนเองในการจูงใจผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน โดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อซึ่งกันและกัน ให้ร่วมใจดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ความสำคัญของความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความองอาจ มีอิทธิพลจนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปที่ได้พบปะสังสรรค์มีผลทำให้บุคคลที่มีลักษณะความเป็นผู้นำนี้ สามารถรวมพลังประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ครั้งที่ 2

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล โดยใช้การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

- 1.แบบประเมินบุคลิกภาพ จำนวน 15 ชุด
- 2.เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องโครงสร้างบุคลิกภาพ
- 3.เอกสารสถานการณ์

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 1 การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้
ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวนำถึงโครงสร้างบุคลิกภาพ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือตอบแบบประเมินบุคลิกภาพ และเก็บไว้เพื่อนำมาประเมินในครั้งต่อไป
- 2.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับโครงสร้างบุคลิกภาพ ทั้ง 3 ภาวะ ได้แก่ ภาวะความเป็นพ่อแม่ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่และภาวะความเป็นเด็ก
- 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือจำแนกความแตกต่างระหว่างภาวะความเป็นพ่อแม่ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่และภาวะความเป็นเด็ก ตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พร้อมทั้งให้จำแนกคำพูดและการกระทำจากบทบาทที่เพื่อนแสดง ว่ามาจากภาวะใดใน 3 ภาวะนี้ โดยพิจารณาจากภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง
- 5.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายถึงภาวะต่างๆ ที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้นำด้านความมีเหตุผล

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1.สังเกตจากการทำแบบประเมินบุคลิกภาพ
- 2.สังเกตจากการตั้งใจฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นขณะผู้วิจัยอธิบาย
- 3.สังเกตจากความร่วมมือและตั้งใจของนักเรียนนายเรือในการแสดงบทบาทตาม

สถานการณ์ที่กำหนดให้

- 4.สังเกตจากการร่วมแสดงความคิดเห็นและสรุปสิ่งที่ได้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้

สถานการณ์ที่ 1

นาวีเป็นเพื่อนสนิทของ ชาตรี ตอนเย็นวันหนึ่งขณะที่ทุกคนพักผ่อนกันหมดแล้ว นาวีได้มาหาชาตรีและชวนชาตรีออกไปเที่ยวผับด้วยกัน
ถ้านักเรียนเป็นชาตรี นักเรียนจะพูดกับนาวีว่าอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2

นาวาเป็นเพื่อนของธงชัย และได้มาเล่าถึงความกลุ้มใจและวิตกกังวลเกี่ยวกับอาการบาดเจ็บที่เข้าจากการเล่นรักบี้ ซึ่งจะต้องผ่าตัดในสัปดาห์หน้า อีกทั้งยังมีปัญหากับรุ่นพี่ปี 4 ด้วยทำให้นาวากลุ้มใจมาก
ถ้านักเรียนเป็นธงชัย นักเรียนจะพูดกับนาวาอย่างไร

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ

โครงสร้างบุคลิกภาพ (Structural Analysis) คือ ภาวะตัวตน หรือภาวะอัตตา (Ego State) หมายถึง ภาวะต่างๆ ของจิตใจที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบแผนต่างๆ ของพฤติกรรมซึ่งในตัวบุคคลแต่ละคนจะต้องประกอบไปด้วยบุคลิกภาพ 3 ภาวะด้วยกัน คือ

1. ภาวะความเป็นพ่อ - แม่ (Parent Ego State เรียกย่อว่า P) เป็นบุคลิกภาพที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดา มารดาหรือผู้เลี้ยงดู จะเป็นส่วนของพฤติกรรมที่ไม่ใช้เหตุผลและไม่พิจารณาตามสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบัน เป็นผลจากการที่บุคคลบันทึกข้อมูลที่เป็นทัศนคติ กฎเกณฑ์ ค่านิยมต่างๆ ที่พ่อแม่สั่งสอนตลอดจนทำทางไว้ให้ตนเอง ลักษณะนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ภาวะความเป็นพ่อ-แม่ ที่ชอบวิจารณ์ (Critical or Controlling Parent เรียกย่อว่า CP) เป็นภาวะบุคคลที่มีพฤติกรรมเหมือนเป็นพ่อแม่ที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่ใช้เหตุผล มีอคติ วิวาทวิจารณ์ ตีเตียน หรือบังคับควบคุมผู้อื่น ออกคำสั่ง ว่ากล่าวดักเตือน

1.2 ภาวะความเป็นพ่อ-แม่ที่มีความเมตตากรุณา (Nurturing Parent เรียกย่อว่า NP) เป็นภาวะที่บุคคลมีพฤติกรรมเหมือนพ่อ-แม่ที่เมตตากรุณา คอยช่วยเหลือ ปรอบบโยนให้ความสบายทั้งกายและใจ ห่วงใยได้ถามทุกข์สุข เป็นบุคคลที่อบอุ่น มีไมตรีจิตให้คำแนะนำและแนะแนวทาง เอื้ออาทรต่อผู้อื่นและเป็นที่พึ่งพาของผู้อื่น

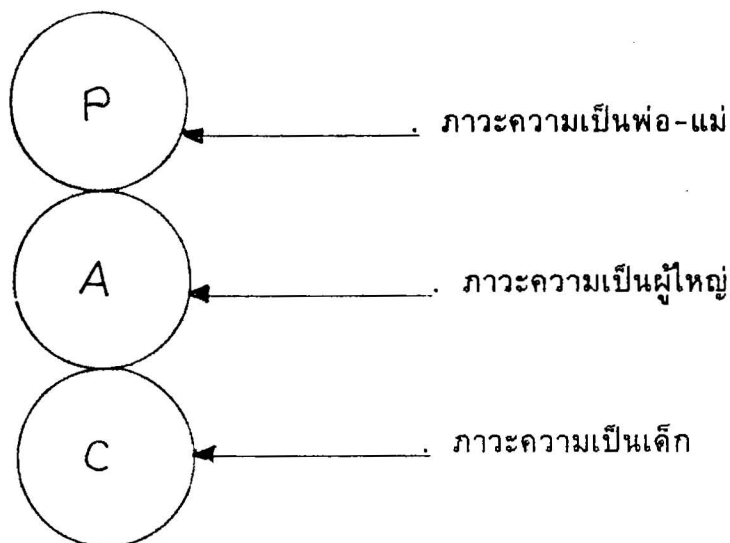
2. ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (Adult Ego State) เป็นบุคลิกภาพที่บุคคลมีพฤติกรรมที่มีความเป็นผู้ใหญ่อ้างเห็นได้ชัด คิดก่อนพูด ใช้เหตุผลในการพิจารณาตามความเป็นจริง เชื่อมมั่นในตนเอง ตัดสินใจตามข้อมูลที่ได้รับโดยไม่คำนึงถึงอารมณ์และความรู้สึก ดำรงชีวิตโดยใช้สติปัญญาเป็นหลัก แก้ปัญหาและอภิปรายสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล ถ้าบุคคลใช้ภาวะความเป็นผู้ใหญ่อยู่เสมอ อาจทำให้มีบุคลิกภาพคล้ายหุ่นยนต์ที่ปราศจากอารมณ์และความรู้สึก ลักษณะที่เป็นผู้ใหญ่อยู่เสมอเพราะส่วนของผู้ใหญ่จะใช้เหตุผล ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขบุคลิกภาพที่มีอยู่ในตัวให้เหมาะสม ถูกต้องตามเหตุการณ์ อยู่ในภาวะที่สมดุลย์และปรับตัวได้

3. ภาวะความเป็นเด็ก (Child Ego State) เป็นภาวะบุคคลมีพฤติกรรมเหมือนอยู่ในวัยเด็ก มีอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงก็แสดงออกตามธรรมชาติทั้งด้านบวกและด้านลบ เป็นส่วนของบุคคลที่ยังไม่ได้ขัดเกลา ภาวะความเป็นเด็กแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

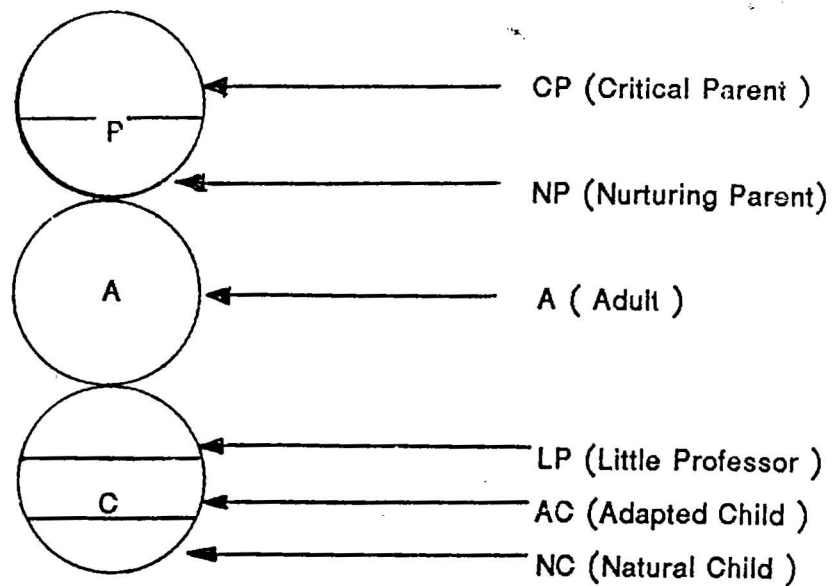
3.1 ภาวะความเป็นเด็กเจ้าปัญญาหรือเด็กที่มีความคิด (Little Professor เรียกย่อว่า LP) เหมือนเด็กที่มีความเฉลียวฉลาด ริเริ่มสร้างสรรค์ เอาใจคนเก่ง วางแผน มีการใช้ความคิดเหตุผลคล้ายผู้ใหญ่แม้อยู่ในขอบเขตแห่งโลกเด็กก็ตาม

3.2 ภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา (Adapte Child เรียกย่อว่า AC) เหมือนเด็กที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้เลี้ยงดู จะมีลักษณะเป็นเด็กที่ยอมปฏิบัติตาม เชื่อฟัง เข้าสังคมได้ดี มีกิริยามารยาท อาจไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ฟังพาผู้อื่น ตัดสินใจไม่ค่อยเป็น

3.3 ภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ (Natural Child เรียกย่อว่า NC) เหมือนเด็กที่ยังขาดการขัดเกลา แสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาอย่างโจ่งแจ้ง ปราศจากการควบคุมตนเอง มีลักษณะมีชีวิตชีวา กระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น ยึดตนเองเป็น ศูนย์กลาง ชอบสนุก อัจฉริยะ ขี้อาย หัวเราะร่าเริง ใจร้อน

โครงสร้างบุคลิกภาพ

โครงสร้างบุคลิกภาพ

- CP แทน ภาวะเป็นพ่อแม่ที่ชอบวิจารณ์
- NP แทน ภาวะความเป็นพ่อแม่ที่มีความเมตตากรุณา
- A แทน ภาวะความเป็นผู้ใหญ่
- LP แทน ภาวะความเป็นเด็กที่มีความคิด
- AC แทน ภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา
- NC แทน ภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ

แบบประเมินบุคลิกภาพ P - A - C

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้และเลือกข้อความที่สอดคล้องกับความคิด ความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียน แบบสำรวจนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 20 ข้อ ให้นักเรียนเลือกข้อความต่างๆ ของแต่ละกลุ่มอย่างน้อยกลุ่มละ 7 ข้อ โดยการเขียนวงกลมล้อมรอบตัวเลขข้อที่นักเรียนเลือก

กลุ่มที่ 1 ข้อ 1 - 20

1. เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของผู้ใกล้ชิด
2. ชอบแนะนำหรือบังคับให้ผู้อื่นทำตาม
3. นึกถึงตัวเองมากกว่าผู้อื่น
4. สำรวจกิริยามารยาทเสมอ
5. เฉลียวฉลาดและอยากรู้อยากเห็น
6. ตัดสินใจตามข้อมูลที่ได้รวบรวมมา
7. ยินยอมทำตามผู้อื่นได้ง่าย
8. มักมองโลกไม่เป็นที่พึงพอใจ
9. ควบคุมความรู้สึกและอารมณ์ได้ดี
10. รู้สึกว่าตัวเองมีอำนาจมากกว่าคนอื่น
11. ทำงานวางแผนอย่างมีระบบ
12. คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินชีวิต
13. มักวางระเบียบให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม
14. หลีกเลียงและเกียจงาน
15. มักแสดงความคิดเห็นโดยพูดว่า “ ฉันเห็นว่า...”
16. ไม่กล้าเผชิญความผิดพลาด
17. เห็นใจผู้อื่น
18. ยอมรับความผิดพลาดและความเจ็บปวด
19. ตัดสินใจตามที่ตนเองคิด
20. ดื้อรั้นและอวดดี

กลุ่มที่2 ข้อ 21 - 40

21. เข้าใจโลกและชีวิตอย่างฉาบฉวย
22. เข้าใจความต้องการและข้อจำกัดของตนเอง
23. เมื่อไม่พอใจใครมักบ่นและติเตียน
24. วิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ต่างๆ ตามความคิดเห็นของตนเอง
25. มีค่านิยมและอุดมการณ์ของตนเอง
26. ให้ความร่วมมือ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
27. ชอบออกคำสั่งด้วยคำว่า “ ควรจะ...” หรือ “ต้อง...”
28. ควบคุมความรู้สึกและอารมณ์ไม่ได้
29. อาละวาดเมื่อไม่พอใจ
30. ศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจ
31. คิดว่าตัวเองทำอะไรถูกต้องเสมอ
32. ดำเนินชีวิตไปเรื่อยๆ โดยไม่มีจุดหมาย
33. กระทำการโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม
34. เห็นคุณค่าของประสบการณ์ชีวิต
35. มีความถนัดพิเศษบางอย่าง
36. รักษาเวลาและตรงต่อเวลา
37. มีความเป็นกันเองและเป็นมิตร
38. รับผิดชอบต่อภาระหน้าที่
39. ขาดประสบการณ์ชีวิต
40. ไม่ยอมพูดเมื่อรู้สึกโกรธ

กลุ่มที่ 3 ข้อ 41 - 60

41. แต่งกายเหมาะสมกับโอกาสและหน้าที่
 42. ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม
 43. สามารถแยกความฝันออกจากความเป็นจริง
 44. ทำอะไรไม่ถูกกาลเทศะ
 45. ชอบพูดคำว่า “ฉันไม่แคร์...”
 46. รู้สึกต้องพึ่งผู้อื่นเสมอ
 47. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 48. สนุกสนานรื่นเริงอยู่เสมอ
 49. กล่าววาจาสุภาพอ่อนโยน
 50. วางตัวเหมาะสมกับสถานการณ์ในสังคม
 51. รู้สึกมีภาระต้องรับผิดชอบหลายอย่าง
 52. ตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้
 53. ขี้ขลาดและขี้อาย
 54. ชอบสั่งสอนและถ่ายทอดคุณธรรมให้ผู้อื่น
 55. แก้ปัญหาโดยใช้วิจารณ์และเหตุผล
 56. มีเมตตาชอบช่วยเหลือผู้อื่น
 57. ดำเนินชีวิตตามความเคยชิน
 58. ปกป้องคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่า
 59. เป็นตัวของตัวเองตามธรรมชาติ
 60. ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา
-

ครั้งที่ 3

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยการวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษเปล่าจำนวน 15 แผ่น
2. เอกสารประกอบการบรรยายวิธีเพิ่มหรือลดภาวะตัวตน ตามผลการประเมินบุคลิกภาพของแต่ละคน
3. รูปภาพแผนภูมิภาวะตัวตนของบุคลิกภาพ (Egogram) ของผู้มีสุขภาพจิตดี

วิธีดำเนินการ

- ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 1 การวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้
- ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนโครงสร้างบุคลิกภาพ
- ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้
1. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือสำรวจบุคลิกภาพของตนเองว่ามีภาวะความเป็นพ่อแม่ ภาวะความเป็นผู้ใหญ่และภาวะความเป็นเด็กมากน้อยเพียงใด โดยเขียนวงกลมแสดงถึงโครงสร้างบุคลิกภาพของตนเองในกระดาษเปล่าที่แจกให้
 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือนำผลของการตอบแบบประเมินบุคลิกภาพที่ทำในครั้งที่แล้วมาพิจารณาว่าตนเองมีบุคลิกภาพอย่างไร
 3. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายแนวทางปฏิบัติในการเพิ่มหรือลดภาวะตัวตนของตนเอง จากเอกสารที่แจกให้
 4. ผู้วิจัยอธิบายแผนภูมิผู้มีสุขภาพจิตดี ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

5.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิด ความรู้สึกและการกระทำของนักเรียนในภาวะตัวตนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1.ประเมินจากการเขียนโครงสร้างบุคลิกภาพของตนเอง
- 2.สังเกตจากการวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ และการร่วมมือในการอภิปรายถึงแนวทางปฏิบัติในการเพิ่มหรือลดภาวะตัวตนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

เอกสารประกอบการบรรยาย วิธีเพิ่มหรือลดตัวตนจากแบบประเมินบุคลิกภาพ

การเพิ่มภาวะความเป็นพ่อแม่ที่ชอบวิจารณ์ (CP)

ควรฝึกตนเองให้เป็นคนที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์และต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมบ้าง มีวิธีการฝึกดังนี้

1. ฝึกหน้ากระจก มอง鏡ตัวเอง มองอวัยวะทุกส่วน จ้องตาตนเองอย่าให้คลาดสายตา ฝึกทำบ่อยๆ
2. ฝึกกับคนสนิท จ้องตาเพื่อน อย่าให้คลาดสายตา มองใบหน้าเขาให้ทั่ว
3. ฝึกกับคนที่ไม่คุ้นเคย มองคนแปลกหน้า อย่าหลบสายตาเขา ทักทายเมื่อมีจังหวะ ทักทายกับคนแปลกหน้าก่อนเมื่อมีโอกาสอยู่ตามลำพัง
4. ฝึกกับโทรทัศน์วิทยุ ขณะนั่งดูโทรทัศน์หรือฟังวิทยุกับคนสนิทในช่วงข่าว ลองวิพากษ์วิจารณ์ข่าว พอใจหรือไม่พอใจอย่างไร แสดงความคิดเห็นออกมาเต็มที่ ลองทำบ่อยๆ
5. ฝึกขณะเข้าประชุมสัมมนา อาจซ้อมก่อนเข้าประชุม ขณะมีการประชุมพยายามยกมือเพื่อแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อที่ได้ร่างไว้ก่อน ต่อไปให้พูดตอบโต้ได้โดยโดยไม่ต้องร่างหัวข้อ
6. ฝึกให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษากับเพื่อนสนิท หรือเด็กที่รู้จัก พยายามให้ข้อเสนอแนะให้มากที่สุด
7. อาสาเป็นหัวหน้า เช่น งานกลุ่มหรือโครงการย่อยๆ หรือตำแหน่งหน้าที่ที่ไม่เคยทำมาก่อน ขณะประชุมพยายามนำพฤติกรรมที่ฝึกในข้อ 1-3 มาใช้ เช่น กวาดสายตามองสมาชิกทุกคน จ้องตาสมาชิกที่กำลังอภิปราย ได้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นทันทีเมื่อสมาชิกพูดจบ

การลดภาวะพ่อแม่ที่ชอบวิจารณ์ (CP)

CP ที่สูงมากอาจก่อให้เกิดการโต้แย้งที่รุนแรงถึงขนาดฆ่าฟันกันได้ จึงควรลด CP ลงโดย

1. รู้ตัวว่าตนเองเป็นมีปัญหาเรื่องนี้หรือไม่ เช่น ชอบวิพากษ์วิจารณ์ เจ้าระเบียบจู้จี้จุกจิก ชอบใช้กฎระเบียบ เชื้อมั่นในตนเองสูง ชอบแนะนำคนอื่น
2. ลดการใช้อำนาจและออกคำสั่ง ไม่ใช่คำว่า “อย่า” และ “ต้อง”

3.เพิ่มพูนลักษณะพ่อแม่ที่มีเมตตากรุณา (NP) ด้วยการขอความช่วยเหลือผู้อื่น
เห็นอกเห็นใจ ให้อภัย อดทน อดกลั้น ให้ความร่วมมือ รู้จักเกรงใจและใจกว้างมีน้ำใจ

4.หัดมองโลกในแง่ดี เช่น มองว่า “ฉันดี คนอื่นก็ดี” (I’m OK-You’re OK)

5.เอาใจใส่ตัวเองและคนอื่นในทางบวก เช่น แต่งกาย ใ้ใบหน้าและผมให้ดู
เรียบร้อย สวยงาม พักผ่อนนอกกำลังกายให้เต็มที่ รู้จักชมและสัมผัสด้วยการกอดรัดญาติ
พี่น้องและเพื่อนสนิทด้วยความรักและจริงใจ ความเข้าอกเข้าใจอย่างไม่มีเงื่อนไขและ
เอื้ออาทรอย่างแท้จริง

6.เมื่อมีอารมณ์เครียด แค้น โกรธ อยากเอาชนะหรืออยากทำร้ายคนอื่น ให้หัน
ไปทำกิจกรรมที่ระบายอารมณ์ได้ เช่น งานอดิเรกต่างๆ หรือตะโกนดังๆ ในที่รโหฐานก็ได้

การเพิ่มภาวะความเป็นพ่อแม่ที่มีเมตตากรุณา (NP)

คนที่มี NP ต่ำ จะไม่รู้จักทะนุถนอมคนอื่นแล้วยังชอบทำร้ายตนเองอีกด้วย
จะเป็นคนที่เห็นแก่ตัว

การแก้ไขคือ การลดภาวะความเป็นพ่อแม่ที่ขอวิพากวิจารณ์ (CP) ได้แก่
ฝึกช่วยเหลือผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ ให้อภัย ยกย่องชมเชยผู้อื่น ยอมรับซึ่งกันและกัน รู้และ
เอาใจใส่ตนเอง รักและทะนุถนอมตนเอง มองดูข้อดีของตนเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส

สูตรสำเร็จ คือ “ Soften” คือ “การทำให้นุ่ม” หมายถึง ลักษณะความมีเมตตา
กรุณา มุทิตา อุเบกขา บ่งบอกถึงลักษณะความเป็นผู้นำ ความมีมนุษยสัมพันธ์และ
สุขภาพจิตดี ตามตัวอักษรดังนี้

S = Smile คือ ความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นลักษณะของความเป็นมิตร มีเมตตา
การยิ้มทำให้ร่างกายถูกกระตุ้นให้ขับสาร Endorphine ทำให้ร่างกายกระชุ่มกระชวย ชุ่มชื้น
แก่ซ้าลง

O = Open คือ ความเปิดเผย ไม่ปิดบัง ทำความสัมพันธกับผู้อื่นพัฒนา
อย่างรวดเร็ว

F = Forward คือ การเข้าไปหา (Move forward) คนที่มุ่งสร้างสัมพันธ์กับ
ผู้อื่น โดยการเข้าไปทักทายพูดคุยกับผู้อื่นก่อนยอมแสดงถึงมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

T = Touch คือ การสัมผัส เช่น การสัมผัสเพื่อทักทาย ตบไหล่ กอดเอว ลูบไล้
ปลอบโยน

E = Eyes contact คือ การประสานสายตาดูที่เต็มไปด้วยความรักและความเข้าใจ
ความมีเมตตา ดังที่ว่า “ มองตาก็รู้ใจ”

N = Nod คือ การพยักหน้า ซึ่งแสดงการยอมรับหรือรับคำ จึงไม่ขัดแย้งกับผู้ใด

จากสูตรสำเร็จดังกล่าวนี้ พฤติกรรมของ NP เป็นลักษณะที่เปี่ยมล้นไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ยอมรับ บุคคลที่ได้ฝึกจนเป็นนิสัยย่อมได้ประโยชน์กับตนเอง นอกจากจะป้องกันความขัดแย้งกับผู้อื่นแล้ว ยังทำให้เป็นคนที่มีความเป็นผู้นำ สุขภาพจิตดีและสุขใจ สุขกาย

การลดภาวะความเป็นพ่อแม่ที่มีความเมตตากรุณา (NP)

ถ้า NP มากกว่า A จะทำให้กลายเป็นคนชอบช่วยเหลือและเห็นใจคนอื่นจนขาดเหตุผล ขาดความพอดี จนทำให้ตนเองต้องลำบาก อึดอัดขาดอิสระ และพลอยทำให้ผู้รับความช่วยเหลืออึดอัดไปด้วย บางครั้งจะวุ่นวายกับผู้อื่นจนน่ารำคาญ จึงต้องปรับลด เช่น

1. หมั่นประเมินหน้าที่ความรับผิดชอบและการทำงานของตนเองอยู่เสมอ ว่ามีอะไรบ้างที่เกินหน้าที่มากเกินไป
2. ถือกคิดว่า “จงช่วยเขาให้เขาช่วยตนเองได้” เพราะคนอื่นเขาก็มีสมองและสองมือ มีคำมีศักดิ์ศรีเหมือนเรา
3. ฝึกเป็นคนใจแข็งที่ชอบและอดทนดูคนอื่นทำงานให้เราดูบ้าง พยายามเตือนตนเองเสมอว่า การดูคนอื่นทำงานนอกจากจะช่วยให้เขาช่วยตนเองได้แล้วยังทำให้เขารู้วิธีการทำงานที่ดีและบกพร่องของคนอื่นด้วย
4. หัดเป็นคนมีระเบียบ มีระบบ มีกฎเกณฑ์ในการทำงาน โดยไม่ต้องห่วงใยหรือก้าวท่ายกัน ถือกคิดว่า “การจัดการที่ดี คือ การทำให้คนอื่นทำงานแทนเราอย่างมีประสิทธิภาพ”

การเพิ่มภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (A)

คนที่มี A ต่ำจะเป็นลักษณะของคนที่ขาดสติและไม่มีเหตุผล ใช้อารมณ์ไม่ฟังตนเอง ง่าย ขี้กังวลง่าย จึงต้องฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีสติ สามารถครองตนได้อย่างเหมาะสม โดยการฝึกดังนี้

1. ฝึกตนเองให้เป็นนักวิทยาศาสตร์ คือ ก่อนที่จะแสดงความคิดเห็นหรือวิพากวิจารณ์ ต้องศึกษาและเก็บข้อมูลบางอย่างอย่างถูกต้อง เชื่อใน “ก้าวหน้าหรือล้าหลังอยู่ที่ตัวเราเอง”

2. พยายามหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ตัดสินใจปัญหา พยายามอย่าได้เถียงเพื่อเอาชนะ

3. ฝึกตนเองให้เป็นคนยอมรับ “ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ” ไม่ว่าจะตัดสินใคร ให้คิดเสมอว่า คนเรามีพื้นเพธรรมชาติที่แตกต่างกัน ย่อมมีความคิด ค่านิยมที่แตกต่างกัน จะทำให้มีสติ มีเหตุผลแล้วจะไม่ขัดแย้งกับใคร

4. เข้าอบรมสัมมนาบ่อยๆ เพื่อหาความรู้และฝึกตนเองให้เผชิญกับการแก้ปัญหา และการควบคุมอารมณ์

การลดภาวะความเป็นผู้ใหญ่ (A)

คนที่ มี A มากจะเป็นคนที่ขาดเพื่อน พุดจาไม่เก่ง ไม่รู้จักกาลเทศะ แยกตัว จิตซีด น้าเบื่อ ไม่มีเสน่ห์ เหมือนเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครื่องจักร ไม่มีความอบอุ่น การลด A อาจทำได้ดังนี้

1. เพิ่ม CP มากขึ้นโดยการฝึกตนเองให้กล้าแสดงความคิดเห็น วิพากวิจารณ์ แนะนำคนอื่น ทำให้ความสามารถด้านความคิดเห็นและความรู้ปรากฏออกมาทางด้านคำพูด

2. เพิ่ม NP ให้สูงขึ้นโดยการฝึกเป็นคนมีน้ำใจ รู้จักเอาใจใส่คนอื่น

3. เพิ่ม ภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ (NC) ให้สูงขึ้นโดยการฝึกเข้าสังคม ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ให้ปรับตัวง่าย มีสีสันไม่น่าเบื่อหน่าย เช่น ขึ้นไปร้องเพลงบนเวที ล้อเล่นกับผู้อื่น

4. ลดภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา (AC) โดยรู้จักรับและให้สิ่งที่พอใจ และไม่พอใจ รู้จักปฏิเสธคำขอร้องหรือการบังคับที่ไร้เหตุผล รู้จักการอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยหวังดีและมุ่งหวังให้ผู้อื่นมีโอกาสพัฒนาหรือปรับตัวได้

การเพิ่มภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ (NC)

คนที่ NC ต่ำจะเสียธรรมชาติของความเป็นเด็ก จะซึมเศร้า เก็บตัว กลัวขาดความสุข ฝึกได้โดย

1. เอาใจใส่ตนเอง หรือสนใจตนเองให้มากขึ้น เช่น การคิด พุดถึงความดีของตนเอง มองตนเองว่ามีคุณค่า

2. เกาะกลุ่มกับเพื่อนฝูงพุดคุยในเรื่องไร้สาระบ้าง ทำตัวให้กระตือรือร้น เทียวเตร่ ผจญภัยทำตัวให้เป็นอิสระ ไม่พึ่งพา หลีกเลี่ยงปัญหาเคร่งเครียด

การลดภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ (NC)

ถ้า NC มากเกินไปก็จะกลายเป็นคนหลักลอย ไม่น่าเชื่อถือ ไม่น่าไว้วางใจ เจ้าชู้ ไม่ยอมรับผิดชอบ กระส่อน ตามสบาย ไม่มีขอบเขต วิีรลค NC ทำได้ดังนี้

1. พยายามเพิ่ม A ด้วยการมีเหตุผล ศึกษาหาความรู้หาข้อเท็จจริงมากขึ้น ทำตัวให้สันโดษ ไม่ทำตัวเป็นเด็ก
2. พยายามเพิ่ม NP ด้วยการรู้จักเอาใจผู้อื่น ช่วยเหลือหรือเห็นใจผู้อื่น เพิ่มความรับผิดชอบ
3. พยายามเพิ่ม ภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา (AC) ด้วยการเป็นคนรู้จักแสร้งและเกรงใจคนอื่นบ้าง

การลดภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา (AC)

ผู้ที่มี AC สูงจะไม่ค่อยมีปากเสียง ไม่รู้จักต่อสู้เพื่อสิทธิ ไม่ชอบประทุ้ง ยอมคน เก็บกด เสว้าหมอง จนอาจฆ่าตัวตายได้ทุกเมื่อ วิีรลค AC ทำได้โดย

1. พยายามเพิ่ม NC ให้สูงขึ้นโดยกระตือรือร้น สนุกสนานร่าเริง ไม่แยกตัว
2. เพิ่ม CP ให้สูงขึ้น ด้วยการเข้มแข็ง ไม่เฉื่อยชา ไม่ยอมคน หรือแค้นคนอื่น มากเกินไป กล้าพูด กล้าโต้ตอบเมื่อไม่ได้รับความยุติธรรม
3. ฝึกแสดงความรู้สึกเก็บกด เรียกร้องความสนใจ รู้จักรับและให้สิ่งที่พอใจและไม่พอใจ รู้จักอธิบายให้ทุกฝ่ายเข้าใจ ข้อสำคัญต้องซื่อสัตย์ จริงใจ ตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม เชื้อมั่นในตนเอง ไม่พินอบพิเทาคนอื่นจนเสียศักดิ์ศรี หวังดีหรือมุ่งให้คนอื่นพัฒนา

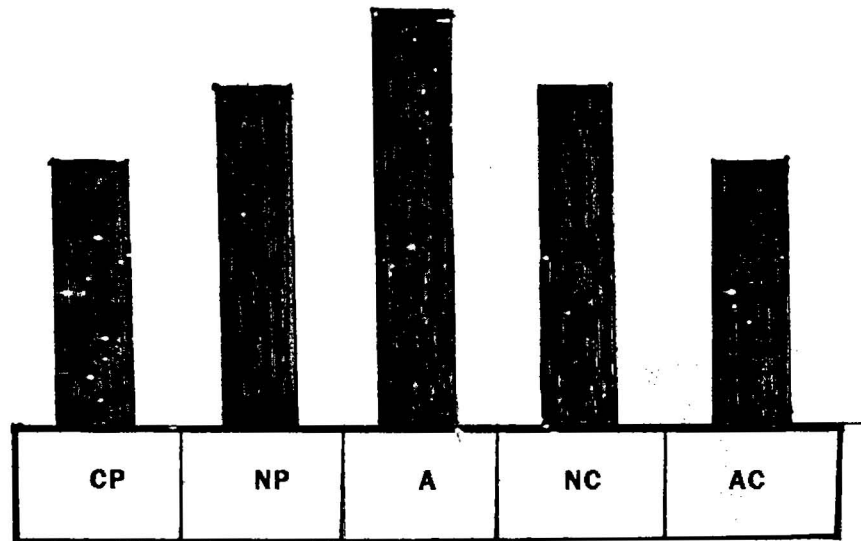
การเพิ่มภาวะความเป็นเด็กที่ได้รับการขัดเกลา (AC)

การเพิ่ม AC ก็คือการลด CP นั่นเอง การที่บุคคลจะเพิ่ม AC ได้นั้นจะต้องไม่ยอมงอ ยอมหักเป็นบางเรื่อง ถ้ายอมทุกเรื่องก็จะเพิ่มสูงมากเกินไปจะกลายเป็นคนไม่มีปาก การเพิ่ม AC โดย

1. ลด CP โดยการลดการวิพากวิจารณ์คนอื่นโดยไม่มีหลักการ เหตุผลและความเมตตา ลดการใช้ระเบียบบังคับผู้อื่น มีความยืดหยุ่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและเห็นคุณค่าของคนอื่นบ้าง
2. การเพิ่ม NP ให้สูงขึ้น โดยมีเมตตา เห็นใจ ให้อภัยและช่วยเหลือผู้อื่นอย่างยุติธรรมและเสมอภาค
3. หลีกเลียงเผด็จการทุกชนิด เช่น การแนะนำ การชี้แนะ และการบังคับควบคุมผู้อื่น

เอกสารประกอบการบรรยาย

รูปภาพแผนภูมิภาวะตัวตนของบุคลิกภาพ (Egogram) ของผู้มีสุขภาพจิตดี

แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพของคนที่มีบุคลิกภาพดี คือ คนที่มีสุขภาพจิตดี มีความเป็นผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ดี และมีการปรับตัวที่ดี ควรมีสมดุลย์ของแต่ละภาวะตัวตน คือ มีลักษณะของแผนภูมิแสดงบุคลิกภาพเป็นรูประฆังคว่ำ (Bell-Shaped Egogram) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงบุคลิกภาพที่มีความสมดุลย์ของการกระจายของระบบพลังงานทางจิตวิทยา

ในกราฟแต่ละแท่งจะใช้สัญลักษณ์เหมือนกับโครงสร้างบุคลิกภาพ คือ CP แทนภาวะพ่อแม่ที่ชอบวิจารณ์ NP แทนภาวะพ่อแม่ที่ทนุถนอม A แทนภาวะความเป็นผู้ใหญ่ NC แทนภาวะความเป็นเด็กตามธรรมชาติ AC แทนภาวะเด็กที่ได้รับการขัดเกลา พลังที่มีอยู่ในภาวะตัวตนเหล่านี้สามารถถ่ายเทไปมาสู่กันได้

ดูเชย์ กล่าวว่า เราควรใช้แผนภูมิแสดงบุคลิกภาพนี้เป็นเครื่องมือในการที่จะพยายามเข้าใจตนเองและผู้อื่นให้ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญงอกงามในตัวเองหรือผู้อื่น

ครั้งที่ 4

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
โดยการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

- 1.เอกสารประกอบการบรรยายเกี่ยวกับรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2.เอกสารสถานการณ์

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 2 การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพและแผนภูมิแสดงบุคลิกภาพ และกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1.ผู้วิจัยอธิบายรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตามทฤษฎีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยใช้รูปภาพจากเอกสารประกอบการบรรยาย
- 2.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้แก่ การติดต่อสื่อสารที่รับกัน การติดต่อสื่อสารที่ขัดแย้งกันและการติดต่อสื่อสารที่เคลือบแฝงความรู้สึกที่แท้จริง
- 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาทในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในรูปแบบต่างๆ ตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการสื่อสารกับบุคคลอื่น

3.2 ขั้นแสดง

- 3.2.1 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนด
บทบาท
- 3.2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสารเรื่องสั้นให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดง
พร้อมทั้งจัดสถานที่
- 3.2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท ใช้เวลา
ประมาณ 15 - 20 นาที โดยมีผู้ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์

3.3 ขั้นสรุป

- 3.3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือกันอภิปรายในเรื่องที่เพื่อนแสดง
โดยพิจารณาจากภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางและผู้วิจัยช่วยซักถามเพื่อกระตุ้นให้
นักเรียนได้คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ
- 3.3.2 ผู้วิจัยให้ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความ
เป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น พร้อมทั้งให้แสดงความคิด ความรู้สึก
เกี่ยวกับสิ่งที่ได้แสดงออกในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์ถึงรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ที่
เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
- ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยอธิบาย
2. สังเกตจากการร่วมมือในการแสดงและวิเคราะห์บทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้น
3. สังเกตจากการเสนอความคิดเห็น การตอบคำถามและร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้
จากการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคล

สถานการณ์ที่ 1

รักษาดิ ทำคะแนนสอบวิชาการเดินเรือได้คะแนนสูงสุดในชั้นเรียน ในขณะที่เพื่อน ๆ ทราบว่า รักษาดิได้แอบเอาหนังสือเข้าไปดูในห้องสอบ อาจารย์ยกย่องชมเชยรักษาดิให้เพื่อน ๆ เอาเป็นตัวอย่าง นักเรียนจะพูดอย่างไรกับรักษาดิ

สถานการณ์ที่ 2

ก่อนออกฝึกภาคทะเล 1 วัน ขณะที่สมศักดิ์กำลังจัดเสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัวอยู่นั้นบรรพตซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของสมศักดิ์ได้เข้ามาหาและพูดคุยถึงภาพยนตร์ที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนี้ให้สมศักดิ์ฟังและชวนสมศักดิ์ออกไปดูภาพยนตร์ด้วยกัน ถ้านักเรียนเป็นสมศักดิ์ นักเรียนจะพูดกับบรรพตว่าอย่างไร

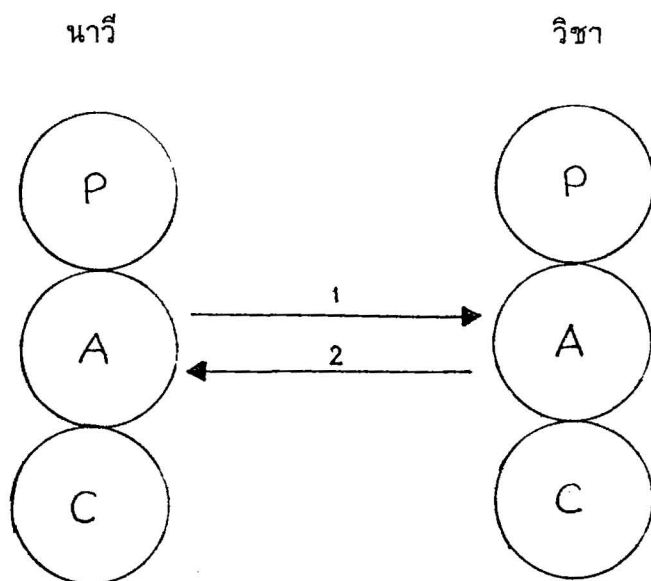
เอกสารประกอบการบรรยาย
การวิเคราะห์รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ช่วยให้เรวิเคราะห์บุคลิกภาพของบุคคลได้ โดยการสังเกตคำพูดที่บุคคลนั้นได้สื่อสาร ตลอดจนท่าทางที่แสดงออกมา รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. การติดต่อสัมพันธ์ที่รับกัน (Complementary or Parallels Transaction)
2. การติดต่อสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน (Crossed Transaction)
3. การติดต่อสัมพันธ์ที่แอบแฝงความรู้สึกที่แท้จริง (Ulterior Transaction)

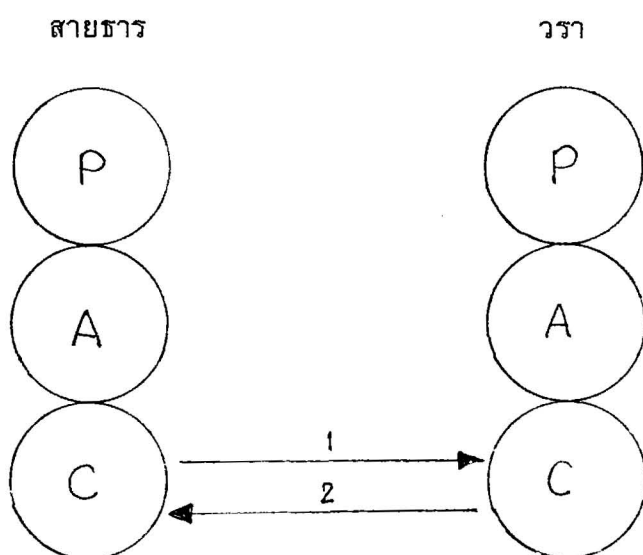
รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ที่รับกัน

ตัวอย่างที่ 1

1. ตอนนี้เวลา
- ก็โมงแล้ว
2. บ่าย 3 โมง

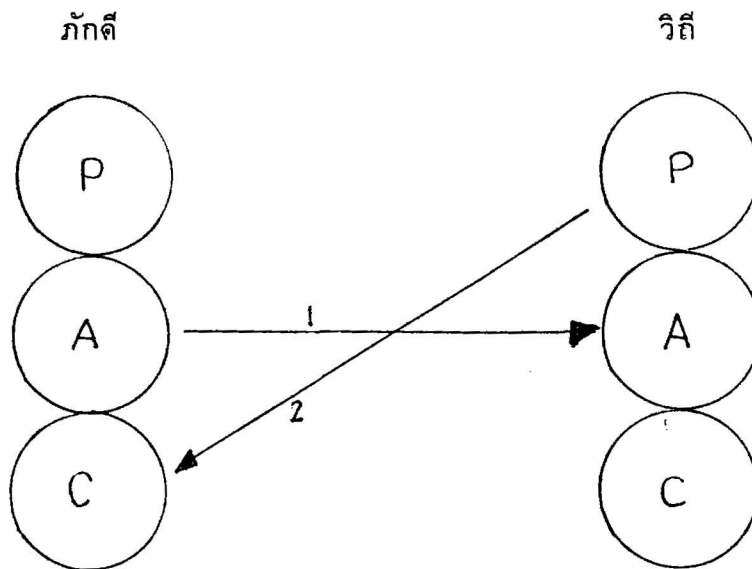
ตัวอย่างที่ 2

1. พรุ่งนี้ไปดูหนัง
กันไหม
2. ไปชิวว่างพอดีเลย

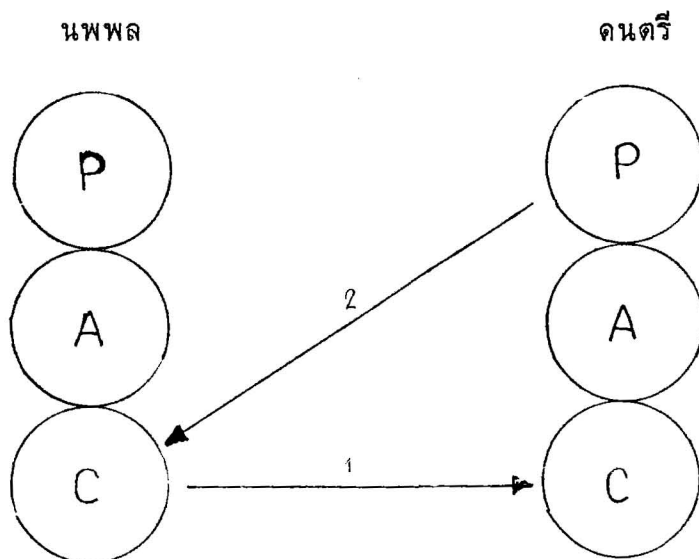
รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน

ตัวอย่างที่ 1

1. ตอนนี้เวลา
ก็โมงแล้ว
2. ไม่มีนาฬิกา
จะรู้ได้อย่างไร

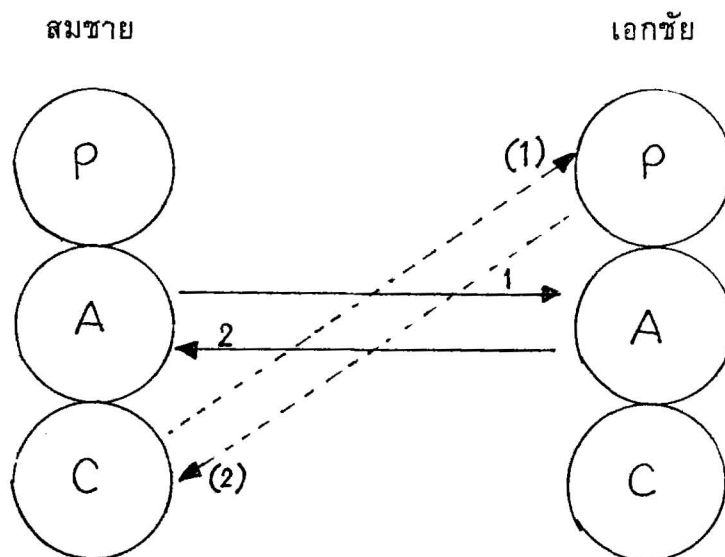
ตัวอย่างที่ 2

1. พรุ่งนี้ไปดูหนัง
กันไหม
2. วันศุกร์แต่เรื่อง
เที่ยว

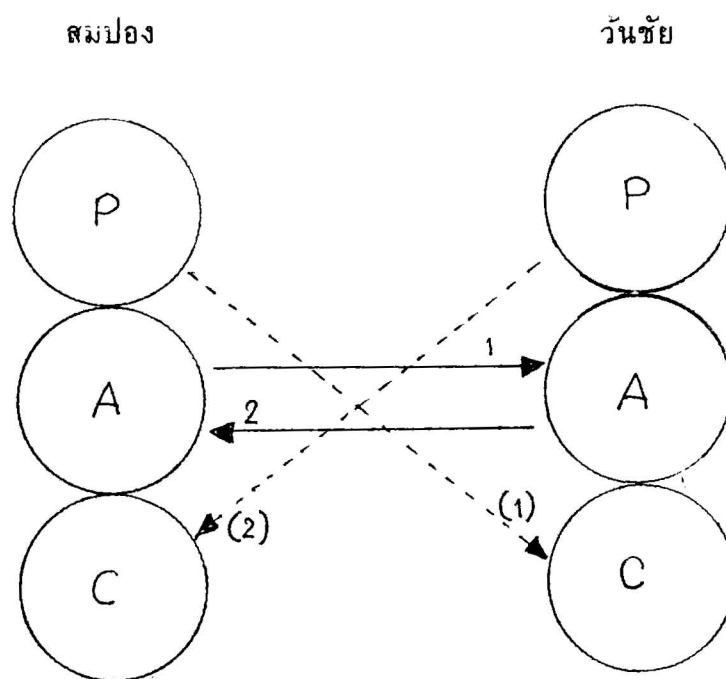
รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ที่แอบแฝงความรู้สึกที่แท้จริง

ตัวอย่างที่ 1

1. ลูกศรทึบ : เมื่อที่เราร้องเพลงเป็นอย่างไวบ้าง
- (1) ลูกศรปะ : ไม่ได้เรื่องอะไรใหม่ล่ะ
2. ลูกศรทึบ : ก็เพราะดีนี่
- (2) ลูกศรปะ : เสียงยังกับเปิด

ตัวอย่างที่ 2

1. ลูกศรทึบ : ดีใจด้วยนะที่ได้รับทุนไปเรียนเมืองนอก
 (1) ลูกศรปะ : ใช้เส้นพืดตลอด
 2. ลูกศรทึบ : ขอบใจนะ
 (2) ลูกศรปะ : คงอิจฉาละซิ

ครั้งที่ 5

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยใช้เกมทางจิตวิทยา

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์ เอกสารสถานการณ์เกี่ยวกับการเลียงหนีและพิธีการ

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 3 การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับความหมายของเกมทางจิตวิทยา
2. ผู้วิจัยอธิบายความหมายและลักษณะของรูปแบบการใช้เวลา ได้แก่ การเลียงหนี พิธีการ กิจกรรม การพูดคุยสนทนา เกมและความใกล้ชิด
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลียงหนีและพิธีการตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการปฏิบัติตัวกับบุคคลอื่นในชีวิตประจำวัน

3.2 ขั้นแสดง

3.2.1 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้

กำหนดบทบาท

3.2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์ให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่

3.2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที โดยมีผู้ที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์

3.3 ขั้นสรุป

3.3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสิ่งที่เพื่อนแสดง โดยผู้วิจัยช่วยซักถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ

3.3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงหนี้และพิธีการที่เคยประสบมา

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์การใช้การเลี้ยงหนี้และพิธีการ พร้อมทั้งให้แสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการแสดงออกของตนในการใช้การเลี้ยงหนี้และพิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1.สังเกตจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยอธิบาย
- 2.สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท
- 3.สังเกตจากการวิเคราะห์บทบาทสมมติที่เพื่อนแสดง
- 4.สังเกตจากการสรุปเกี่ยวกับการใช้การเลี้ยงหนี้และพิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

สถานการณ์การเลี้ยงหนี้

ทางฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือได้มอบหมายให้กำพลและเพื่อนๆเตรียมจัดงานรับน้อง กำพลและเพื่อนๆ ได้มีการประชุมปรึกษาเพื่อแบ่งงานและหารูปแบบการจัดงาน เพื่อนๆในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน การประชุมยืดเยื้อไม่สามารถตกลงกันได้ บางคนแย้งกันพูดจนฟังไม่รู้เรื่อง บางคนจับกลุ่มคุยกันจนน่ารำคาญ ถ้านักเรียนเป็นกำพลนักเรียนจะอย่างไร

สถานการณ์เกี่ยวกับพิธีการ

เดชาเป็นตัวแทนของนักกีฬารักบี้ของโรงเรียนนายเรือ ในการประสานงานกับสมาคมรักบี้ในการจัดการแข่งขันรักบี้ประเพณีประจำปี เดชาไม่เคยไปสมาคมรักบี้มาก่อนและไม่รู้จักใครในสมาคมรักบี้เลย เมื่อไปถึงสมาคมรักบี้ ถ้านักเรียนเป็นเดชา นักเรียนจะอย่างไร

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา

เกมทางจิตวิทยาเป็นรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อสัมพันธ์แบบผิวเผินและเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ให้โอกาสคนได้พบปะสังสรรค์ โดยจะมีส่วนประกอบพื้นฐานดังนี้

1. มีรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์แบบรับกัน (ตามที่สังคมยอมรับ)
2. มีรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์แบบแอบแฝงซ่อนอยู่ในใจ

ความต้องการด้านจิตใจของคนเราแสดงออกมาในรูปของการแสวงหาการยอมรับซึ่งจะได้มาโดยการสร้างสื่อสัมพันธ์กับคนอื่น รูปแบบของเกมทางจิตวิทยาที่จะเรียงจากผู้ให้ที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นน้อยที่สุด ไปหารูปแบบที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ

การเลียงหนี (Withdraw)

การติดต่อสัมพันธ์ที่เรียกกันว่า การเลียงหนี หรือหลีกเลี่ยงจากผู้คนนั้น บางครั้งคนเราสามารถหลีกเลี่ยงจากบุคคลอื่นได้โดยการนำตนเองหลบจากผู้อื่นหรือหลบออกไปทางใจ นั่นคือเข้าไปสู่โลกแห่งความฝัน (Fantasy) ของเขาเอง พฤติกรรมการหลีกเลี่ยงเช่นนี้ จะออกมาจาก ego state (P,A,C) อันใดอันหนึ่งใน 3 อันก็ได้ในบางครั้งการหลีกเลี่ยงก็เป็นการตัดสินใจที่มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้จาก ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ คนบางคนต้องการเวลาที่จะอยู่ตามลำพังคนเดียว ต้องการพักผ่อน ต้องการคิดอะไรตามลำพัง (จมอยู่กับความคิดของตนเอง) ดังนั้นการพาตัวออกสู่โลกแห่งความฝันของเขาบางครั้งก็เหมาะสม เช่น ถ้าเราต้องการนั่งฟังอะไรอย่างหนึ่งที่น่าเบื่อหน่าย ไร้สาระ เราก็อาจจะนั่งคิดฝันอะไรของเราไปเสียจะดีกว่า คนเราจะหลบไปสู่โลกแห่งความฝันเป็นบางครั้ง บางคราว และแต่ละคนก็คงจะมีประสบการณ์เช่นนี้แทบทุกคนก็ว่าได้ การเลียงหนีเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลไม่ยอมสัมพันธ์กับใครบางคน อาจใช้วิธีการเลียงหนีโดยปรากฏตัวอยู่แต่ไม่รับรู้ ไม่สนใจสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเอง

พิธีการ (Rituals)

เป็นการสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างมีแบบแผนพิธีการ เช่น การทักทาย (สวัสดี) การกล่าวคำอำลา (ลาก่อนครับ, ลาก่อนค่ะ) การถามไถ่ทุกข์สุข การยกมือไหว้ ยิ้มให้กัน ตลอดจนการสนทนาแบบพิธีการของสังคม เป็นต้น

ครั้งที่ 6

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น (ต่อ)

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยใช้เกมทางจิตวิทยา ในเรื่องของกิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์ -

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนเกมทางจิตวิทยา การเลี้ยงหมีและพิธีการ และกล่าวนำเข้าสู่กิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด

ขั้นดำเนินการ

1. ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับความหมาย ลักษณะของกิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิดที่นักเรียนเคยประสบมา
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือช่วยกันวิเคราะห์สิ่งที่เพื่อนเล่ามาในข้อ 2 โดยวิเคราะห์จากภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด
5. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการแสดงออกของตนเองทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สัมผัสจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยบรรยายและขณะเพื่อนเล่าประสบการณ์
2. สัมผัสจากการวิเคราะห์สิ่งที่เพื่อนเล่าเกี่ยวกับกิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด
3. สัมผัสจากการสรุปเกี่ยวกับผลของกิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา

กิจกรรม (Activity)

คือวิธีการใช้เวลาในการดำเนินการกับความเป็นจริงภายนอก และมักเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับงาน หรือการกระทำอะไรบางอย่างให้เสร็จสิ้นไป กิจกรรมเป็นสิ่งที่คนเราอยากทำ หรือจำเป็นต้องทำจะทำคนเดียวหรือทำกับคนอื่นก็ได้ มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำ เช่น โครงการทำงานต่างๆ เป็นต้น

การพูดคุยสนทนา (Pastimes)

เป็นการติดต่อสัมพันธ์ที่บุคคลใช้เวลาพบปะกัน สนทนาแบบไม่มีจุดหมายที่จริงจังนักกับหัวข้อสนทนา เป็นการพูดคุยสนทนาเพื่อเป็นการฆ่าเวลา แลกเปลี่ยนทัศนคติกันอย่างผิวเผิน เป็นการพูดคุยกันตามมารยาททางสังคม และเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสัมพันธ์ที่รับกันและเป็นการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่ลึกซึ้งนัก เช่น การพูดคุยในเรื่องกีฬา ดินฟ้าอากาศ การทำงาน การปลูกต้นไม้ เป็นต้น

ความใกล้ชิด (Intimacy)

เป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้เวลาที่ขึ้นกับทัศนชีวิต ถ้าคนที่มาติดต่อสัมพันธ์กัน ยอมรับทัศนชีวิตดีด้วยกัน (I'm OK, You're OK) แล้วบุคคลทั้งสองก็จะเป็นผู้เปิดเผย และจริงใจต่อกัน อย่างไรก็ตามคนที่จะสามารถสร้างความใกล้ชิดได้จะต้องมีความรู้สึก มีน้ำใจต่อผู้อื่น ยอมรับผู้อื่นตามที่เขาเป็นอยู่ แสดงต่อผู้อื่นในฐานะที่ OK นอกจากนี้จะต้องไม่มีลักษณะของการป้องกันตนเอง เต็มใจที่จะเสี่ยงและสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และบุคคลที่เปิดเผยตัวเองมีความจริงใจซึ่งกันและกันเท่านั้นที่จะพัฒนา “ความใกล้ชิด” นี้ได้

ครั้งที่ 7

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น โดยการวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา ในเรื่องของเกม

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์ 1.เอกสารบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท

2.เอกสารประกอบการบรรยายเกี่ยวกับเกม

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนเกมทางจิตวิทยา รูปแบบของการใช้เวลาในเรื่อง การเลียงหนี พิธีการ กิจกรรม การพูดคุยสนทนาและความใกล้ชิด และกล่าวนำเข้าสู่เกม

ขั้นตอนการ

- 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับความหมาย และลักษณะของเกม
- 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนด มี

ขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนนายเรือในเรื่องของความคิดและความรู้สึกที่มีต่อผู้อื่น

2.2 ขั้นแสดง

2.2.1 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท

2.2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์ให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัว พร้อมทั้งจัดสถานที่

2.2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติไม่ได้กำหนดบทบาท ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที โดยมีผู้ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์

2.3 ขั้นสรุป

2.3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปราย โดยผู้วิจัยช่วยซักถาม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ

2.3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเกมทางจิตวิทยา พร้อมทั้งให้แสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้แสดงของตนในการใช้เกมทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกม และการนำไปใช้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1.สังเกตจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยกำลังบรรยาย
- 2.สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นและการตอบคำถาม
- 3.สังเกตจากการให้ความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของเกม
- 4.สังเกตจากการร่วมกันวิเคราะห์และสรุปเกม และการนำไปใช้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการแสดงความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

สถานการณ์ที่ 1

สมชายมีปัญหาเรื่องการเรียนจึงมาปรึกษากับระวี และเมื่อสมชายได้รับคำแนะนำจากระวีก็พูดว่า “ใช่ แต่...” ตามด้วยเหตุผลต่างๆที่แสดงว่าคำแนะนำนั้นไม่เหมาะสม และระวีพยายามให้คำแนะนำกับสมชาย

สถานการณ์ที่ 2

สมปอง ดิเพื่อนคนอื่นเกี่ยวกับข้อบกพร่องของเพื่อนๆแต่ละคนให้นักเรียนฟังให้นักเรียนแสดงความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับสมปอง

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา

เกม (Games)

เกมเป็นรูปแบบของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อสัมพันธ์แบบผิวเผินและเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ให้โอกาสคนได้พบปะสังสรรค์ ได้เล่นตามบทบาทที่ตนต้องการจะแสดง เกมทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเกมหมากรุกที่เล่นเพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อฆ่าเวลา หรือเกมทางจิตวิทยาหรือเกมชีวิต ต่างก็มีการเริ่มต้น มีกติกา มีสิ่งตอบแทนหรือรางวัลในการเล่น คนเรามักคาดหวังที่จะได้รับสิ่งตอบแทน (Payoff) จากการเล่นเกม ซึ่งสิ่งตอบแทนจากการเล่นเกมไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุสิ่งของ แต่อาจจะเป็นความรู้สึกต่างๆที่ได้รับจากการเล่นเกม ซึ่งอาจจะเป็นความรู้สึกทางบวก หรือความรู้สึกทางลบก็ได้ และเกมจะยุติได้โดยการตระหนักรู้ (Awareness) ในเกมที่สร้างขึ้นมา ต่อจากนั้นสังเกตเกม กำหนดบทบาทของตนเอง หลีกเลียงเกม แล้วในที่สุดก็เลิกเกมนั้น รวมทั้งมีการให้และการยอมรับการใส่ใจทางบวก (Positive Stroke) มาแทนที่และจัดเวลาให้เหมาะสมในสภาพ “ที่นี่และเดี๋ยวนี้”

เกมทางจิตวิทยาที่นิยมเล่น ได้แก่

เกม : The Yes, But Game หรือ Why Don't you ? Yes But.

เป็นเกมที่ผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำอะไรไปผู้เล่นก็ปฏิเสธทันที ผลลัพธ์คือ “คุณหมดปัญญาและช่วยอะไรฉันไม่ได้” ทำให้ผู้แนะนำอ่อนระอา เรียกเกมนี้ว่า เกม “ใช่...แต่ว่า...”

เกม : Rapo

เป็นเกมที่ผู้เล่นใช้คำพูดให้อีกฝ่ายคาดไม่ถึงและต้องเสียใจ คู่สนทนาไม่รู้ว่าจะตอบว่าอย่างไร ว่าเขาพูดเล่นหรือว่าเขาติเตียนก็ไม่เชิง จากนั้นก็จากไปด้วยความไม่สบายใจ ลักษณะของเกมมี 2 ขั้นตอนคือ ทักทายเชื้อเชิญและปิดออกไป

ครั้งที่ 8

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
โดยการวิเคราะห์ทัศนะชีวิต

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

- 1.เอกสารประกอบการบรรยายเกี่ยวกับทัศนะชีวิต
- 2.เอกสารสถานการณ์

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา และกล่าวนำเข้าสู่การ
วิเคราะห์ทัศนะชีวิต

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับทัศนะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ฉันดี เธอก็ดี (I'm OK, You're OK)
 - 1.2 ฉันดี แต่เธอไม่ดี (I'm OK, You're not OK)
 - 1.3 ฉันไม่ดี แต่เธอดี (I'm not OK, You're OK)
 - 1.4 ฉันไม่ดีและเธอก็ไม่ดี (I'm not OK, You're not OK)
- 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง
กับทัศนะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกวิเคราะห์ทัศนะชีวิตตามสถานการณ์ในข้อ 2
โดยพิจารณาทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางที่แสดง
- 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับทัศนะชีวิตใน
แต่ละลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยอธิบาย
2. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับทักษะชีวิต
3. สังเกตจากการสรุปเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้าน

ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

สถานการณ์ที่ 1

เอกชัย ได้รับรางวัลนักกีฬารักบี้ยอดเยี่ยมจากผู้บัญชาการทหารเรือ ในขณะที่มานพคิดว่า ตัวของมานพเองก็มีความสามารถในการเล่นกีฬารักบี้เหมือนกับเอกชัย แต่ตัวของมานพไม่ได้รับรางวัล ถ้านักเรียนเป็นมานพ นักเรียนจะพูดกับเอกชัยอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2

ธาราร เป็นนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 ชอบหลบเวลาที่มีการฝึกซ้อมสวนสนาม วันหนึ่งขณะที่ธารารกำลังจะหลบหนีการฝึกซ้อม สามารถเดินมาพบเข้าและเห็นว่าไม่เหมาะสมที่ธารารจะหนีการฝึกซ้อมเพราะเป็นการเอาเปรียบเพื่อนๆ ถ้านักเรียนเป็นสามารถ นักเรียนจะพูดอย่างไรกับธาราร

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต

การเลือกทัศนะชีวิต มีพื้นฐานมาจากผลของการเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่บุคคลนั้นยังเด็ก เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูและการติดต่อสัมพันธ์ในครอบครัว โดยมีระยะที่สำคัญ คือ ช่วง 6 ปีแรกของชีวิต

รูปแบบทัศนะชีวิตมี 4 รูปแบบคือ

1. ฉันดี เธอก็ดี (I'm OK, You're OK) เป็นทัศนะชีวิตของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมองผู้อื่นในแง่ดี
2. ฉันดี แต่เธอไม่ดี (I'm OK, You're not OK) เป็นทัศนะชีวิตที่ตนเองรู้สึกว่าตนเองดีกว่าผู้อื่น มีเจตคติว่าตนเองถูกและผู้อื่นผิด เผลอใจการตำหนิผู้อื่น
3. ฉันไม่ดี แต่เธอดี (I'm not OK, You're OK) เป็นทัศนะชีวิตที่บุคคลมีเจตคติว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น ตนเองไม่มีค่า เมื่อเผชิญความขัดแย้งมักใช้การเลี้ยงหนี
4. ฉันไม่ดี และเธอก็ไม่ดี (I'm not OK, You're not OK) เป็นทัศนะชีวิตที่บุคคลมีเจตคติไม่ดีทั้งตนเองและผู้อื่น ไม่เห็นคุณค่าของชีวิต ซึมเศร้า

ในชีวิตประจำวัน อาจอยู่ในทัศนะใดก็ได้ ขึ้นกับสถานการณ์หรือความรู้สึกที่มีอยู่ ถ้าเราพยายามปลูกฝังให้มีทัศนะชีวิตแบบ "I'm OK, You're OK" ก็จะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ครั้งที่ 9

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็รผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยการวิเคราะห์บทชีวิต

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

- 1.เอกสารสถานการณ์ที่กำหนดให้
- 2.เอกสารประกอบการบรรยายเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทชีวิต

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 5 การวิเคราะห์บทชีวิต โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์ทัศนะชีวิต และกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์บทชีวิต

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1.ผู้วิจัยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างลักษณะบทชีวิต ได้แก่ บทชีวิตของผู้กล่าวหา บทชีวิตของผู้ช่วยเหลือและบทชีวิตของเหยื่อ
- 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้
- 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับบทชีวิต ในชีวิตประจำวันหรือจากประสบการณ์ แล้วร่วมกันอภิปรายบทชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็รผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1.สังเกตจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยอธิบาย
- 2.สังเกตจากการร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้

3. สืบเกิดจากการสรุปถึงบทชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สถานการณ์ที่กำหนดให้

ภักดี เป็นเพื่อนสนิทกับประสพ วันหนึ่งภักดีต้องการคำแนะนำจากประสพ ในเรื่องปัญหาครอบครัวของตนเองแต่ประสพไม่ว่างและกำลังยุ่งติดกับงาน จึงตวาดภักดีและไล่ให้ไปปรึกษากับเพื่อนคนอื่น ภักดีจึงรู้สึกไม่พอใจเดินออกมานอกห้องเจอกับวันชัย ซึ่งกำลังนั่งอ่านหนังสืออยู่ ภักดีเข้าไปเล่าเหตุการณ์ที่ประสพตวาดให้กับวันชัยฟัง วันชัยก็ไม่อยากฟังเพราะตนเองอยากอ่านหนังสือให้จบ จึงบอกภักดีให้คุยกันวันหลัง ทำให้ภักดีไม่พอใจจึงตำหนิด้วยเสียงอันดังและแสดงความไม่พอใจต่อวันชัย รุ่นพี่ปี 2 ได้ยินจึงเข้ามาห้ามและตำหนิภักดีว่าไม่ควรตำหนิด้วยเสียงดังอย่างนี้ ภักดีจึงหันมาตวาดรุ่นพี่ปี 2 ว่าไม่ต้องมายุ่งเกี่ยวด้วยเพราะไม่ใช่เรื่องของตนเอง นายทหารเวรปกครองได้ยินจึงเดินเข้ามาซักถาม ภักดีร้องไห้ในขณะที่เพื่อน ๆ เล่าเหตุการณ์ให้นายทหารเวรปกครองฟัง

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์บทชีวิต

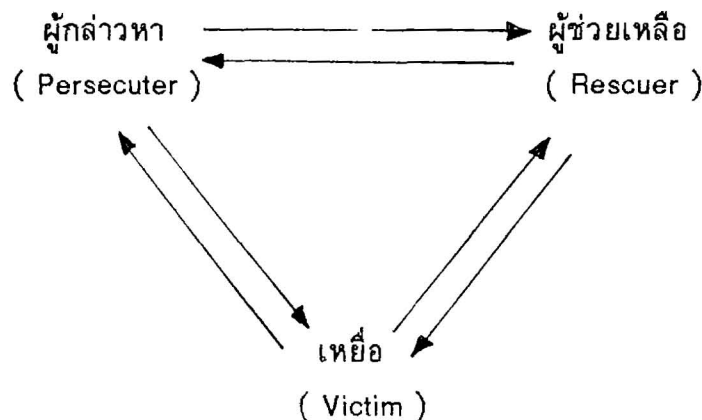
บทบาทที่สะสมมาตั้งแต่เด็ก มีอิทธิพลมาจากการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างสูงมาก บทชีวิตตามทัศนะของทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มี 3 แบบ คือ

1. บทของผู้กล่าวหา (Persecuter) เป็นบทของคนที่ชอบว่ากล่าวตำหนิ จับผิดผู้อื่น แสดงอำนาจ ควบคุมบังคับความประพฤติของผู้อื่นให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้ผู้อื่นเสียหาย อับอาย เกรงกลัว

2. บทของผู้ช่วยเหลือ (Rescuer) เป็นบทของคนที่ชอบเสนอตนให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ทำอะไรให้ผู้อื่น แม้กระทั่งกับคนที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือ หรือคนที่ไม่ยอมช่วยเหลือตนเอง

3. บทของเหยื่อ (Victim) เป็นบทของผู้ถูกรังแก ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ขอความเห็นใจจากคนอื่น แสดงว่าตนไร้ความสามารถ เพื่อให้ผู้อื่นปลอบโยนหรือเห็นใจ

ทั้ง 3 บทบาทนี้สามารถเปลี่ยนแปลงกลับไป กลับมาได้ เกิดต่อเนื่องกันตลอดเวลา ควรรู้ตัวเมื่อมีใครเล่นเกมนี้กับเราและต้องคุมเกมให้อยู่ บุคคลควรรู้ตัวและไม่ยึดติดกับบทบาทใดๆ ดังแสดงในภาพ

ครั้งที่ 10

เรื่อง ความเป็นผู้นำด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น โดยการวิเคราะห์การใส่ใจ

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์

- 1.เอกสารประกอบการบรรยายการวิเคราะห์การใจ
- 2.เอกสารสถานการณ์

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการขั้นที่ 6 การวิเคราะห์การใส่ใจ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์บทชีวิต และกล่าวนำเข้าสู่การวิเคราะห์การใส่ใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1.ผู้วิจัยอธิบายความหมายและรูปแบบของการใส่ใจ ได้แก่ การใส่ใจทางบวก การใส่ใจทางลบและการใส่ใจแบบคละ
 - 2.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือฝึกปฏิบัติแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น ตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 3.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์การแสดง ความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น ที่เพื่อนแสดง โดยพิจารณาทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ
 - 4.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการแสดงของตนในการแสดง ความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น
 - 5.ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์และรูปแบบของการใส่ใจที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำด้านการแสดง ความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น
- ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

- 1.สังเกตจากการตั้งใจฟังขณะผู้วิจัยอธิบาย
- 2.สังเกตจากการแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 3.สังเกตจากการสรุปเกี่ยวกับประโยชน์และรูปแบบการใส่ใจที่เกี่ยวข้องกับ
ความเป็นผู้นำด้านการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น

สถานการณ์ที่ 1

สมศักดิ์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของนักเรียนนายเรือในการไปดูงานต่างประเทศ นักเรียนจะพูดกับสมศักดิ์ว่าอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2

ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์ชมสมพรว่าพูดภาษาอังกฤษได้ดีที่สุดในขณะที่พูดไม่ค่อยได้และถูกอาจารย์ตำหนิ นักเรียนจะพูดอย่างไรกับสมพรและนที

เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์การใส่ใจ

การใส่ใจเป็นพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแลกเปลี่ยนการใส่ใจจะก่อให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การใส่ใจเป็นการกระทำใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่าสนใจต่อผู้อื่น รูปแบบของการใส่ใจมี 3 ประเภทคือ

1. การใส่ใจทางบวก (Positive Stroke) มักแสดงออกมาในรูปของการติดต่อสัมพันธ์ที่รับกัน โดยการสื่อตรงเป้าหมายเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ I'm OK, You're OK สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 การใส่ใจทางบวกอย่างปราศจากเงื่อนไข เป็นการใส่ใจผู้อื่นในฐานะที่เขาเป็นตัวของตัวเอง เป็นการยอมรับผู้อื่นอย่างจริงใจโดยไม่ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ เช่น รูปร่างหน้าตา ตำแหน่ง ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ

1.2 การใส่ใจทางบวกอย่างมีเงื่อนไข เป็นการใส่ใจทางบวกโดยขึ้นอยู่กับการกระทำหรือคุณสมบัติของบุคคล เช่น “แม่รักหนูมาก หากหนูสอนการบ้านให้หน่อย”

2. การใส่ใจทางลบ (Negative Stroke) เป็นการใส่ใจที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิต แต่การใส่ใจทางลบก็ยังดีกว่าไม่ได้รับการใส่ใจใดๆ เลยสามารถแบ่งเป็น

2.1 การใส่ใจทางลบอย่างปราศจากเงื่อนไข เป็นการติดต่อสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดผลลบอย่างรุนแรง เช่น “ฉันไม่มีเวลาสำหรับคนอย่างเธอ”

2.2 การใส่ใจทางลบอย่างมีเงื่อนไข เป็นการกระทำโดยขึ้นอยู่กับการกระทำหรือคุณสมบัติของบุคคล แต่ถือว่าไม่รุนแรงนัก เพราะเมื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือเมื่อทำผิดแล้วแก้ไขให้ถูกต้อง ก็ย่อมได้รับการใส่ใจทางบวกตามมา เช่น การลงโทษเมื่อทำผิด ตำหนิด้วยท่าทางหรือวาจาต่อพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่น เหยียดริมฝีปาก ไขว้จากตำหนิ เช่น “คุณทำผิดครั้งที่ 3 แล้วนะ นี่จะให้ฉันทนความเลินเล่อของเธอไปถึงไหน” เป็นต้น

3. การใส่ใจแบบคละ (Mixed Stroke) เป็นการที่บุคคลหลีกเลี่ยงการใส่ใจทางลบไปตรงๆ อย่างเดียว เพราะสังคมไม่ยอมรับจึงใช้การใส่ใจแบบคละ เช่น งานนี้เป็นฝีมือของคุณหรือไม่ เก่งจัง แทบไม่เชื่อเลยว่า你会ทำได้ขนาดนี้ เป็นต้น

ครั้งที่ 11

เรื่อง ความเป็นผู้นำ

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือด้านความมีเหตุผล ความใจกว้าง พร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเองในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการแสดงความสนใจ ใส่ใจและให้กำลังใจผู้อื่น

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการสรุปการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ ผู้วิจัยทบทวนการวิเคราะห์การใส่ใจและทบทวนทุกขั้นตอนที่ได้ฝึกมา

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวสนทนากับนักเรียนนายเรือในเรื่องของความเป็นผู้นำ

1.2 ขั้นแสดง

1.2.1 ผู้วิจัยขออาสาสมัครจำนวน 4 คน เพื่อแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์ให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวเพื่อแสดงพร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่

1.2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที โดยมีผู้ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์

1.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันอภิปรายถึงเรื่องที่เพื่อนได้แสดง โดยผู้วิจัยช่วยซักถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เพื่อนๆได้แสดง โดยวิเคราะห์โครงสร้างบุคลิกภาพ การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การวิเคราะห์เกมทางจิตวิทยา การวิเคราะห์ทัศนะชีวิต การวิเคราะห์บทชีวิตและการวิเคราะห์การใส่ใจ โดยพิจารณาทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ

ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือร่วมกันสรุปความเป็นผู้นำ ตามการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาท
2. สังเกตจากการวิเคราะห์บทบาทสมมติที่ไม่ได้กำหนดบทบาทที่นักเรียน

นายเรือแสดง

3. สังเกตจากการสรุปเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ตามการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สถานการณ์

เย็นวันหนึ่ง ในห้องพักของนาวี ขณะที่นาวีกำลังเตรียมตัวเพื่อปฏิบัติภารกิจส่วนตัวอยู่นั้น กำพลเพื่อนสนิทของนาวีได้เข้ามาหาและปรึกษากับนาวีว่าอยากจะลาออกจากโรงเรียนเนื่องจากรู้ตัวเองดีว่าเรียนไม่ไหวเพราะสุขภาพไม่ค่อยดีและผลการเรียนก็ต่ำลง จึงต้องการลาออกไปช่วยพ่อแม่ค้าขาย ขณะที่นาวีและกำพลกำลังปรึกษากันอยู่นั้น วันชัยได้เดินเข้ามาในห้องและหลบไปนั่งอยู่คนเดียวท้ายตึกมีท่าทางซึมเศร้า นาวีและกำพลจึงเดินเข้าไปถาม วันชัยจึงเล่าให้ฟังว่า เมื่อเช้าวันชัยได้เป็นตัวแทนของเพื่อนๆ ไปซื้อเสบียงอาหารเพื่อเตรียมตัวออกฝึกภาคทะเล แต่วันชัยซื้อของมาไม่ครบทำให้วันชัยและเพื่อนๆถูกอาจารย์คุและโดนรุ่นพี่ทำโทษ เพื่อนๆต่างโกรธและต่อว่าวันชัย ทำให้วันชัยเสียใจและกลุ้มใจมาก ขณะที่ปรึกษากันอยู่นั้น สายชลได้เดินเข้ามาหาและชวนนาวีกำพลและวัยชัยออกไปทานเหล้าด้วยกัน

ครั้งที่ 12

เรื่อง ปัจฉิมนิเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อสรุปผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
ที่มีต่อความเป็นผู้นำ

เวลาที่ใช้ 60 นาที

อุปกรณ์ -

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ ผู้วิจัยกล่าวทักทาย

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือสรุปเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ที่ได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนนายเรือสรุปถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตลอดจนการนำไปใช้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
3. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณในความร่วมมือของนักเรียนนายเรือและกล่าวปิดการทดลอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสรุปผลการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำ
2. สังเกตจากการสรุปประโยชน์และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาคผนวก ค.

ตารางค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ
ของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

ตาราง 6 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

ข้อที่	ค่า t	ข้อที่	ค่า t
1	3.20	21	2.40
2	4.10	22	3.11
3	3.45	23	4.45
4	2.31	24	5.05
5	2.80	25	6.42
6	2.11	26	3.93
7	3.55	27	4.57
8	2.28	28	4.05
9	1.84	29	4.84
10	3.84	30	6.00
11	3.06	31	2.90
12	3.13	32	3.12
13	5.33	33	4.90
14	3.12	34	3.12
15	3.75	35	4.16
16	1.75	36	6.40
17	3.28	37	2.80
18	3.35	38	5.36
19	5.81	39	4.90
20	3.12	40	5.14

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	เรือดรี หญิง สุวสา จันทรอินทร์
วันเดือนปีเกิด	11 กันยายน 2509
สถานที่เกิด	อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	168/29 ถนนริมทางรถไฟเก่า แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร 10260
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	หัวหน้าพยาบาล (ผดุงครรภ์)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงพยาบาลโรงเรียนนายเรือ สมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบึงกาฬ
พ.ศ. 2530	ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรระดับต้น จาก โรงเรียนพยาบาล กรมแพทย์ทหารเรือ
พ.ศ. 2533	กศ.บ. (สุขศึกษา) จาก มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา
พ.ศ. 2542	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร